

ОДБРАНА

Година IX ■ Број 182 ■ 15. април 2013. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Интервју

Проф. др Радомир Милашиновић,
декан Факултета безбедности у Београду

Слободарска луча

Специјални прилог 88

Обука
у Војци
Србије

ЈУНАШТВОМ У СЛАВУ

Балкански ратови у делима
ликовних уметника из
збирке Војног музеја

Српски војник у Првом
балканском рату 1912–1913.

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ 15. АПРИЛА У 14 00
ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ, БРАЋЕ ЈУГОВИЋА 19

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ:

- Уторак 16. 4. у 17.00
Предавање: Боривој Миросављевић „Душан Шијачки – Балкански рат у слици и речи
- Среда 17. 4. у 17.00
Предавање: др Раде С. Н. Рајић, „Дочек Српске војске у Београду после ослобођења Старе Србије”
- Четвртак 18. 4. у 17.00
Предавање: проф. др Милош Јагодић и проф. др Милош Ковић, „Балкански ратови и уређење ослобођених крајева Србије”
- Петак 19. 4. у 17.00
Гусларско-поетско вече: Саво Контић, гуслар и ученици VI Београдске гимназије
- Уторак 23. 4. у 17.00
Предавање: др Александар Недок, „Српски војни санитет у Балканским ратовима”
- Среда, 24. 4. у 17.00
Предавање: др Милић Милићевић, „Рат за море”
- Четвртак, 25. 4. у 17.00
Промоција књиге: Стеван Симић, „Српске комите 1903–1912”
- Петак 26. 4. у 17.00
Промоција књиге „Бој изнад векова – сто година од Кумановске битке”
- Понедељак, 29. 4. у 17.00
Предавање: Српски академски круг - „Забрављени хероји”
- Уторак 30. 4. у 17.00
Пројекција филма „Кумановска битка – Крв и магла”

СРПСКИ
АКАДЕМСКИ
КРУГ

15–30. април 2013.

СЛУЖБЕНИ
ГЛАСНИК

GRAND // TOURS

LETO 2013

**SPECIJALNA PONUDA
ZA ZAPOSLENE
U VOJSCI SRBIJE!**

ADMINISTRATIVNA ZABRANA - PLAĆANJE
U RATAMA DO KRAJA GODINE!

**-5%
NA SVE CENE IZ
KATALOGA!**

APARTMANSKI
SMEŠTAJ!

GRČKA

HANIOTI - PEFKOHORI - POLIHONO - PARALIA - OLYMPIC BEACH - LEPTOKARIA

**HIT
PONUDA!**

ITALIJA

RIMINI

**-10%
NA SVE CENE IZ
KATALOGA!**

PAKET ARANŽMAN

12 DANA (9 ND/PP) SA UKLJUČENIM
AUTOBUSKIM PREVOZOM !!!

SMENE / HOTEL	USLUGA	09.06.- 20.06.	18.06.- 29.06.	27.06.- 08.07.	06.07.- 17.07.	15.07.- 26.07.	24.07.- 04.08.	02.08.- 13.08.	11.08.- 22.08.	20.08.- 31.08.	29.08.- 09.09.	07.09.- 18.09.
Hotel Nives, Hotel Magriv, Hotel Asso	ND + Prevoz	235	250	260	260	260	280	280	280	260	250	235
Hotel Busingnani, Hotel Spring	ND + Prevoz	240	255	265	265	265	285	285	285	265	255	240
Hotel Paloma	ND + Prevoz	249	265	275	275	275	290	290	290	275	265	249
Doplata za PP uslugu		40	45	45	45	45	45	45	45	45	45	40

Cena po osobi za izabranu hotel na bazi 9 noći - 10 dana (u eur. - dinarska protivvrednost)

GRAND TOURS BEOGRAD

Kraljice Natalije 78
011 361 60 45, 361 60 46
grandbg@grandtours.co.rs

GRAND TOURS NOVI SAD

Železnička 23/a
021 422 324, 422 325
prodaja@grandtours.co.rs

www.grandtours.co.rs

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
мр Миљан Милкић, Крсман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 182

НАСЛОВНА СТРАНА

Обука пилота борбених
хеликоптера гама

Снимио Игор САЛИНГЕР

САДРЖАЈ

■ ИНТЕРВЈУ

**8 Проф. др Радомир Милашиновић, декан
Факултета безбедности у Београду
СЛОБОДАРСКА ЛУЧА**

**16 Демографска слика Србије
ПОПУЛАЦИОНА МАТЕМАТИКА**

Постоје проблеми пред којима све остале кризе бледе. Питање опстанка једно је од њих, јер држава без становништва не може ни да постоји. Од пописа до пописа светло наше нације непрекидно гасне. Од 2002. до 2011. године број пописаних смањило се за 311.000. Опомена да нешто мора да се предузме!

■ ОДБРАНА

**20 Обука пилота борбених ваздухоплова
ПРВИ ЛЕТ НА ОРЛУ**

**22 Оперативни центар система одбране
НЕПРЕКИДНО НА ДУЖНОСТИ**

**26 Ремонт и модификације брода „Козара“
ПОНОС РЕЧНЕ ФЛОТИЛЕ**

После три и по године завршени су генерални ремонт и модификације којима су унапређени расположивост и безбедност употребе бродских система, опреме и простора, повећана сигурност пловидбе на унутрашњим и међународним пловним путевима и испуњени међународни стандарди пловидбе

СПЕЦИЈАЛНИ
ПРИЛОГ

Обука у Војсци Србији

■ СВЕТ

60 Ко ће одговарати за оружја будућности? ГУЂЉЕЊЕ ЉУДСКОСТИ

Напредак технологије понудиће „паметније“ машине које је могуће програмирати да траже и уништавају, док ће, суочене са растућим захтевима ангажовања, војне и политичке елите тражити таква решења која ће гарантовати мањи ризик по војнике у подручју операције

■ КУЛТУРА

63 Петер Хандке посетио Галерију Дома Војске

ДОЖИВЉАЈ КАРАКТЕРА ЉУДИ

64 Галерија Дома Војске Србије

У СРЕДИШТУ ЛИКОВНИХ ЗБИВАЊА

63 Народни херој генерал Лазар Радаковић, СТОГОДИШЊАК

ВОЛИМ ЖИВОТ

Носилац „Партизанске споменице“, три ордена за храброст и више од двадесет одликовања, своју војничку каријеру започео је у Војсци Краљевине Југославије, а онда се, на „позив партије и другова“, прикључио народноослободилачком покрету.

Реч уредника

Централна прослава Дана Војске Србије ове године биће одржана у Крушевцу 20. априла. У приказу способности за деловање у све три мисије планирано је учешће више хиљада припадника војске, а припреме за манифестацију увелико трају.

Посетиоци и гледаоци телевизије у директном преносу моћи ће да виде демонстрацију дела активности у оквиру реализације обуке и припрема за деловање у мисијама одбране земље, очувања мира у свету и ангажовања у случају елементарних непогода и других природних катастрофа. Биће приказано и наоружање, техника и опрема којом Војска располаже.

Ово је друго обележавање новог празника Војске Србије – 23. априла, изабраног за чување сећања на подизање Другог српског устанка у Такову 1815. године, када су се српске старешине окупиле на црквени празник Цвети, 11/23. априла, и одлучили да, после слома Првог српског устанка и још тежег положаја народа под османлијском влашћу, крену у нови устанак на челу са најутицајнијим међу њима, Милошем Обреновићем.

Устанак је значио нови почетак борбе за српску државу, коју је кнез Милош наставио да води дипломатским средствима, изборивши се за српску аутономију у оквиру Отоманског царства и успостављање Кнежевине Србије. У стварању српске државности и очувању слободарских тековина војска је имала значајну улогу.

На тој традицији Војска Србије данас гради модерну Оружану силу, способну да брани државу и народ пред новим изазовима и сукобљеним интересима на никад спокојном Балкану. И данас, као некад, потребно је много државничке мудрости и дипломатске вештине да се Србија угради у нову политичку и безбедносну архитектуру старог континента, чувајући пријатељства свуда у свету која могу помоћи њеној политичкој стабилности и преко потребном економском напретку.

Ради афирмације Србије у широком покрету мира у свету, Војска се интензивно оспособљава и опрема и ове године у мировне операције упутиће своје припаднике као војне посматраче, штабне официре, чланове санитетских и тимова за цивилно-војну сарадњу, за заштиту бродова и разминирање, као припаднике пешадијских водова и чета са елементом за логистичку подршку.

Уз још један војни празник треба истаћи да Војска успешно наставља реформисање према највишим светским стандардима, али у сталном ослонцу на традицију и решења настајала у судбоносним тренуцима српске историје.

Војска данас зна шта јој недостаје да буде још ефикаснија одбрамбена оружана сила, али зналачки користи потенцијале и у новом доктринарном оквиру професионалне војске развија и преиспитује своје способности према строгим критеријумима најразвијенијих армија света. И поносна је на високе резултате које постиже. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Положени венци на Споменик страдалим пилотима 1941.

Поводом обележавања Дана сећања на почетак Другог светског рата у Југославији, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић положио је венац на Споменик страдалим пилотима 1941. године у Априлском рату на Земунском кеју.

У делегацији Војске Србије били су и командант ВиП-ВО генерал-мајор Ранко Живак и заменик команданта Команде за обуку генерал-мајор Млађен Нишевић.

Венце су положили и представници Владе Србије, Града Београда, невладиних организација и чланови породица.

Агресија на Југославију почела је 6. априла 1941, ненајављеним јутарњим бомбардовањем градова, у коме је страдао велики број цивила. Током 12 дана априлског рата надмоћнијем непријатељу супротставили су се и пилоти Војске Краљевине Југославије који су у ваздушној борби, већ првог дана, оборили неколико немачких авиона. ■

Помен погинулим припадницима 126. бригаде ВОЈИН

Поводом четрнаестогодишњице трагичне погибје потпоручника – официра за навођење Жељка Савичића и Синише Радића, 126. бригада ваздушног осматрања, јављања и навођења организовала је комеморативни скуп код спомен-обележја на планини Маљен.

Двојица младих официра, најбољих другара током студија на Војној академији, положили су живот у ноћи 6. априла 1999. године, током НАТО бомбардовања СР Југославије, када је разорна авио-бомба погодила радарску кабину у којој су се налазили.

Потпоручници Савичић и Радић постхумно су одликовани Медаљом за заслуге у области одбране и безбедности. Уз спомен-обележје на месту погибје двојице официра, подигнута је и спомен-плоча на зиду храма светог Пантелејмона на Дивчибарама. ■

► Предавање генерала Диковића полазницима ВСБО

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић одржао је предавање слушаоцима Високих студија безбедности и одбране.

Тема предавања била је „Место и улога Војске Србије у систему одбране и достигнут ниво реформе Војске Србије са правцима развоја“.

Генерал Диковић говорио је о реформи војске, приоритетима у развоју, организационој доградњи наше армије, као и о унапређењу регионалне војне сарадње. ■

Предавање директора Канцеларије за европске интеграције

Директор Канцеларије за европске интеграције Владе Србије, Милан Пајевић одржао је предавање на Војној академији полазницима 56. класе Генералштабног усавршавања и припадницима Школе националне одбране.

Пајевић је говорио о европским интеграцијама, међународној сарадњи, пре свега са земљама у окружењу, као и о односима Западног Балкана и Србије са Европском унијом.

Тема предавања била је и поглед на последњих десет година односа наше државе са Европском унијом, као и билатералне односе са земљама чланицама Европске уније. ■

► Годишња Скупштина војних пензионера

На годишњој Скупштини Удружења војних пензионера Србије истакнуто је да је сарадња са командама и јединицама Војске Србије била на високом нивоу.

Оцењено је да још увек нису остварена сва законом одређена права и усвојен је правилник о социјалној и хуманитарној помоћи у Удружењу војних пензионера Србије. ■

Сарадња са Аустријом

На састанку делегација Србије и Аустрије, које су предводили помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић и начелник Дирекције за безбедносну политику Савезног министарства одбране и спорта Аустрије генерал-мајор Јохан Пухер размотрени су модалитети заједничког ангажовања у мултинационалним операцијама и размењена мишљења о безбедносно-политичким импликацијама глобалне економске кризе на регион Југоисточне Европе.

Активно укључење у концепт Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније доприноси унапре-

ђењу спољнополитичке позиције Србије, а завршени су и преговори за закључивање Административног уговора са Европском одбрамбеном агенцијом.

Током посете Аустрији помоћник министра Јовановић састао се са амбасадорком Хајде Марија Гирер, начелницом одељења за Југоисточну Европу Министарства спољних послова Аустрије и разговарао о безбедносној ситуацији у региону, европској перспективи Србије и могућностима за унапређење билатералне сарадње са Аустријом.

Одржани су и посебни састанци са отправником послова амбасаде Србије у Бечу Гораном Брадићем и шефом Мисије Србије при ОЕБС амбасадором Вуком Жугићем у циљу стварања услова за квалитетне припреме председавања Републике Србије ОЕБС током 2015. године. ■

Страни војни представници у Горњем Милановцу

Делегација страних војних представника акредитованих у Србији, коју је предводио старији пуковник Ли Јун из Кине, посетила је Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава.

Изасланике је поздравио начелник штаба Команде за обуку бригадни генерал Јелесије Радивојевић, а капацитете и могућности Центра представио је командант Центра потпуковник Недељко Планојевић. ■

Посета делегације из Напуља

Начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић и шеф одељења за војну сарадњу (Ј-9) Команде здружених савезничких снага у Напуљу, бригадни генерал Волфанг Рихтер изразили су задовољство нивоом достигнуте сарадње, уз очекивање подршке за слање официра Војске Србије на Партнерску штабну позицију у Команди у Напуљу.

Наглашено је да је Србија, због веома професионалног односа у реализацији планираних активности у оквиру Индивидуалног програма партнерства и сарадње између Србије и НАТО под окриљем Програма Партнерство за мир, веома поуздан и одговоран партнер. ■

Курс „Род у мултинационалним операцијама“

Током петодневног курса „Род у мултинационалним операцијама“, одржаном у Центру за мировне операције, слушаоци су припремани за рад на дужностима у мултинационалним операцијама, по стандардима који обезбеђују увођење родне перспективе у реализацију задатака у мултинационалним операцијама, ради повећања оперативне ефикасности и бољег сагледавања родних потреба и проблема локалног становништва у зони мултинационалних операција.

Реализатори курса су инструкторски тим и предавачи из Центра за мировне операције, МУП-а Србије, Агенције УН за родну равноправност и оснаживање жена (UN WOMEN), Програма УН за развој (UNDP), Организације за европску безбедност и сарадњу и организација цивилног друштва.

Свечаном затварању курса присуствовали су заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор мр Горан Радовановић, начелник Центра за мировне операције пуковник мр Миливоје Пајовић, представница Агенције UN WOMEN Зорица Скакун и главни инспектор Жељко Миленић из Бироа за међународну сарадњу и европске интеграције МУП-а. ■

Обука припадника МАКЕДОНСКЕ АРМИЈЕ

У Центру за обуку логистике у Крушевцу одржава се курс за обуку механичара за техничко одржавање пешадијског наоружања који похађају припадници македонских оружаних снага.

Ово је трећи курс у Центру у Крушевцу, у оквиру војне сарадње Војске Србије и Армије Македоније. ■

Проф. др Радомир
Милашиновић,
декан Факултета
безбедности
у Београду

Слободарска луча

Сви се слажу да свет од 11. септембра 2001. године и координисаног терористичког напада на њујоршке „куле близнакиње“ више није исти. Међу најупорнијим истраживачима теорије и праксе конфликта, терористичких и безбедносних изазова је и декан Факултета безбедности у Београду, проф. др Радомир Милашиновић, човек који је своја знања преносио студентима у Загребу, Љубљани, Приштини и Београду.

На почетку 21. века савремени свет се суочио са новим безбедносним изазовима, попут организованог криминала, умреженог тероризма, економских и социјалних конфликта који потресају како сиромашне, тако и богате земље. Потреба да се ефикасно одговори на до јуче непознате или недовољно схваћене претње, довела је до повећања значаја наука о безбедности, којима се, сада, поклања знатно већа пажња.

О субверзивним и терористичким нападима на некадашњу Југославију и улози империјалистичке политике у разбијању СФРЈ проф. др Радомир Милашиновић написао је неколико у јавности изузетно добро прихваћених књига. Зато је наше прво питање управо о некадашњој заједничкој држави „братских народа“ и разлозима због којих је Југославија постала „део историје“.

■ *Да ли је историја Југославије заиста морала тако да се заврши?*

– Југославија је била предмет напада још од њеног оснивања у Версају, 1918. године. Увек је била на оку терористичких организација, али и безбедносних служби великих сила које су, не тако ретко, сматрале да могу, или покушавале да контролишу, па и ангажују, терористе. Сетимо се убиства краља Александра 1934. године у Марсеју, пада нашег авиона изнад Чехословачке, убиства амбасадора Роловића у Шведској, усташке групе на планини Радуша, експлозива постављеног у биоскопу „20. октобар“ у Београду...

Наша искуства с тероризмом нису тако мала. Срећом, наше безбедносне службе су много пута спречиле да не дође до већих, па и катастрофалних последица. Најзад, ту је и делатност такозване Ослободилачке војске Косова, несумњиво терористичке организације, која је својевремено била на црној листи свих компетентних служби у свету, да би касније добила подршку САД зато што се

њихова терористичка активност уклопила у интересе неких моћних држава или служби, које су процениле да је распарчавање Југославије и у њиховом заједничком интересу.

■ *Дакле, само се чекао њовољан шренуџак за разбијање Југославије?*

– Југославија јесте разорена на пламену терористичких активности ОВК, али је у основи њеног разбијања, заправо, интерес великих сила да васпостави нови светски поредак. Највећу жртву поднео је српски живаљ, протеран са готово свих простора на којима је вековима живео. Да је то заиста тако, види се из све бројнијих покушаја фалсификовања историјских чињеница. Интереси некадашњих и садашњих светских центара моћи, попут Беча, Берлина, Рима, Лондона и Вашингтона, намећу се као једине и несумњиве истине. Историјске чињенице везане за Први и Други светски рат сада су на тешком испиту, јер, како кажу моћници, историју пишу победници, онако како они желе. Понекад се губи у рату, а понекад у миру. Ми знамо да је у миру могуће изгубити ратну победу, пренебрегнути ратне заслуге и жртве, што од нас тражи да будемо стално опрезни, спремни на жртве за очување слободе и мира, територијалног интегритета и суверенитета.

■ *Значајан гео професионалне каријере посвећили сте изучавању теорије и праксе конфликта. Од Другог светског рата до данас вођено је више од 300 радова, ујркос оснивању Организације уједињених нација, створене да би се тако нешто онемогућило. Како то шумачише?*

– Целокупна историја људског рода је историја конфликта, историја ратова. У људској је природи нагон за самоодржањем, па можемо претпоставити да је људима конфликт у самој природи. Борба за живот и борба за остваривање конкретних интереса представљају тек део вечитог

конфликта. Теорија каже да је, од тренутка када је створена приватна својина, људска историја заправо историја конфликта. Нажалост, у историји није ништа учињено да се та супротност помири, да се човек, кроз подизање нивоа свести, кроз стварање таквог стања психе који га упућује на другог човека, као на ближњег свог, промени и да се тиме избегну конфликти.

РАЊИВОСТ МОЋИ

Администрација САД још дуго неће бити у прилици да се извињава било коме. Данас су САД најреспектабилнија сила по свим мерилима у људској историји, попут Атине и Рима у старом веку. Показало се, међутим, да су врло рањиве и да без сарадње са другим чиниоцима међународне заједнице не могу ефикасно да се супротставе умреженом тероризму. Покушавајући да контролишу тероризам, они су ОВК, једну у основи терористичку организацију, претворили у борца за слободу и избрисали је с црне листе свих цивилизованих земаља, занемарујући чињеницу да су њени чланови убијали припаднике војске, полиције, најзад и припаднике сопственог народа, исељавали припаднике других националности, малтретирали своје суграђане, радили све оно што чине терористичке банде...

Наука није учинила много на изналажењу неких трајних облика мира међу индивидуама, групама и колективитетима, државама и групама државама. Економски интереси, политички, војни, геостратешки, интереси сваке врсте, диктирају правила понашања у међународној заједници и свету уопште.

■ *Који је загађање науке данас?*

– Сукоби међу људима доносе огромна материјална разарања и уништавање многих држава и народа у

свету. Наука о безбедности инсистира на томе да објасни датост у међународним односима, у односима међу људима. Одувек мањина влада над већином, било да је реч о групи људи, државама или заједници држава. Одувек је мањина која располаже силом, односно принудом, утицала на живот већине. Ни данас није другачије; изменила су се само средства за покорвање и последице су трагичне, несагледиве.

Један мали број људи поседује огромна богатства. Данас су три најбогатија човека у свету богатија од 26 земаља света, 480 људи има веће богатство него пола човечанства, док милиони радно способних људи не могу да остваре једно од основних људских права – право на рад. Дакле, у данашњем свету постоји нешто што бисмо могли назвати васпостављањем новог вида ропства, због тога што је огромна већина лишена шансе да преживи. Језиком физике и математике, језиком бројки, можемо рећи да постоји гомилање једне латентне енергије код већине човечанства, која може увек да се активира, да покрене огромне таласе незадовољства. При томе оно не мора увек бити најснажније тамо где га очекујемо, у најсиромашнијим земљама, јер тамо енергија не мора бити и најснажнија.

Сукоби могу настати и у богатим земљама, где недостатак воде, хране и хигијене није тако изражен као у земљама Латинске Америке, али су веома изражене друге врсте незадовољства, друге врсте окидача, попут огромних социјалних разлика.

■ *Велики део испираживања по-свећили сће Сједињеним Америчким Државама. Каква је улога обе велике силе данас?*

– Нема сумње да су нови светски поредак иницирале САД као једина империјална сила која, тобож у очувању мира, жели да загосподари светом кроз демонстрацију силе и свако којој се супротстави сноси нежељене последице. Ми смо то најбоље искусили. Нема сумње да су САД моделирале друштвене односе у последњих

најмање двадесет година. Европске земље, које су под покровитељством САД, биле су само пуки послушници и извршиоци захтева и правила САД када је у питању безбедност.

У свету у којем 15 одсто становништва управља са скоро 90 одсто светског богатства ризици по безбе-

Када друшћивена елића пружа подршку неморалу, корупцији, нејошћизму, љачкама, про-ћекционизму, девасћацији привреде и друшћивених вредносћи, последично се догађа повлачење науке.

дност су свеprisутни. Рат у таквим условима постаје неизбежност, што доказује масовна продукција свега онога што су средства рата и непрекидна ратовања. Сједињене Државе су својевремено биле локомотива светског прогреса, у њој су своје место нашли емигранти и имигранти из многих земаља, за које је Америка била „обећана земља“, царство неслућеног личног и колективног успеха, невићеног просперитета. Данас је светски жандарм „велики брат“ који покушава да контролише све људске активности.

■ *Огромна производња наоружања и средсћава за масовно убијање доводи у ојасносћ и саму планету, шћиме шћо оружје може да љадне у руке неконтролисаних грућа. Може ли шћероризам да се контролише?*

– Нико на свету не може сам да контролише тероризам, па ни САД које, као једина велика сила, истичу ту жељу као легитимну. Тероризам има тенденцију да од чинова појединаца, или група, прераста у акције колективитета. То је умрежена активност која се одвија на свим континентима и у већини земаља савременог света. Универзална сарадња на плану безбедности може спасти свет од пропасти и већих сукоба, а већи сукоби су сасвим могући и сасвим извесни, чак и као последица терористичких активности у њиховом корену. Тероризам подразумева жртве које су невинне и које никакве везе немају с актерима терористичких подухвата. У рату су правила другачија, води се рачуна да се не чине терористички акти, чак и у борби у којој, такође, има много невиних жртава.

■ *Следеће године обележићемо 100 година од избијања Првог свећског раша? Пора-*

жене земље у шом светском сукобу намећу кривицу Србији, ошћужујући је за подршку једном „терористичком чину“. Да ли се убиство аустроугарског престолонаследника може данас тако окарактерисати?

Онај ко је покорен има право на побуну против завојевача. То је била побуна против освајача, пуцањ у представника поробљивача и империјалистичке династије, пуцањ ка слободи и васпостављању новог праведнијег поретка. Тај пуцањ био је далекосежан; он представља прекретницу за српски народ који је до тада прошао бројне голготе, присилна покрштавања, својатања, потирање националних осећања...

У нашем окружењу и данас имамо настојања да се српском народу онемогући остваривање чак и основних националних права на коришћење свог језика, писма, националних обележја... То се дешава у Босни и Херцеговини, Хрватској, Црној Гори, што значи да голгота и данас траје. Сведоци смо преобликовања историје на овим просторима, које опет диктирају светски моћници, а извршавају плаћеници задужени за извртање истине. Наука је одавно доказала да свако искривљавање истине, па и оне историјске, води конфликтима. У сваком рату истина је прва жртва. Ми пролазимо кроз конфликтни историјски период, што значи да је истина прва на удару.

■ *Колико је Србија спремна за то?*

– Србији је данас веома тешко. У заблуди смо да и сами сносимо одговорност за такво стање избором овог или оног савезника, друштвеног система или власти. Ако је нешто у кухињама светских моћника пројектовано да се учини, ако ти светски диригенти имају снаге и жеље да своје интересе и остваре, ви можете чинити шта год хоћете, догодиће се оно што се мора догодити. Својевремено је Холбрук рекао да је свеједно шта Србија чини, свеједно је чак и

шта чине САД, биће оно што бити мора. Тако је Србија прошла кроз период уцене, период санкција, период бомбардовања, агресије, материјалног пустошења... кроз све облике разарања, који би требало да буду страни савременим односима између држава. Све то као да још није завршено. Једина велика сила се и даље понаша као предатор, не показујући ништа што би могао да буде модел понашања цивилизованих земаља.

Сила, међутим, има одређене лимите, јер присиљава друге да јој се супротставе. Створени су нови центри моћи који чине кораке ка успостављању противтеже моћи САД. Тако ће се постојећа униполарност, која је обележила почетак новог миленијума, поново пореметити. Данашњи свет већ не личи на онај с краја 20. и почетка 21. века. Кина је све моћнија, Руска Федерација се пробудила, Европска унија ствара своје међународне снаге...

■ *Треба ли се влашћу учешћа Војске Србије у мировним мисијама?*

– Ми имамо дугу традицију учешћа у мировним мисијама. Крајем педесетих година прошлог века наша војска је била на Синају. Учешће у мировним мисијама је оправдано, нешто што представља партиципацију у очувању мира у свету. Морате давати допринос миру у свету, остваривању улоге због које и постоје Уједињене нације. Да ли ћете при томе некога изазвати, испровоцирати или не, не мора обавезно да буде нешто што боде очи. Зна се шта су мировне ми-

сије и операције; тамо се не иде у освајање, ваша улога је дефинисана међународним хуманитарним или ратним правом.

Страх може бити оправдан ако учествујете у ратним операцијама, у походу на суверене земље. Ако сте у мировним операцијама зарад очувања мира не би требало да неког изазовете на терористичке акте.

■ *Србија се одредила за европске интеграције. Ипак, то не иде тако лако. Европска унија је сумњичава према Србији. Како из пасивне улоге прећи у активну, како бићи корак испред?*

– Србија је у Европи, ми смо европска земља, једном то морају да схвате и они који нас тобож примају у своје друштво, а нама остаје да тражимо пријатеље свуда и на сваком месту. Ми смо део цивилизације која представља колевку европске, западне цивилизације, са свим оним што је наш допринос културолошком и цивилизацијском у свету, од егзактне науке до уметности. Српски народ је цивилизован народ који се није допадао великим силама због непрестане жеље да буде слободан и спремности да се за ту слободу и бори.

Ту слободарску лучу, то стање свести, ту снагу и жељу српски народ је задржао и данас. Активна улога подразумева коришћење свих ресурса – образовних, верских, породичних, ни на чију штету и за бољитак свих на свету. Поштовањем свих вредности стреми се бољем, хуманијем и правед-

НАЛИЧЈЕ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Највећи ризик по безбедност јесте ризик од избијања перманентног бунта, који може да доведе до хаоса, а хаос је стање у којем многи потези на спречавању нежељених последица нису ефикасни онолико колико би требало да буду. У стању борбе свих против свих готово да и нема ефикасних метода заустављања сукоба, док његово жариште не згасне. Данас у свету имамо ситуацију, без примера у досадашњој историји, да најмањи број људи, икада, одлучује о судбини човечанства. То је налицје глобализације која је довела до међународног поретка у којем влада тиранија, господари се силом. Наука је ту да објасни актуелна збивања и предвиди догађаје, да не дозволи да нас догађања затекну неспремне.

Данас су штри најбогашија човека у свеиу богашија од 26 земаља свеиа, 480 људи има веће богаштво него пола човечанства, а милиони радно способних људи не могу да остваре једно од основних људских права – право на рад.

нијем свету. То нам је опредмећено у традицији, вери, култури. У садашњој незавидној ситуацији српски народ треба да нађе савезнике, најпре у онима који су нам традиционални пријатељи, а затим и међу онима који нам нису били увек наклоњени. Мора се комуницирати и са непријатељем, али истовремено и бити спреман за одбрану слободе, јер они који то нису

били нестајали су. Сваки народ који мисли да ће га неко други заштитити, нема сигурну будућност. Било би нам лакше да улога ОУН није одавно нагрижена, првенствено због понашања САД. Напросто, свет мора да потражи нове моделе за комуникацију.

■ *Факултети безбедности је последњих година све шраженији, све популарнији. Свеодочи ли то о повећаном значају наука о безбедности или смо у све већем страху од безбедносних изазова?*

– Науке безбедности од почетка деведесетих доживљавају огроман успон. Њихова популарност иде вертикалном узлазном линијом, па су наткрилиле све друге друштвене науке. Задатак науке није само да описује ствари које су се догодиле или се сада догађају. Свака озбиљна наука мора

да протумачи и идентификује догађаје, предвиди њихове последице – чему воде и шта нам доносе. Догађаји не смеју да нас превазиђу, изненаде, разоружају и обеснаже. Зато су науке безбедности данас толико популарне; човек тражи одговоре на питања која га највише заокупљају, а данас су то безбедносна питања, безбедносни изазови.

ВОЈНИ ПОЗИВ

Ми сарађујемо са Војном академијом, често смо у прилици да видимо колико дивних људи стиче потребно знање у војној школи, образујући се за један од најцењенијих позива у српском народу. На крају, један од разлога за настанак војног позива је очување мира, гаранција безбедног и сигурног живота у сваком периоду људске историје.

Задатак науке о безбедности јесте да разоткрије шта се дешава, да види путеве мира, да их изналази и омогућава, чак и кад их политика или власт не види. Игнорисање науке води ка тешким заблудама. Није то случај само са природним наукама, већ и са друштвеним. Кад год се на позицијама креатора политике нађу људи који нису дорасли том задатку, који игноришу научна сазнања и чињенице, нарушава се безбедност друштва, света, система.

■ *Зашто се интелектуалци повлаче, зашто ћуће кад су нам најпошребнији?*

– Када друштвена елита пружа подршку неморалу, корупцији, непотизму, пљачкама, протекционизму, девастацији привреде и друштвених вредности, последично се догађа повлачење науке. Наука сама нема снагу да се одупре насиљу и агресији оних друштвених слојева који поседују власт. Још је Андрић рекао да у злим временима паметни заћуте, будале проговоре, а фукара се обогати. Сами смо сведоци да је Андрић био у праву. Надам се да је дошло време закона који ће бити применљиви, који ће имати и механизме примене и механизме контроле. У том систему своју улогу имају и школе и породица и полиција. Моралну улогу ту има и војска која је традиционално у нашем народу једна од најпоштованијих, најцењенијих професија. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

Генерал Диковић у посети Италији

У разговору начелника Генералштаба генерала Љубише Диковића са начелником Генералштаба Оружаних снага Италије адмиралом флоте Луиђијем Бинелијем Мантелијем, размењена су мишљења о правцима и модалитетима даље сарадње.

Области војне сарадње Србије и Италије су обука специјалних јединица, обука тимова за уклањање експлозивних убојних средстава, ваздухопловство, обавештајни и извиђачки послови, као и школовање и усавршавање старешина.

Поред тога, разматране се могућности заједничког ангажовања у мултинационалним операцијама и развој војноеконomsке и војнотехничке сарадње.

Генерал Диковић је током посете Италији обишао Здружену оперативну команду, Команду авијације Копнене војске и Центар за обуку за уклањање експлозивних убојних средстава. ■

Војска Србије богатија за 24 првих подофицира

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву завршен је седми курс за прве подофицире, који је са успехом завршило 24 подофицира Војске Србије.

Они су оспособљени за обављање дужности првих подофицира у чети-батерији и биће носиоци подршке командовању и развоју подофицирског кадра у својим јединицама.

Свечаном завршетку курса присуствовали су начелник штаба Команде за обуку бригадни генерал Јелесије Радивојевић, потпуковник Бранко Совиљ испред Управе за обуку и доктрину Генералштаба, главни подофицири Генералштаба и Команде за обуку и представници јединица из чијих су састава полазници курса.

Бригадни генерал Радивојевић истакао је да су све очи подофицира и професионалних војника упрте у првог подофицира, те да се од њих очекује да у сваком погледу буду најбољи.

Први у рангу на курсу је старији водник Дејан Пауновић из 72. извиђачко-диверзантског батаљона Специјалне бригаде. ■

Унапређење сарадње са Немачком

У разговору помоћника министра за политику одбране Мирослава Јовановића са делегацијом Савезног министарства одбране Немачке на челу са начелником политичког одељења др Урлихом Шлијем, обострано је оцењено да је сарадња у области одбране на добром нивоу, али да има простора за њено унапређење.

Сарадња се тежишно одвија у областима војне медицине, војне историје, саобраћаја и транспорта, обуке за учешће у мултинационалним операцијама, као и школовања и усавршавања.

Помоћник министра Јовановић је истакао да од СР Немачке, као кључне и најзначајније државе Европске уније, Србија очекује подршку и разумевање на путу даљих евроинтеграција. Министарство одбране и Војска Србије спремни су да уз сарадњу и заједничке активности са КФОР-ом обезбеде безбедно окружење за све грађане Србије.

Др Шли је истакао да је сусрет министара одбране отворио могућност за унапређење свеукупних односа две земље, приближавање гледишта и ставова о савременим безбедносним изазовима, претњама и ризицима на глобалном и регионалном плану. ■

Награда Војногеографском институту

Астрономска опсерваторија у Београду, на свечаном скупу одржаном поводом 126 година постојања, доделила је Војногеографском институту награду за допринос развоју те институције.

Награду је примио пуковник др Стеван Радојчић, директор Војногеографског института. У образложењу директор Опсерваторије др Зоран Кнежевић, дописни члан САНУ, рекао је да је са Војногеографским институтом остварена вишедеценијска плодна сарадња, међусобна подршка и учешће у истраживачким пројектима.

Директор Кнежевић је објаснио шта се ради у оквиру седам тренутно актуелних научноистраживачких пројеката. Посебно је представљен рад Астрономске станице Видојевица, на истоименој планини близу Прокупља, где ће бити постављен најмодернији роботизовани оптички телескоп „Милутин Миланковић“, пречника примарног огледала од 1,5 метра, највећи на простору западног Балкана.

Астрономска опсерваторија у Београду налази се на највишој надморској висини у Београду, на 248,6 метара, и по њој је цео крај добио име Звездара. ■

Уручени кључеви станова у насељу „Степа Степановић“

Новим станарима у насељу „Степа Степановић“ кључеве за 24 стана уручио је начелник Управе за инфраструктуру пуковник Милан Сладоје.

– Министарство одбране у сарадњи са Грађевинском дирекцијом Србије предузима све што је потребно, у складу с могућностима, да овај пројекат реализује успешно до краја. Очекујемо да ће до јуна бити подељени сви станови припадницима система одбране – рекао је пуковник Сладоје.

Додели станова у насељу „Степа Степановић“ присуствовали су и начелник Војнограђевинског центра „Београд“ потпуковник Даворко Паликућа и директор Грађевинске дирекције Србије Небојша Шурлан.

На локацији некадашње касарне, на 42 хектара површине гради се стамбено-пословни комплекс са 4.616 станова, 156 локала, 1.430 гаражних и 3300 отворених паркинг места. Министарству одбране припада 21 одсто бруто површине простора за решавање стамбеног питања припадника система одбране. ■

Донација Мешовитој артиљеријској бригади

Председник нишке општине Црвени крст, Дарко Булатовић уручио је донацију у виду опреме за видео надзор Мешовитој артиљеријској бригади.

Захваљујући на донацији, командант бригаде пуковник Звонко Стојковић истакао је досадашњу плодну сарадњу јединице са општином Црвени Крст, пре свега у заштити животне средине и уређењу локација са циљем спречавања поплава.

Председник Булатовић истакао је да ће се са сличним активностима наставити и у будућности. ■

Трагичан исход саобраћајног удеса

Старији водник Иван Димитријевић, припадник 31. пешадијског батаљона 3. бригаде Копнене војске, изгубио је живот у саобраћајном удесу, 1. априла, на путу од Лебана ка бази Караула, када се преврнула цистерна којом је превожена вода за припаднике 3. бригаде ангажоване у тој бази.

Иван Димитријевић рођен је 1979. године, а на служби у Војсци Србије је од 27. јула 2002. године. ■

Обука Прве бригаде и Црвеног крста

У оквиру програма цивилно војне сарадње припадници артиљеријско-ракетног дивизиона за противваздухопловна дејства Прве бригаде и чланови екипе за деловање у несрећама Црвеног крста Војводине, у новосадској касарни „Југовићево“ извели су заједничку обуку у пружању прве помоћи.

Обуком је руководила др Драгана Звијер, координаторка програма припреме и одговора на несреће Црвеног крста Војводине.

Током обуке сагледани су садејство и поступци приликом процене ситуације на месту несреће, распоред тимова, збрињавање повређених, формирање привременог тријажног места, као и прихват и транспорт повређених. ■

Добровољно давање крви у Мешовитој артиљеријској бригади

Команда Мешовите артиљеријске бригаде и нишка Копштина Црвени крст организовали су заједничку акцију добровољног давања крви за потребе пацијената који се лече у Војној болници Ниш.

Крв је дало 120 припадника Мешовите артиљеријске бригаде и двадесет чланова општине Црвени крст, тако да је прикупљено око 60 литара крви.

Командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Звонко Стојковић и председник општине Црвени крст Дарко Булатовић акцију су подржали личним примером. ■

Гимназијалци помогли акцију „Битка за бебе“

Ученици 40. класе Војне гимназије од пролећног џепарца сакупили су око 17.000 динара које су уплатили на рачун фондације „Битка за бебе“. ■

Посета Словенији

Делегација Министарства одбране, коју је предводио помоћник за политику одбране Мирослав Јовановић, првог дана посете Словенији имала је одвојене разговоре са државним секретаром Зораном Клеменчићем и генералним директором Дирекције за одбрамбену политику Прикожом Шавцом.

Јовановић је честитао државном секретару Клеменчићу на формирању нове владе, менаџмента у Министарству одбране и функцију државног секретара. Сарадња у области одбране обострано је оцењена врло добром, уз могућност даљег унапређења. Тежишне области сарадње су војнообразовна, сарадња војних архива, обука и учешће на вежбама, формирање подофицирског кора, АБХО и буџет и финансије.

Поновљен је позив првом потпредседнику Владе и министру одбране Александру Вучићу да посети Републику Словенију.

Министарство одбране Словеније даје подршку за развој ЦУК АБХО у Партнерски центар и ТРЗ Крагујевац у регионални центар за уништавање убојних средстава. Постоји сагласност за оживљавање војноекономске сарадње, а као могуће области истакнуте су војна медицина и сарадња у оквиру Заједничке европске и одбрамбене политике.

Делегацију Министарства одбране Републике Србије поздравио је и новоименовани министар одбране Словеније Роман Јакић.

Делегација Министарства одбране другог дана посете имала је састанак са делегацијом Министарства спољних послова, коју је предводила државни секретар Драгољуба Бенчина. Састанку је присуствовао амбасадор Србије у Словенији Александар Радовановић. Истакнута је успешна сарадња између Међународног поверилачког фонда Словеније и Министарства одбране Србије, уз значајно учешће у пословима разминурања и уништавања вишкова конвенционалног наоружања.

Делегација је обишла морнарички дивизион у Анкарану и бригаду Оружаних снага Словеније у Љубљани, намењену за учешће у мултинационалним операцијама. ■

Најбезбеднији возачи у 2012.

Најбезбеднији возачи у 2012. години су старији водник Јован Медојевић из Специјалне бригаде, десетар Синоша Максимовић из команде чете Копнене војске и Душко Радоја, цивилно лице из Војнограђевинске установе „Београд“. Они су у протеклој години прешли највише километара без саобраћајних незгода и прекршаја, што је био и основни критеријум при одабиру кандидата.

Седницом је руководио шеф Одсека за саобраћај и транспорт Управе за општу логику пуковник др Жељко Ранковић, а најбезбеднијим возачима признања и награде уручио је начелник Управе за људске ресурсе Генералштаба генерал-мајор Слаћан Ђорђевић.

У 2012. години догодио се мањи број саобраћајних незгода војних возила у односу на 2011. и последице су мање. Чланови Савета закључили су да је у 2013. години потребно донети Стратегију безбедности војних учесника у саобраћају и покренути кампање за побољшање безбедности у саобраћају. ■

Обука едукатора „особа од поверења“

На основу Меморандума о разумевању Министарства одбране са Агенцијом Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена – УН Жене, у Ечкој је одржан семинар за обуку едукатора „особа од поверења“, на коме је учествовало 11 припадника и припадница Министарства одбране и Војске Србије, Министарства унутрашњих послова, Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и државне управе и Безбедносно-информативне агенције.

Поред стицања општих сазнања о постојећој правној регулативи и механизмима заштите запослених од родне и сваког другог вида дискриминације, учесници обуке су овладали и практичним вештинама неопходним за едукацију „особа од поверења“, као механизма родне равноправности предвиђеног Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 – Жене, мир и безбедност у Републици Србије. ■

Демографска слика Србије

Популациона ма

Постоје проблеми пред којима све остале кризе бледе. Питање опстанка једно је од њих, јер држава без становништва не може ни да постоји. Од пописа до пописа светло наше нације непрекидно гасне. Од 2002. до 2011. године број пописаних смањило се за 311.000. Опомена да нешто мора да се предузме!

У деветнаестом веку на свету је било око милијарду људи. После Другог светског рата та цифра је удвостручена. Данас нас има више од седам милијарди.

Док се у неким крајевима света број становника вртоглаво множи, у другим, као што је то случај са нашом земљом, драстично опада. Није добро ни једно ни друго, јер представља

крајње вредности исте једначине.

Демографи су златни пресек израчунали, но из мора политичких недаћа стално израњају нове заграде. Србија се тако већ више од пола века сучава са степеном рађања деце испод потреба просте замене генерација. Куда нас то води, шта предузимамо, а шта би требало, помогле су нам да са знамо Мирјана Рашевић, директорка

Института друштвених наука у Београду и управница Центра за демографска истраживања, Снежана Лакчевић, начелник Одељења за попис становништва у Републичком заводу за статистику и Љиљана Ђорђевић, шеф Одсека за спровођење пописа и географског информационог система.

Земља старих

Статистика између два пописа не слуги на добро. Од 2002. до 2011. године у нашој земљи број становника смањен је за 4,2%, или за нешто више од 311.000 људи. Узроци и последице преплићу се у популационом сунврату. Основни проблем је недовољно рађање. „У години која је претходила попису регистровано је да је

Тематика

*Др Мирјана Рашевић:
Деветнаесту годину заредом
Србија бележи негативан природни
прираштај*

35.000 људи више умрло него што се родило. А то је била деветнаеста година заредом да Србија бележи негативан природан прираштај”, износи Мирјана Рашевић.

Депопулација проистиче из низа других невоља – ниски животни стандард, високе цене, незапосленост, одлазак младог света из земље...

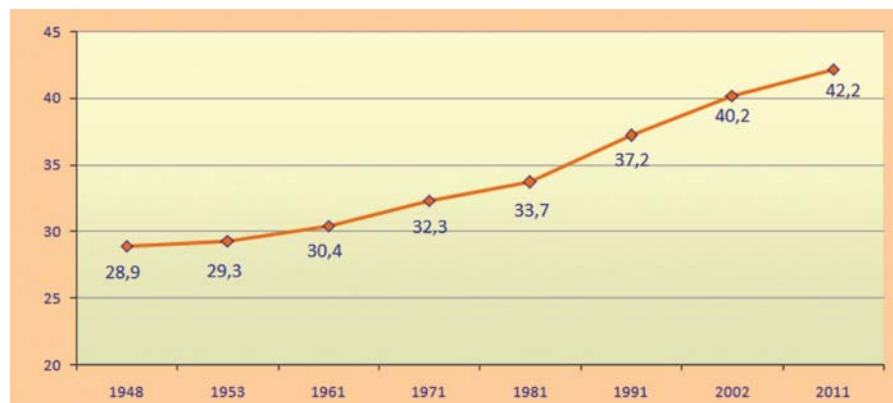
„Не постоји званична статистика исељавања из земље. Имамо приближну представу захваљујући родбини која је остала у земљи и која може да нам предочи из којих општина људи највише одлазе, где одлазе, ког су образовног профила”, објашњава Снежана Лакчевић.

Према неким анализама, од 2008. до 2010. године из Србије је го-

дишње одлазило 15.000 људи. Њихова просечна старост је 33 године. У питању је знатно мања популација од оне која је овде остала. Зато се каже да смо дубоко зашли у процес демографског старења. Срби су међу најстаријим становницима у Европи.

Демографи покушавају да нађу решење. Недавно је 18 институција из осам земаља покренуло велики европски пројекат „Управљање миграцијама у Југоисточној Европи”, након чијег би завршетка миграциона слика требало да буде много јаснија.

Но, поред тих миграцијама ка обећаним земљама, постоји и стално кретање из сеоских средина ка градовима. У међупописном периоду београдски регион забележио је повећање броја становника за нешто

*Просечна старост по пописима од 1948. до 2011. године
(попис 1991, 2002, 2011. без Косова и Метохије)*

ЦИЉ ДЕМОГРАФСКОГ РАЗВОЈА

Општи циљ одрживог демографског развоја Републике Србије је стационарно становништво, тј. становништво у коме ће наредне генерације бити исте величине као и садашње. Досезање наведеног општег циља захтева предузимање неких активности: ублажавање економске цене подизања детета, усклађивање рада и родитељства, снижавање психолошке цене родитељства, промоција репродуктивног здравља адолесцената, борба против неплодности, здраво материнство, популациона едукација и активирање локалне самоуправе.

више од 83.000 људи. Београд је типичан пример усисавања становништва из осталог дела Србије. Што је разумљиво, јер Београд је велики град, који пружа већу шансу за посао и угоднији живот. Додуше, на штету села, јер најчешће одлазе млади људи од 25. до 34. године.

А последице су јасне. Ако нема младих, нема ни потомства. „У последњих десет година у 500 сеоских насеља у Србији није рођено ниједно дете“, истиче Снежана Лакчевић.

У деветнаестом веку на свету је било око милијарду људи. После Другог светског рата та цифра је удвостручена. Данас нас има више од седам милијарди.

Беба на одложено

Недовољно рађање није проблем само у Србији. Данас се чак више од 60 земаља суочава с њим. Проблем је цивилизацијске природе. Савремени човек на прво место ставља решавање, како демографи кажу, структурних препрека, као што су запосленост, животни стандард, стабилан партнерски однос, стамбено питање, мобилност, статус у друштву, индивидуалност... Тек онда се бави стварањем породице. То има и своје предности, али и очигледне мане.

С једне стране, данас имамо инсистирање родитеља на квалитету живота детета, на квалитету сопственог живота, имамо еманципацију, промењени положај жене у породици, либералан закон о абортусу и доступност ефикасне контрацепције. То су све добре тековине цивилизацијског развоја.

С друге стране, док се дочека идеалан тренутак за добијање детета, велика је шанса да ће репродуктивна моћ родитеља ослабити. „Одлагање рађања је озбиљан проблем

У последњих десет година у 500 сеоских насеља у Србији није рођено ниједно дете.

ИМА ЛИ СТРАНАЦА У СРБИЈИ?

Људи одлазе из земље, али има и оних који долазе у њу. Приликом пописа грађани су могли тројако да се изјасне – као држављани Републике Србије, као држављани неке друге државе, или да имају двојно држављанство, тј. српско и друге државе.

„Забележили смо око 39.000 лица која имају само држављанство неке друге државе. Међутим, већина њих држављани су Хрватске, Босне, Словеније, Македоније, Црне Горе, а тек једна трећина становници неке државе које није бивша Југославија. Највише их је из Албаније, Мађарске, Кине, Русије, Молдавије, Украјине. Има их доста и из Аустрије, Шведске, Швајцарске, Немачке, али кад се дубље зађе у податке, види се да су то лица која су по националности Срби, Бошњаци, Роми“, објашњава Љиљана Ђорђевић.

Снежана Лакчевић: Просечна старост људи који одлазе из земље је 33 године

и један од фактора недовољног рађања у Србији и Европи уопште. Већина тих жена учествоваће у репродукцији, родиће дете, али тешко да ће остварити жељени број деце. А дешава се и да због различитих физиолошких разлога дође до престанка фертилитета“, упозорава Мирјана Рашевић, а разлог за бригу потврђује податак да је у 2002. години у Србији свака дванаеста жена изашла из периода плодности, не учествујући у репродукцији становништва.

Оно што нас разликује од земаља које се суочавају са феноменом недовољног рађања јесу традиционална контрола рађања и велики број абортуса. Подаци из 2010. го-

дине показују да стопа укупних абортуса у Србији износи чак 2,8 абортуса по жени у току репродуктивног периода.

„Основно питање је зашто се у Србији не користи модерна контрацепција. Рађено је много истраживања. И она показују да постоји више фактора – велики психолошки отпор према употреби комбиноване хормонске контрацепције и модерне контрацепције уопште, пасивност мушкараца у тој области и то што код нас сексуална едукација није постала природни део одрастања у породици, нити саставни део школских програма.

Саветовање о контрацепцији није ушло у наставне програме у средњим медицинским школама и на медицинским факултетима, нити му је дат одговарајући простор на специјалистичким студијама из гинекологије“, ставља примедбу Мирјана Рашевић. Она додаје и да у Србији недостаје здравствена култура, да се не одлази у саветовалиште и на превентивне прегледе. „Кампање јесу у току, али да би оне дале резултате, потребно је време. Људе треба обузети потребом да брину о свом здрављу и тек се онда могу имати и прави резултати!“

Шта ради држава?

Одговор Србије на проблеме демографског развоја требало би да се заснива на неколико базичних докумената. Таква идеја постоји још од сре-

Љиљана Ђорђевић: Од 39.000 лица која имају само држављанство неке друге државе, тек једна шрећина су становници неке државе које није бивша Југославија

дине прошлог века, али наша земља је први пут тек 2008. године усвојила Стратегију подстицања рађања.

„Ми смо покушали тим документом да дамо широк приступ проблемаци. Важно је било да одговор државе буде директан, дугорочан, заснован на истраживањима и да обухвати све правце мера. Међутим, у суочавању Србије са светском финансијском кризом, спровођење се најмање обавља у области која се тиче активности веза-

них за директну финансијску подршку породици. То је лоше, јер би баш криза требало да буде моменат када би одговор државе на ове проблеме требало да буде појачан”, оцењује Мирјана Рашевић.

У Србији се сада спроводе само две мере популационе политике важне за подстицање рађања. То су родитељски додаток и пуна накнада зараде запосленој мајци за време породичног одсуства у трајању од годину дана за прво и друго дете, односно две године за треће и свако следеће дете. Родитељски додаток исплаћује се мајци за прво, друго, треће и четврто дете. Његов износ расте са редом рођења и исплаћује се, осим за рађање првог детета, у 24 месечне рате.

Међутим, поред финансијске потпоре, веома је важна и едукација, добро усмеравање на путу очувања властитог здравља. Јер исправно индивидуално понашање је предуслов за решавање проблема на вишем нивоу. Како држава да нам помогне ако не помогнемо сами себи.

„Чињеница је да је одговор једноставан, али тешко остварив, а то је економски развој, инсистирање на образовању, покушај да жене и мушкарци у Србији имају што равноправнији однос и такође промоција једног постматеријалистичког система грађанства”, порука је Мирјане Рашевић. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Обука пилота борбених ваздухоплова

Први лет на орлу

На аеродрому „Лађевци“ код Краљева своје прве самосталне летове на јуришнику J-22 „орао“ обавили су мајор Александар Гајић и капетан Игор Ђорђевић, двојица из групе од пет пилота који се обучавају за овај тип авиона.

Двојица њихових колега, капетани Александар Унчанин и Сениша Анакиев имали су први лет, са својим наставницима, на двоседој варијанти „орла HJ-22“ који је означио почетак летачког дела њихове преобуке на јуришнике.

ПОЗИТИВНА ТРЕМА

Имао сам позитивну трему пошто дуго нисам летео као самосталац, али већу трему имам од новинара, рекао је после првог самосталног лета на „орлу“ капетан Игор Ђорђевић.

И мајор Александар Гајић први самостални лет описује као много лепши и узбудљивији, тврдећи да се лет са инструктором и самостални лет разликују „као небо и земља“.

Самосталном лету на „орлу“ претходила је теоријска настава и летачка обука у трајању од девет часова, као и контролни лет на коме наставници летења дају оцену да ли је кандидат спреман да први пут полети сам у једноседу.

Затим следи наставак обуке у навигацијском и ноћном летењу по чијем су завршетку нови пилоти „орла“ спремни да пређу на обуку за борбена дејства.

Преобука на „орлове“ поверена је 241. ловачко-бомбардерској ескадрили „Тигрови“ из 98. ваздухопловне бригаде.

– Наш задатак је да у овим условима ограничених ресурса одредимо пет пилота, а њихово је да оправдају наше поверење и дођу до овог тренутка који ће им сигурно остати читав живот у сећању – изјавио је пуковник Александар Бјељић, командант 98. бригаде, напомињући да после редовне обуке пилоти почињу са борбеном обуком која представља врхунац способности на наменском типу ваздухоплова, као што је јуришни ловачко-бомбардерски авион J-22 „орао“.

Истовремено са првим летовима пилота на „орлу“, настављена је обука

нове генерације пилота борбених хеликоптера, који су јесенас почели борбену обуку на хеликоптеру „гама“ (наоружана варијанта „газела“), ракетирањем циљева на земљи противоклопним вођеним ракетама 9М14М „маљутка“. Припадници 714. противоклопне хеликоптерске ескадриле „Сенке“ дејствовали су по метама на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, у пару два хеликоптера и самостално. ■

Текст и фотографије
Игор САЛИНГЕР

Оперативни центар система одбране

Непрекидно на дужности

Оперативни центар препознатљив је као врх пирамиде оперативног дежурства у систему одбране. Обезбеђује услове и подршку Здруженој оперативној команди у планирању и командовању операцијама, а обавља и остале послове, битне али мање препознатљиве, попут евидентирања, анализа и извештавања о ванредним догађајима у Министарству одбране и Војсци Србије. Такође припрема сагласности и одобрења за саобраћај и све врсте транзита преко територије и акваторије наше земље, као и за кретање у ваздушном простору.

Минула година је за Оперативни центар система одбране била значајна и представља прекретницу у развоју способности тог састава да одговори изазовима из своје надлежности. Инфраструктурним уређењем просторија и њиховим опремањем обезбеђени су услови да Центар у потпуности буде способан да реализује све задатке, у савременим околностима, које од њега очекује командовање.

– У другој половини 2012. године Оперативни центар је размештен у одговарајуће, наменски уређене, адаптиране и опремљене просторије. Простор за рад данас је уређен у складу с највишим стандардима и по својој функционалности и капацитетима информатичке и пратеће опреме прилагођен је постојећој организацији рада. Коначно, налази се раме уз раме са савременим оперативним центрима оружаних снага развијених земаља – каже начелник Оперативног центра система одбране пуковник Младен Бошковић.

Препознавајући потребу за развојем способности Оперативног центра, Министарство одбране и Војска Србије су, улажући значајна средства, инфраструктурно уредили и адаптирали простор у коме су распоређене просторије за рад Оперативног дежурног тима система одбране за планирање и командовање операцијама Здружене оперативне команде, као и просторије за размештај јединице и дела Команде, што доприноси лакшем и бржем раду.

Оперативно дежурство

Да би потпуније идентификовао основне задатке, истичући широку лепезу активности јединице, њихову непрекидност, као и фреквентност, начелник Центра пуковник Бошковић, посебно истиче значај задатка организације и реализације оперативног дежурства у систему одбране.

– То је стална активност Министарства одбране и Војске Србије, ко-

ПОМОЋ КРАЉЕВИНЕ НОРВЕШКЕ

Прекретницу у развоју и побољшању способности за реализацију задатака из надлежности Оперативног центра система одбране представљало је обезбеђење нових, оптималних инфраструктурних услова за размештај и рад јединице и Оперативног дежурног тима, које су резултат заједничког улагања Министарства одбране Србије и донација Краљевине Норвешке у вредности од око 155.000 евра, захваљујући којој су набављена савремена информатичка средства и опрема, својеврсни „нервни систем“ Центра, као и комплетна биротехничка и канцеларијска опрема.

јом се обезбеђује непрекидност командовања и праћења стања од стратегијског нивоа, до команди и јединица тактичког нивоа, у редовном стању извршавања мирнодопских задатака и наређеним степенима приправности.

Оперативни центар је окосница за непрекидно праћење стања и у њега се сливају подаци о дешавањима у систему одбране и из окружења. Заправо, то су све информације које се односе на ангажовање припадника Војске у земљи или у иностранству, о потенцијалним облицима угрожавања безбедности наших припадника и грађана Србије. Центар за реализовање оперативног дежурства на нивоу система одбране формира Оперативни дежурни тим, који је највиши орган унутрашње службе у Министарству и Војсци, и њему су потчињени сви оперативни дежурни тимови и оперативни дежурни по дубини.

Функционисање оперативног дежурства подразумева хијерархијски уређен систем на свим нивоима командовања, где је проток информација обезбеђен од врха ка дну и обрнуто, али врши се и хоризонтална

размена информација. Основно обележје оперативног дежурства јесте непрекидност функционисања, 24 часа на дан, 365 дана у години.

Оперативним дежурством прати се реализација задатака и стање снага Војске Србије у мисијама и у систему одбране Србије. Тежиште јесте праћење стања снага ангажованих у операцији из прве мисије Војске, размештаја снага на обезбеђењу административне линије са Косовом и Метохијом, контрола Копнене зоне безбедности и дежурних снага ангажованих у заштити и контроли ваздушног простора наше земље.

Прикупљањем и обрадом података, те њиховом правовременом дистрибуцијом у систем, Оперативни дежурни тим доприноси доношењу правилних и правовремених одлука надлежних старешина, а самим тим пружа допринос заштити територијалног интегритета и суверенитета земље.

Извори информација

Основни извор информација јесу извештаји оперативних дежурних тимова оперативних дежурних по дубини, који су сензори за детектовање значајних информација и незаобилазне карике у систему оперативног дежурства, истиче пуковник Бошковић.

– Стање у систему пратимо и информисањем из средстава јавног информисања и пријемом извештаја и међусобном разменом информација с осталим субјектима система одбране и институцијама на територији Србије. Ради размене информација одржавамо везе с Оперативним центром Министарства унутрашњих послова, Сектором за ванредне ситуације и републичким Центром за обавештавање, као и Министарством спољних послова, Агенцијом за контролу лета, Директоратом цивилног ваздухопловства, Ауто-мото савезом, те Републичким хидрометеоролошким заводом. Такође, праћење стања безбедности у земљи и ближем окружењу обезбеђено је одржавањем стал-

Начелник Оперативног центра пуковник Младен Бошковић

ПОДМЛАЂИВАЊЕ И СТРУЧНОСТ

Најсавременија, софистицирана опрема захтева врхунски обучено и способно људство, па ће један од задатака Оперативног центра бити и наставак подмлађивања и попуна одговарајућим стручним кадром, уз посебну пажњу посвећену интензивној обуци припадника Центра, на нивоу јединице, како би одговорили захтевима савремених софтвера и расположивих средства информатичке опреме. Тај циљ ће се решавати и упућивањем припадника на различите облике и нивое школовања и усавршавања.

не везе и пријемом извештаја од снага обавештајно-безбедносног система Републике.

Из домена друге мисије Војске, Оперативни центар непрекидно прати ситуацију у земљама где се ангажују снаге и припадници Министарства одбране и Војске Србије, као и стање наших снага и припадника у мултинационалним операцијама. У случају хитних потреба наши припадници могу контактирати Оперативни дежурни тим, који ће им пружити потребну помоћ, која се огледа у брзом и правовременом иницирању надлежних у систему за предузимање мера. Оперативни дежурни тим редовно одржава везу са старијим националним представницима у осам међународних операција, у којима је

тренутно ангажовано 111 наших припадника.

– Када је реч о активностима које се односе на трећу мисије Војске Србије, Оперативни центар је у сталној комуникацији са Сектором за ванредне ситуације, као и с центрима за обавештавање на свим нивоима. У одређеним ситуацијама у операцијама подршке цивилним властима у заштити и спасавању, одржава се веза и са штабовима за ванредне ситуације који се формирају на општинском, градском, регионалном, покрајинском или републичком нивоу. Разменом информација, иницирањем и праћењем ангажовања снага на отклањању последица ванредних ситуација, Оперативни центар пружа максимални допринос да се претње и ризици сведу на најмању меру, а грађанима и уопште друштвеној заједници помоћ у отклањању последица – истиче начелник Центра пуковник Младен Бошковић и подсећа на значајан допринос тог састава на отклањању последица снежног невремена на територији Србије 2012. и 2013. године, као и приликом елементарних непогода услед високих температура прошлог лета.

Стандардне процедуре

С обзиром на заједничке ризике и могућности преливања безбедносних проблема унутар региона Балкана, ради регионалне сарадње и праћења стања безбедности, Оперативни центар одржава везу с оперативним центрима оружаних снага балканских земаља.

– У досадашњем периоду сарађивали смо са суседним земљама на обавештавању и координацији у случајевима елементарних непогода и пожара. Центар има директну комуникацију и са Командом КФОР-а у Приштини, па у сваком моменту можемо, у случају појаве безбедносних проблема дуж административне линије и у Копненој зони безбедности, као и на територији Покрајине, да разменимо информације и у директној комуникацији координирамо активности на превазилажењу проблема – каже пуковник Бошковић и потврђује да је таква координација значајно допринела очувању повољне безбедносне ситуације на административној линији и у Копненој зони.

Начелник Оперативног центра наглашава да се подаци добијени оперативним дежурством и разменом информација с осталим субјектима у систему о реализацији задатака, најзначајнијим активностима и стању безбедности, обрађују тренутно и на дневном нивоу, о чему се извештавају претпостављене старешине. Оперативни дежурни тим, на основу добијених и обрађених информација, сачињава писане извештаје који се дневно достављају најодговорнијим лицима у систему одбране, од Војног кабинета председника Републике, до најодговорнијих лица на нивоу Војске Србије и Министарства одбране. О ванредним догађајима се одмах извештава.

Осим непрекидног оперативног дежурства, према речима пуковника Бошковића, од посебног значаја је подршка Здруженој оперативној команди у планирању операција одговора на кризе и командовању у операцијама.

– Сходно надлежностима Здружене команде, за планирање операција одговора на кризе и командовање снагама у операцијама, Оперативни центар обезбеђује све потребне податке и показатеље за планирање и командовање у операцијама. У ту сврху у Оперативном центру воде се прегледи „база података“ о стању, оперативним и функционалним способностима јединица Војске Србије

ПРОЦЕДУРЕ ЗА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ

У случају ванредних околности и догађаја који угрожавају безбедност наших припадника, Оперативни центар поступа по дефинисаним стандардним оперативним процедурама у складу с плановима и варијантама ангажовања снага Војске. Дефинисањем процедура свели смо на најмању меру могућност различитог, субјективног приступа појединца у хитним ситуацијама и ванредним догађајима у систему, као што су подметање експлозивних направа, повреде ваздушног простора и слично. Процедуре је дефинисано поступање за већину догађаја које је могуће предвидети, а на које систем треба да реагује.

и саставима Министарства одбране. Управе Генералштаба одговорне су за ажурирање и достављање података из оквира својих надлежности, а Оперативни центар податке прилагођава потребној форми, похрањује и по потреби презентује Здруженој команди, приликом планирања операција. У сваком моменту Оперативни дежурни тим располаже потребним подацима које снаге и средства Војске се могу употребити за извршавање задатака.

Усавршавање функција

Оперативни центар је активан учесник свих вежби које организује Здружена оперативна команда, укључујући и међународне, а током вежбе „Одлучан одговор 2009“, на Пештеру, био је носилац организације и успостављања рада на командном месту, а на прошлогодишњој вежби „Авала“ Центар је организовао рад истовремено на два и више командних места.

С обзиром на то да реализација задатака, посебно у Војсци Србије, укључује повећан ризик од неочеки-

ваних догађаја, који могу за последицу да имају угрожавање живота и здравља људи и оштећење и уништење борбених система и војне опреме, ради предузимања одговарајућих мера и обезбеђења предуслова за превентивно деловање, Центар води евиденцију и извештавање приликом оперативног дежурства, као и статистичке анализе о ванредним догађајима у Министарству одбране и Војсци Србије.

Такође, Центар је био носилац израде Упутства о класификовању, извештавању, евиденцији и анализи ванредних догађаја и доградње софтверске апликације пакета за вођење евиденције ванредних догађаја, уз едукацију лица ангажованих на овим пословима.

Оперативни центар је носилац мање препознатљивог, али никако мање значајног задатка – израде предлога одобрења и сагласности за саобраћај на копну, унутрашњим пловним путевима и у ваздушном простору Србије. Као стручни носилац, Оперативни центар припрема и превоз опасних материја ваздушним путем, превоз наоружања и војне опреме, робе двоструке намене и транспорт страних војних трупа.

Перспектива Центра

Говорећи о перспективама, мерама и развоју способности Оперативног центра, који је већ направио значајан искорак у односу на

претходне године, пуковник Бошковић истиче да је план постављен у неколико сегмената – довршетак опремања инфраструктуре, уградња одговарајуће информатичке опреме и интранет мрежног окружења, као и интегрисање у Командно-информациони систем на стратегијско-оперативном нивоу.

– Један од тежишних задатака јесте и завршетак развоја и употреба софтвера за планирање операција на нивоу Војске Србије, чиме ће се унапредити подршка Здруженој оперативној команди када је реч о планирању и командовању у операцијама. Располагањем подацима о стању, оперативним и функционалним способностима јединица, који ће се ажурирати према насталим променама, омогућиће се да се у реалном времену презентују тачни подаци и информације од значаја за доношење одлуке. У том правцу већ смо направили значајан искорак – наводи начелник Центра.

– За успешно функционисање нашег састава потребно је потпуно заокружити нормативно-правни оквир за развој механизма за заједничке задатке свих субјеката система одбране, за шта постоји озбиљан интерес свих надлежних у систему – закључује пуковник Младен Бошковић, начелник Оперативног центра система одбране. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Ремонт и модификације брода „Козара“

Понос речне флотиле

После три и по године завршени су генерални ремонт и модификације којима су унапређени расположивост и безбедност употребе бродских система, опреме и простора, повећана сигурност пловидбе на унутрашњим и међународним пловним путевима и испуњени међународни стандарди пловидбе

Брод посебне намене БПН-30 „Козара“, после три и по године боравка на сувом и више хиљада ремонтних сати у апатинском бродоградилшту, 2. априла поринут је у воде Дунава.

Доковање брода започето је у бродоградилшту у Апатину новембра 2009. године, а модификација и генерални ремонт у мају 2010. године.

Након опсежних радова на електроенергетском и погонско-пропулзивном систему, односно главном погонском мотору и уређајима за управљање његовим радом, „Козара“ представља први војни брод са уграђеном дизел-електричном пропулзијом, не само у Србији него и региону. Овим су повећане оперативне а уградњом прамчаног тунелског потисника и маневарске способности.

Са старим главним и помоћним моторима, потрошња горива при максималним режимима рада кретала се

око 300 литара на час. Са новоуграђеним системом готово упола мање, 150–160 литара. Уз досадашњу просечну експлоатацију од 280 часова годишње, тиме се долази до уштеде од преко 40 хиљада литара горива.

Уграђен је речни аутоматски информациони систем (АИС) који омогућава аквизицију података, приказ ситуације на унутрашњим пловним путевима, формирање информационих база за аутоматску обраду, ажурирање, чување, приказивање, пренос података, израду и достављање извештаја и комуникацију са претпостављенима, потчињенима и садејствујућим снагама.

Систем отпадних и техничких вода спречава загађивања нафтом, отпадним водама и смећем, а уграђен је и нови сидрени уређај са сидрено-притезним витлом, ново сидро и главни и помоћни сидрени ланци.

Брод располаже салонима, кабинама за спавање и одмор, шетном палубом, опремом за чување и припрему хране. У прамчаном делу брода смештени су кормиларница, бродски оперативни центар, седам кабина за посаду, официрски салон, друштвена просторија и две кадетске просторије. Сви простори су климатизовани. Поред тога, у потпуности су реновирани и палуба и палубна опрема.

Поринућем у бродоградилшту Апатин и предстојећом пробном пловидбом Дунавом, уз стално читавање рада система и пројектованих карактеристика брода, биће извршен увид у изведене радове.

Након детаљне практичне провере функционисања свих новоуграђених система и завршеног потпуног опремања ентеријера, које се очекује у септембру ове године, командни брод Речне флотиле „Козара“ добиће низ нових намена. Са тридесет чланова посаде, биће ангажован као протоколари брод, база за смештај и боравак људства Речне флотиле, за превозење људства на унутрашњим пловним путевима, за садржаје из практичних облика наставе у обуци кадета Војне академије и као брод болница у све три мисије Војске Србије. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Детаљи
пошћуно нове
кормиларнице

Дизел агрегати у срцу бродског погона

Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава

Оптимизам с покрићем

У саставу Команде за обуку у Горњем Милановцу прошле године организовано је 12 курса на најсавременијим телекомуникационим уређајима. Кроз учионице Центра прошло је више од 150 припадника система одбране који су полагали тест ECDL. Данас се у касарни „Војвода Радомир Путник“, где је и смештена јединица, планира и изводи обука за оспособљавање припадника информатичке службе, специјалности информатика и администрација, као и масовније усавршавање у области обраде информација.

Касарна „Војвода Радомир Путник“ у Горњем Милановцу, крају наше земље који који су у прошлости обележили важни историјски догађаји, од формирања Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава привремен је дом за све припаднике система одбране који се одваже да усавршавањем вештина и знања на бројним курсевима и обукама унапреде професионална знања, вештине и каријеру.

Према речима команданта Центра потпуковника Недељка Платојевића, реч је о једином саставу Команде за обуку у коме се обучавају све ка-

тегорије кадра из области телекомуникација и информатике Министарства одбране и Војске Србије.

– У години за нама у Центру је организовано 12 курсева, од којих ваља издвојити оне на најсавременијим телекомуникационим уређајима. У плану је и обука информатичке службе, специјалности информатика и администрација, као и наставак ECDL тестирања. Током 2012. године кроз наше учионице прошло је више од 150 припадника система одбране, полагајући поменуте тестове – истиче потпуковник Планојевић, додајући да је у перспективи масовнија обука и усавршавање у области обраде информација.

Изазови у раду Центра, према речима команданта, произилазе углавном из тога што је немогуће пратити честе промене трендова у новим технологијама јер оне захтевају и непрестано усавршавање кадра за организацију обуке.

Обука кадра

Јединица у Горњем Милановцу формирана је 15. новембра 2006, као Центар за обуку и усавршавање кадра везе, информатике и електронских дејстава, а наставља традиције Школског центра везе.

Центар је из Управе за телекомуникације и информатику Генералштаба наше војске претпочињен Команди за обуку 17. маја 2007, а 30. новембра преформиран у садашњи Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава. Његова мисија јесте доградња способности за извођење индивидуалне обуке ради достизања стандарда индивидуалне обучености, као и унапређење услова за нарастање и развијање оперативних способности ратне јединице.

Задаци Центра, како истиче потпуковник Планојевић, уз обуку и усавршавање кадрова службе телекомуникације, информатике и рода јединица за електронска дејства, јесу и индивидуална специјалистичка обука војника на добровољном служењу војног ро-

ка службе телекомуникација, сертификање индивидуалне обучености војника, кандидата за професионалне војнике, професионалних војника за допунске војноевиденционе специјално-

Потпуковник
Недељко Планојевић

сти и професионалних војника декларисаних јединица за учешће у мултинационалним операцијама.

– Усавршавање кадрова и обука одвијају се на курсевима и осталим облицима усавршавања. Реч је о курсевима за руковање и основно одржавање радио, радио-релејних и тактичко-комуникационих центара у мобилној компоненти интегрисаног система везе, програмима за оспособљавање подофицира и цивилних лица у нашој војсци за рад у информатичкој служби, затим курсу „Планирање VФ и VVF радио-мрежа“, као и Основном курсу за подофицире у другом модулу. Такође,

и на курсу за оспособљавање професионалних војника за послове криптообrade информација, као и на курсевима за инструкторе и сертификаторе индивидуалне специјалистичке обуке службе телекомуникације – објашњава потпуковник Планојевић и наводи да се у Центру успешно обавља и приказ савременог дигиталног преноса информација и дигитални потпис с уређајима у мобилној компоненти интегрисаног система везе за потребе Генералштаба, јединица Војске Србије и припаднике страних оружаних снага.

Говорећи о значају међународне војне сарадње за области које су у фокусу рада Центра, потпуковник Планојевић је издвојио учешће на међународној вежби „Combined Endeavor“, на којој су припадници Центра остварили запажене резултате у раду и извршавању задатака. Он је, такође, изразио очекивање да су резултати најбоља препорука за улогу домаћина у припреми и реализацији поменуте међународне вежбе током 2013. године.

Да би се обука успешно припремила, организовала и извела, Центар је обезбедио 13 кабинета за обуку, од којих су развијена три модернизована кабинета за информатику, кабинети са савременим уређајима телекомуникација по специјалностима, као и посебно опремљен кабинет за криптозаштиту и послове криптообrade информација.

– Припадницима јединице су, уз то, на располагању спортски терени за мали фудбал, кошарку, одбојку, атлетска стаза и стаза с препрекама, као и објекат затвореног типа за спортске активности. Ту је и осам уре-

СТАРШИНА ЗА ПРИМЕР

Међу припадницима Центра треба поменути водника Бранислава Дамњановића, који је у војној служби од 1993. године и од тада у гарнизону Горњи Милановац. Због одличне стручноспецијалистичке оспособљености и резултата у свакодневном раду, на иницијативу јединице, упућен је на Лидерски курс, који је завршио 2010. године као најбољи у рангу. Наредне године с одличним оценама завршио је и Основни курс за подофицире. У јулу 2012. године унапређен је у чин водника Службе телекомуникација. Током професионалне каријере десет пута је награђен стимулативним мерама.

ђених бетонских платформи за постављање система службе телекомуникација, с разведеном електроенергетском и телекомуникационом инсталацијом, на којима успешно реализујемо тактичка увежбавања одељења телекомуникација и тактичке вежбе – наглашава командант Центра, издвајајући и смештајне капацитете за полазнике курсева и осталих облика усаврша-

НАЈУСПЕШНИЈИ СПОРТИСТИ

Центар у Горњем Милановцу може да се похвали и чињеницом да су у његовим редовима најбољи спортисти Војске Србије из 2012. године – чланови екипе Команде за обуку у војном вишебоју, која је четири године заредом освајала спортско првенство наше војске. Такође и шести пласман на европском такмичењу у војном вишебоју у Аустрији. Међу најуспешнијима у тиму Команде су разводници Милан Микић и Никола Живаљевић из горњомилановачког Центра.

вања, од двокреветних, до осмекреветних соба кадетског типа, а све то уз квалитетну и укусну храну у војничком ресторану.

Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава посебно се може похвалити добром сарадњом с локалном управом општине Горњи Милановац.

– Ангажовањем и пожртвованошћу у протеклом периоду, припадници јединице допринели су отклањању последица елементарних непогода изазваних снежним падавинама, пружајући помоћ цивилним властима и угроженом становништву. Такође, током августа претходне године у селу Горњој Горевници и широј околини на гашењу пожара ангажован је већи број припадника јединице, који су показали несебично пожртвовање и том задатку приступили крајње одговорно и ко-

ректно – поносно истиче командант потпуковник Планојевић.

Унапређење система

Свакодневни рад са људима захтева велику посвећеност, нарочито када је реч о преношењу знања на обуци. О томе, али и о значају усавршавања и залагању говори и старији водник прве класе Виктор Рудић, један од предавача на курсевима информатике и администрације.

– Једна смо од ретких јединица која је сопственим снагама формирала LAN мрежу, команде Центра у коју је интегрисана РАМКО мрежа неопходна за електронско пословање. Такође, међу првима смо у Команди за обуку увели дигитално потписивање аката и њихову електронску размену, а наши

резултати користили су и другим јединицама – истиче старији водник Рудић, додајући да су те мере значајно смањиле употребу папира, али и убрзале размену докумената и командовање.

Свесни ефикасности таквих система, посебно новина у канцеларијском пословању, сви они који дођу на обуку у Центар враћају се у своје матичне јединице „наоружани“ новим знањима.

– Нове технологије омогућиле су нам да за пар минута доставимо потписани акт примаоцу, а раније је из гарнизона Горњи Милановац до Београда такав документ „путовао“ и по неколико дана – објашњава старији водник Рудић.

Задаци командира вода за телекомуникације потпоручника Страхиње Бекчића у горњомилановачком Центру односе се на обуку професионалног састава Војске Србије за руковање уређајима телекомуникација нове генерације.

– Сви полазници курсева специјалности телекомуникација су под мојом командом. Изазови у овом послу односе се углавном на организацију обуке, јер је реч о средствима телекомуникација најновије технологије, дигиталним уређајима, те је потребан виши ниво знања за извођење таквог оспособљавања – каже потпоручник Бекчић и наглашава да се уз доста залагања све потешкоће превазиђу. Такође, очекује да ће и наредних година бити у прилици да подели своја знања са колегама из страних армија, који у Центар долазе ради обучавања на специфичним уређајима. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ОДБРАНА

Обука у Војсци Србије

НАЈВАЖНИЈИ ЗАДАТАК У МИРУ

Обука је тежишна активност команди, јединица, установа и појединаца у Војсци, која има за циљ њихово оспособљавање за извршавање додељених мисија и задатака. Одвија се непрекидно, плански и организовано, чиме индиректно остварује утицај на спољну, безбедносну и одбрамбену политику земље и доприноси повећању укупне интероперабилности с војскама партнерских земаља, зарад очувања мира у региону и свету.

НАЈВАЖНИЈИ ЗАД

У Управи за обуку и доктрину Генералштаба ВС истичу да је нови концепт индивидуалне и колективне обуке, уведен истовремено с професионализацијом и реорганизацијом војске, поштовао три најважнија принципа успешног оспособљавања – ефикасност, економичност и ефективност и тиме задовољио и најстроже захтеве струке

Професионална војска тражи врхунски обученог професионалца, војника подофицира и официра, чија се обука константно унапређује и богата, условљена временом, развојем технологије, додељеним мисијама и задацима. У складу с тим захтевима, Доктрином обуке из 2010. године систем обучавања у Војсци Србије концептуално је измењен у односу на претходни, односно систем који је важио до укидања службе војног рока. Он је тада конципиран према потребама професионалне војске и новим захтевима оперативних способности Војске Србије. У Управи за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије истичу да је сасвим разумљиво што се обука војника више не изводи према наставним плановима и

Снимио Саша ЂОРЂЕВИЋ

А ТАК У МИРУ

програмима из ранијег периода, јер професионални војник, за разлику од рочног, обуку не почиње испочетка, већ је унапређује, надограђује и обогаћује различитим садржајима.

– Обука је сада у надлежности команданта, односно командира јединице – каже пуковник Бошко Зорић, начелник Одељења за обуку и заменик начелника Управе за обуку и доктрину. – Према новом концепту обуке, команданти и командири су носиоци планирања, организације и реализације обуке своје јединице и стога најодговорнији за стање њене обучености. Сва обука је усмерена према додељеној мисији и листи тежишних задатака који из ње произлазе. Да би командант успешно креирао обуку, он мора да познаје стање оспособљености своје јединице, односно да изради процену обучености, на основу које израђује програм обуке за наредни оперативни циклус. У професионалној војсци, наиме, није сврсисходно да се исти план и програм обуке циклично понавља, као са војницима на одслужењу војног рока. Тиме је обезбеђено поштовање три основна начела обуке професионалне војске, а то су ефикасност, економичност и ефективност – каже пуковник Зорић и додаје да се, при конципирању и планирању обуке, у обзир узимају и материјални чиниоци, који, свакако, представљају ограничавајући фактор.

– Познато је да финансијска средства којима располаже Војска Србије већ годинама нису велика и несумњиво представљају један од опредељујућих чинилаца када се ради о планирању и креирању обуке јединица, наравно, уз испуњавање свих захтева оперативне способности, односно обавезе да се обученост појединаца, јединица, команди и установа доведе на онај ниво који обезбеђује успешно извршавање мисија – напомиње пуковник Зорић.

Обука војника

Доктринарно подељена у три области, институционалну, оперативну и област самосталног усавршавања, обука у Војсци Србије може бити индивидуална и колективна. Индивидуална обука свих субјеката обучавања у систему одбране реализује се у центрима за обуку у саставу Команде за обуку, где се оспособљавају професионални војници, кандидати за професионалне војнике и војници на добровољном служењу војног рока.

– Индивидуална обука дели се на основну и специјалистичку војничку обуку, а трећи њен део је функционална обука. Сваки припадник Војске, током индивидуалне обуке, стиче основна и специјалистичка знања, потребна појединцу за извршавање задатака, односно прежи-

вљавање на бојишту. Та основна и специјалистичка знања, касније, током колективне обуке, подиже на виши ниво, укомпонујући их кроз обуку јединице која се оспособљава за извршење мисије. Функционална обука је обука подофицира за конкретну формацијску дужност, то је обука специјалиста битних за функционисање како одређених борбених система и средстава ратне технике, тако и јединица. Тим специјалистима се током функционалне обуке посвећује посебна пажња – објашњава пуковник Зорић, додајући да се тренутно у центрима реализује тромесечна индивидуална обука војника на добровољном служењу војног рока.

Њихова војничка обука дели се на две временски једнаке фазе, током којих се изводи основна и специјалистичка обука за одређене војноевиденционе специјалности. Друга врста обуке је обука кандидата за професионалне војнике. Младићи који су, током последње две године, одслужили војни рок с оружјем упућују се директно у јединице, у којима настављају колективну обуку. Ако се ради о оним кандидатима који су у војсци били знатно раније, или о девојкама, које нису ни служиле војску, они се после пријема у јединицу упућују у центре на основну војничку и специјалистичку обуку за вес за који су конкурисали.

– Кад се говори о оперативној области обуке, мисли се на колективну обуку команди, јединица и установа, која се изводи у оперативним јединицама. Треба споменути и трећу област обуке, односно област самосталног усавршавања, којој од 2012. године дајемо тежиште. Она се односи на самостално усавршавање припадника Војске уз рад и у ванрадно време. Одговорност за планирање, организовање и спровођење индивидуалне обуке је на Команди за обуку и њеним центрима, док су за колективну обуку јединица одговорни командири и команданти јединица, од коман-

ДОКТРИНА ОБУКЕ

Доктрина обуке је највиши документ којим се дефинишу основе система обуке, односно циљ, концепт, врсте и начела обуке, њене организације и функционисања. Доктринарним решењима обука се ставља у функцију командовања, прописују стандарди индивидуалне обучености појединаца, преноси тежиште с обуке појединаца на обуку јединица за конкретне мисије и задатке, успоставља савремени систем обуке, коришћењем најбољих искустава армија других земаља, уз уважавање сопствених традиција и специфичности и обезбеђује потребан ниво интероперабилности Војске с војскама партнерских држава.

Поред осталог, Доктрина обуке садржи доктринарно одређење обуке у Војсци Србије, систем обуке и функционисање система обуке.

дира чете до начелника Генералштаба ВС, за укупну обученост Војске Србије – каже пуковник Зорић.

Обука подофицира

Осим различитих категорија војника, у Војсци Србије обучавају се и усавршавају и подофицири. Од 2010. године измењен је и концепт прибављања подофицира, који више не долазе из средњих војних школа.

– Више немамо средње војне школе, ни четворогодишње, ни дво-годишње, ни једногодишње, већ смо се определили да подофицирски кадар прибављамо из редова најбољих професионалних војника, који су у служби две и више година и који су својим радом на војничким дужностима показали одличне резултате. После свеобухватне и ригорозне селекције, упућујемо их на каријерна, односно специјалистичка усавршавања у оквиру Центра за обуку и усавршавање подофицира, такође у саставу Команде за обуку. Да би професионални војник могао да се

нада подофицирским чиновима, треба да буде упућен на лидерски курс, који представља предуслов за похађање других подофицирских курсева. На лидерском курсу они се оспособљавају за извршавање виших војничких дужности, попут оних које обављају десетари и млађи водници. По успешном завршетку лидерског курса враћају се у јединицу, где се доказују на новим дужностима и они који успешно примењују знања стечена на лидерском курсу добијају шансу за одлазак на основни подофицирски курс, после којег добијају и први подофицирски чин водника – каже пуковник Зорић.

Они који уђу у систем као подофицири, који, дакле, остваре своју жељу и пређу праг подофицирског кадра, могу да крену ка вишим подофицирским чиновима корачајући два различитим стазама. Једна је

каријерно усавршавање, којом се добијају главни и први подофицири, као подршка командовању. Они најпре завршавају виши курс, затим командно-штабни, па курс за прве и, најзад, за главне подофицире. Друга стаза је специјалистичка, која Војсци Србије даје подофицире специјалисте друге и прве класе. И за њих је, каже пуковник Зорић, спремна посебна палета курсева.

– Савети родова дефинисали су која су то места, у оквиру рода, за које је потребно специјалистичко знање и звање. То су, свакако, сложена формацијска места, врло битна за оперативну способност јединице, за која су нам потребни додатно обучени професионалци, подофицири друге или прве класе, који се, после добијања чина водника, упућују на специјалистичке курсеве. За свако рад-

ЗНАЧАЈ ОБУКЕ

Обука је тежишни мирнодопски задатак у Војсци, јер од њеног квалитета зависи успешно извршавање додељених мисија и задатака у миру, ванредном стању и рату. У укупним припремама Војске обука има стратегијски, оперативни и тактички значај. На сва три нивоа обезбеђује предуслове за извршавање мисија и задатака Војске, од Генералштаба до појединца.

Као саставни део припрема Војске, обука се реализује непрекидно, плански и организовано. На тај начин она индиректно остварује утицај на спољну, безбедносну и одбрамбену политику земље и доприноси повећању укупне интероперабилности с војскама партнерских земаља, ради очувања мира и стабилности у региону и свету.

но место прописан је стручни профил, односно спектар знања и вештина које подофицир мора да поседује

да би успешно извршавао задатке на тим дужностима. Врх те подофицирске гране јесте специјалиста прве класе.

Сва специјалистичка усавршавања се, доктринарно, реализују у центрима за обуку Команде за обуку, док се каријерна усавршавања официра одвијају у Војној академији.

Нови концепт обуке положио испит

Оцењујући досадашња искуства у реализацији постојећег концепта обуке у Војсци Србије, пуковник Зорић истиче да се у измену концепта није кренуло напречац и да, због тога, не изненађују врло добри резултати постигнути током последње две године.

ЦЕНТРИ ЗА ОБУКУ

Команда за обуку у свом саставу, поред Центра за обуку подофицира, има и осам центара за основну и специјалистичку индивидуалну обуку професионалних војника, кандидата за професионалне војнике и војника на добровољном служењу војног рока.

Први центар за основну војничку обуку је у Сомбору, Други у Ваљеву, а Трећи у Лесковцу. Стручноспецијалистички центри су у Пожаревцу (за родове Копнене војске), Батајници (за ВиПВО), Крушевцу (за логистику и род АБХО) и Горњем Милановцу (за род везе, информатике и електронских дејстава). У њима се, осим стручноспецијалистичке обуке војника, одвијају и курсеви додатног оспособљавања официра, подофицира, цивилних лица и професионалних војника за одговарајуће родове и службе и обавља сертификација обучености војника и професионалних војника.

Структура обуке у стручноспецијалистичким центрима обухвата садржаје из тактичке и ватрене обуке, средстава и опреме (војностручна обука) и физичке обуке. То је врста напредне индивидуалне обуке којом се стичу стручноспецијалистичка знања и вештине неопходни за самостално обављање формацијских дужности у оквиру рода и специјалности. Она, као и прва фаза, траје шест недеља, или 180 радних сати.

Циљ обуке у другој фази првог периода је стварање самоувереног и дисциплинованог војника, физички способног и мотивисаног, обученог у основним вештинама у мери која омогућава да преживи на бојном пољу и извршава задатке као члан посаде или тима.

– Ми смо почели овај концепт да разрађујемо још 2006. године, да би смо до његове коначне имплементације унапредили све што се, у међувремену, показало мањкавим. Прве једи-

нице у којима смо опитовали нови концепт обуке биле су Специјална бригада и Прва бригада Копнене војске, где смо још 2008. године, па и раније, имали углавном професионални састав.

Пошто је нови концепт обуке задовољио најстроже захтеве, урађене су нове Основе за управљање обуком, па нова Директива и тако смо, спремни, ушли у његову реализацију. Прошле године имали смо више интензивних контрола којима је, на основу веома строгих стандарда, проверавано стање обучености јединица и појединаца. Могу да кажем да смо веома задовољни достигнутим нивоом обуке у Војсци, што је свакако потврда квалитета новог система обучавања – закључио је пуковник Бошко Зорић.

На крају, треба истаћи да се од прошле године много више пажње посвећује перманентном усавршавању официра и цивилних лица на служби у ВС, које је регулисано Правилником о школовању и другим облицима усавршавања у Војсци Србије и Министарству одбране. Иако се ту ради о специфичној врсти обуке, која у одређеној мери зависи од сваког појединца, његових амбиција и каријерних жеља, ипак се и она одвија према потребама службе и захтевима радног места. ■

НАЈПРЕ СЕ ПОСТАЈЕ

Команда за обуку надлежна је за планирање, организацију и реализацију индивидуалне обуке војника на добровољном служењу војног рока, професионалних војника и кандидата за професионалне војнике. Поред њих, Команда за обуку у Центру за обуку и усавршавање подофицира, обучава и подофицире.

Професионализација Војске Србије била је један од предуслова и за формирање Команде за обуку, односно њених центара у којима се, од 2008. године, реализује индивидуална обука професионалних војника, кандидата за професионалне војнике и војника на добровољном служењу војног рока. Током три месеца основне и специјалистичке војничке обуке, од младића и девојака који крећу трновитом и тешком стазом ка одговорној професији, искусни сертификовани инструктори стварају оспособљене и мотивисане војнике, жељне новог знања и доказивања у јединици, на дужностима и задацима за које су се определили. Истичући да се у саставу Команде за обуку, поред центара за основну и специјалистичку обуку, налази и Центар за

ЦЕНТАР ЗА ОБУКУ И УСАВРШАВАЊЕ ПОДОФИЦИРА

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву реализују се лидерски курс, као предуслов за наредне подофицирске курсеве, односно основни, виши и каријерни курс. Каријерни курсеви су курсеви за прве и главне подофицире и командно-штабни курс. Поред њих у Центру се организују, планирају и реализују и специјалистички курсеви за подофицире специјалите друге и прве класе и наменски курсеви, односно курсеви за инструкторе и сертификаторе обуке, дидактичко-методички курс и курсеви за руковооце новим наоружањем и савременом војном опремом.

Обука има различито трајање, у зависности од садржаја и циљева оспособљавања. Основни курс за подофицире траје од 15 до 17 недеља и садржи тримодула: основну обуку у Панчеву, стручноспецијалистичку обуку у центрима Команде за обуку и тронедељно стажирање у јединицама Војске Србије, када се примењује знање стечено током обуке.

Структура основног курса обухвата садржаје из лидерства, командовања, управљања обуком, опште тактике, ватрене обуке, тактичке обуке рода, или службе, средстава и опреме и физичке обуке. По завршетку Основног курса за подофицире кандидати се производе у воднике и, у складу са војноевиденционим специјалностима, постављају на формацијска места у јединицама Војске Србије.

ВОЈНИК

образовање и усавршавање подофицира, пуковник Жељко Чобић, начелник Одељења за обуку у КзО, напомиње да се индивидуална обука разликује у зависности од категорије војника који се обучавају и њиховог војничког предзнања.

– Команда за обуку је команда оперативног нивоа, задужена за планирање, организовање и реализацију индивидуалне обуке војника на добровољном служењу војног рока, професионалних војника и кандидата за професионалне војнике и подофицира – каже пуковник Чобић. – Да би постао професионални војник, поред услова прописаних Законом о Војсци Србије и конкурсом за пријем професионалних војника, потребно је да кандидат заврши одговарајућу војну обуку, а она зависи од тога да ли је одслужио војни рок под оружјем или није. Ако је кандидат стекао знање за обављање специјалности за коју је конкурисао, највише две године пре подношења молбе за пријем у професионалну војну службу, онда се упу-

ћује на дообуку у неки од центара за обуку ради утврђивања већ стечених знања, а затим у јединицу на колективну обуку. Та обука траје од три до пет недеља, зависно од специјалности. Али ако је од обучавања у војсци прошло више времена, или се током војног рока није оспособљавао за војноевиденциону специјалност за коју је конкурисао, кандидат се упућује на преобуку у центре за специјалистичку обуку. На крају, најтеже је на младићима који нису служили војни рок и девојкама које такву прилику нису имале. Они се, после пријема на конкурс, упућују на индивидуалну обуку, предвиђену за професионалне војнике, у Први центар за обуку у Сомбору, где током пет недеља стичу основна, пешадијска, војничка знања. После тога одлазе на стручну

обуку у јединице у којима су конкурисали за пријем у професионалну службу. Тај други део обуке траје од пет до осам недеља, што зависи од рода или службе, у којој треба да добију одговарајући ВЕС – каже пуковник Чобић.

Добровољни војници

Трећа категорија војника на обуци у центрима за обучавање су војници на добровољном служењу војног рока, који током три месеца, или 360 радних сати, стичу најпре основна, а затим и специјалистичка војничка знања у Првом центру за обуку у Сомбору. Младићи и девојке који, осим знања стеченог у средњој школи, желе да стекну још једну професију, толико различиту од оне за коју су већ школовани, у основним и спе-

цијалистичким центрима за обуку постаће најпре војници, чиме ће стећи шансу да једног дана конкуришу за пријем у професионалну војну службу. Најпре, наравно, као професионални војници. Али тиме се њихово школовање и обучавање не завршавају. Уколико професионални војник жели да постане подофицир, мора да заврши основну обуку за подофицире, која се састоји из два курса, лидерског, а затим и основног курса за подофицире.

– Ми више не добијамо подофицире из некадашњих средњих војних школа, двогодишњих, или четворогодишњих, какве смо некада имали. Војска Србије опредељена је да подофицире добија од најбољих професионалних војника, каже пуковник Чобић. – Да би професионални војник био упућен на лидерски курс, који представља предуслов за добијање чина десетара и млађег водника и касније подофицирске курсеве, треба да исказује особине вође, да на радном месту доказује висок ниво мотивације и оспособљености за своју специјалност, да има врлодобру оцену и препоруку

претпостављеног старешине – каже пуковник Жељко Чобић.

По завршетку лидерског курса враћа се у јединицу, где наставља да се доказује, чиме ће, после одређеног времена, стећи услове за упућивање на основни курс за подофицире. Када и тај курс успешно заврши, добија први подофицирски чин водника и одлази на нове дужности у јединици. Касније подофицири имају прилику да заврше још неколико курсева, који се разликују по типу каријере. Уколико се усмере ка каријерном усавршавању, односно ка подршци командовању, завршиће курсеве за прве и главне подофицире, а уколико се определе за специјалистичко усавршавање, завршиће специјалистичке курсеве и постаће подофицири специјалисти друге и прве категорије. И једни и други каријеру завршавају у чину заставника, наравно под условом да то и за службе својим радом и сталним усавршавањем, напомиње пуковник Чобић.

Усавршавање подофицира

Објашњавајући да подофицири специјалисти завршавају курсеве на којима се оспособљавају за обављање специфичних дужности у оквиру рода, односно, службе, пуковник Чобић каже да су за нека занимања и дужности потребна додатна знања и виши ниво стручности, о чему одлучују надлежни у роду и служби. Ту спадају и курсеви за обављање конкретних дужности, попут инструкторских, персоналних, административних, курсеве потребни за ефикасно руковање и одржавање нових борбених средстава и слично. Да би десетар био упућен на основни курс за подофицире, потребно је да се докаже као успешан вођа групе или тима, да поседује потребна знања и вештине за основну и допунску специјалност и да има повољну оцену претпостављеног. Током каријерног и специјалистичког усавршавања подофицири треба да за-

врше Виши курс за подофицире, намењен унапређивању специјалистичких знања и вештина стечених на Основном курсу за подофицире, а затим, зависно од типа каријере, одлазе на командно-штабне или специјалистичке курсеве.

Сви кандидати који се обучавају, од кандидата за војнике, преко професионалних војника, до подофицира, који успешно заврше предвиђену обуку и, после спроведене евалуације, на испиту покажу знања и вештине потребне за обављање дужности за коју су оспособљавани, добијају одговарајуће сертификате. Први сертификат, о оспособљености за ВЕС, професионални војник стиче завршетком обуке у својству кандидата за пријем у професионалну војну службу, а у току професионалне службе стиче сертификате за сваки курс који заврши, истакао је пуковник Жељко Чобић. ■

ВРХУНСКА ОБУЧЕНОСТ

Обуку у Специјалној бригади изводе сертификовани инструктори, од којих су неки стручно, дидактички и методички оспособљавани и у иностранству, у познатим центрима за обуку. Одређена знања и искуства инструктори су стицали и на вежбама с међународним учешћем, организованим у Србији или у иностранству, када су, раме уз раме с припадницима специјалних јединица страних армија, доказивали висок ниво вештина и знања, посебно из тактике специјалних дејстава.

Специјална бригада је намењена за извршавање свих оних задатака које конвенционалне војне снаге нису у могућности да изврше. То се односи на задатке у позадини противника, на тешко проходном земљишту, води и у ваздуху, у свим временским условима, самостално, или у садејству с другим јединицама Војске.

Тим и многим другим задацима које обављају јединице Специјалне бригаде дефинисана је и њихова обука, која се, такође, може сматрати специјалном и врхунском, или, у најмању руку, неуобичајеном. Осим команде и командног батаљона, Специјалну бригаду чине и батаљон за противтерористичка дејства, извиђачко-диверзантски и падобрански. Таква организација омогућава извршавање задатака из додељене мисије, а то су припрема, организовање и извођење специјалних дејстава у одбрани Србије, пружање помоћи цивилним властима у случају нарастања безбедносних претњи и ризика. Поред тога, у задатке Специјалне бригаде спадају борбено трагање и спасавање посада ваздухоплова и убачених тимова, заштита ВИП личности и снабдевање из ваздуха јединица Војске Србије. Ове задатке Специјална бригада извршава ангажовањем својих делова самостално или у саставу других јединица. Зона одговорности бригаде је цела територија Србије, из чега произлази да њене јединице дејствују у свим теренским и временским условима.

У јединици само професионалци

Узимајући све то у обзир, може се очекивати да су јединице Специјалне бригаде попуњене изузетно обученим професионалцима и опремљене модернијим савременим наоружањем и борбеном опремом, што умногоме одређује и њихову обуку. Да је то заиста тако сведочи и пуковник Зоран Величковић, заменик команданта Специјалне бригаде, који већ на почетку истиче да се у бригаду долази искључиво на добровољној основи, што довољно говори о мотивисаности.

– Наша јединица је попуњена искључиво професионалним припадницима, што је својевремено био и један од разлога да се, 2008. године, управо у Специјалној бригади започне с опитовањем новог система обуке. Од укидања служења војног рока, тежиште обуке у Војсци Србије је на професионалном саставу и на увежбавању за обављање задатака предвиђених додељеном мисијом. С таквом обуком започели смо нешто раније него друге јединице, тако да већ имамо одређена искуства, која у потпуности оправдавају њено увођење и у друге јединице. На основу додељене мисије и листе тежишних задатака, а у складу са Директивом за обуку у КоВ и Упутством за управљање обуком у КоВ, Команда бригаде израђује Наређење за обуку команде и јединица специјалне бригаде, а команда батаљона израђују Наређење

ПРИПРЕМЕ У ФРАНЦУСКОЈ

Припадници Специјалне бригаде, одређени за учешће у операцији поморских снага ЕУ против пирата „EU NAVFOR Сомалија Операција ATLANTA“, реализовали су од 11. до 15. марта у Француској обуку тимова за заштиту бродова и припреме за учешће у мировној мисији поморских снага ЕУ против пирата. Током четири дана, за задатке који их очекују у мисији, оспособљавана су, теоријски и практично, два тима наших ронилаца, чијим су радом и показаним вештинама француски инструктори били веома задовољни. Према речима потпуковника Зорана Цветковића, начелника Одсека за оперативне послове и обуку у Специјалној бригади, после дводневне теоријске наставе, за практичну обуку су коришћени капацитети француске поморске базе, у којој је обука у потпуности реализована према очекивањима, а постигнути резултати су оцењени високим оценама домаћина.

ПРОФЕСИОНАЛЦА

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

за обуку команде батаљона и чета. Тиме се, на најефикаснији начин, одговорност за реализацију обуке преноси на оне који су за њу и задужени. Наравно, одговорност за укупну оспособљеност бригаде остаје на команданту, али се то исто може рећи и за све друге чиниоце у ланцу обучавања припадника јединице – каже пуковник Величковић.

Попуна јединица Специјалне бригаде врши се конкурсом, кандидатима из грађанства и Војске Србије, до 28 година старости, а кад је реч о официрима и подофицирима, с најмање две године радног искуства у јединицама ВС, уз одличне оцене и препоруке команданата. Сви они најпре пролазе ригорозну селективну обуку, чији је циљ оштра тријажа пријављених кандидата, доказаних заљубљеника у високоадреналинске изазове. На циљ исцрпљујуће, понекад и изненађујуће напорне трке, дуге 13 недеља, после положених испита из рођења, падохранства, тактике специјалних дејстава, преживљавања у негостољубивој природи, доказивања у вештинама верања и планинарења и..., стићи ће само израито мотивисани и добро припремље-

ни кандидати, којима ће бити понуђен уговор ограничен до три године.

– У току те заиста обимне и комплексне селекције, кандидати се истовремено оспособљавају и оцењују кроз реализацију физичке, тактичке и ватрене обуке, затим обуке специјалних дејстава и падохранске обуке. Из тога се види да је спектар обуке припадника Специјалне бригаде веома широк и да обухвата употребу различитог пешадијског наоружања, најмодернијег ватреног и хладног оружја, увежбавање радњи из противтерористичке, падохранске, извиђачко-диверзантске и ронилачке тактике и обуку из борилачких вештина. Касније, кад прођу селективну обуку и постану припадници Специјалне бригаде, настављају са свакодневним обучавањем, у складу с додељеном мисијом и тежишним задацима – каже пуковник Величковић.

Обучавани и у иностранству

Обуку у Специјалној бригади изводе сертификовани инструктори, од којих су неки стручно, дидактички и методички оспособљавани и у иностранству, у центрима за обуку.

Одређена знања и искуства инструктори су стицали и на међународним вежбама, организованим у Србији и у иностранству, када су, раме уз раме с припадницима специјалних јединица страних армија, доказивали висок ниво вештина и знања из тактике специјалних дејстава.

– Припадници бригаде су – каже капетан Александар Миловановић, задужен за специјалну обуку у Групи за планирање обуке – до сада активно учествовали на међународним вежбама са 173. падохранском бригадом оружаних снага ЕК ОС САД, Националном гардом Охаја, припадницима специјалних јединица Грчке, Турске и Италије... У току су и припреме заједничке вежбе специјалних јединица девет балканских земаља, која би требало да се одржи у Србији. Оданост отаџбини и јединици, узајамно поверење, посвећеност послу, као и висок ниво професионализма и добровољно приступање јединици, представљају принципе функционисања јединице и гаранцију извршавања свих задатака који се пред бригаду постављају – наводи капетан Миловановић и додаје да се обука увек дефинише на основу

тежишних задатака мисије за наредни период.

– Командант јединице, на основу додељене мисије и дотадашњих провера и оцењивања, врши процену обучености јединице, доноси одлуку о томе шта у наредном периоду треба да буде тежиште обуке и на основу тога одређује садржаје обуке.

Високи стандарди обуке

После селективне индивидуалне обуке, наставља се појединачна обука припадника јединице, која садржи физичку и тактичку обуку, обуку специјалних јединица, ватрену обуку... Тек после тога припадници Специјалне бригаде пролазе колективну обуку, односно обуку тимова, одељења, водова, чета и батаљона, која се планира, организује и реализује на основу Директиве из

претпостављене команде и листе тежишних задатака.

– У складу с Упутством за управљање обуком, команданти батаљона и командири чета планирају и реализују обуку на месечном нивоу. Задатке и теме узимају из листе тежишних задатака, али имају слободу да планирају теме за које сматрају да их је потребно реализовати у одређеном периоду. За оспособљеност јединице одговорни су командири јединице, то значи за чете командири, а за батаљоне њихови команданти – каже капетан Миловановић.

Критеријуми за реализацију обуке и стандарди за оцену оспособљености су у Специјалној бригади, с разлогом, веома високи и строжи него у другим јединицама, чак и када је реч о физичкој обуци. Тактичка обука, општа и специјалних дејстава, свакако представља највећу разлику у односу на друге јединице Војске Србије. То је тактика коју користе увек атрактивне извиђачке и падобранске јединице, речни диверзанти, противтерористичке јединице...

– Обучавамо се за извођење свих оних задатака који нас карактеришу и због којих постојимо, каже капетан Миловановић. Свакодневно увежбавамо савлађивање водених препрека, борење, верање, изводимо велики број гађања различитим пешадијским наоружањем и специјалним оружјем, увежбавамо тактику на полигонима у касарни, као и на удаљеним полигонима у *Орешцу*, на *Пасуљанским ливагама* и *Песковима*. Одређени курсеви у земљи и иностранству такође нам помажу за одржавање потребног нивоа обучености и сагледавање савременог развоја тактике специјалних јединица. Поред курсева које организујемо за наше оспособљавање, реализујемо и курсеви тактичке обуке специјалних јединица за припаднике других јединица ВС, као и за МУП Републике Србије. Исту обуку изводимо и за припаднике декларисаних јединица Војске Србије, каже капетан Миловановић. ■

ЗАДАЦИ ОПРАВАДАВАЈУ

У 17. механизованом батаљону Прве бригаде КоВ истичу да свакодневни сложени задаци које извршавају у процесу колективне обуке професионалних војника и јединица, уложени напори и непрекидно залагање свих чинилаца у ланцу обуке дају високе резултате на свакој вежби и приликом сваког задатка који обављају

Када је, у складу с реорганизацијом и професионализацијом Војске Србије, својевремено осмишљаван нови концепт обуке појединаца и јединица, није било много двоумљења око тога где ће се нова решења опитовати и проверити. Прва бригада Копнене војске наметнула се као једна од најорганизованијих и најефикаснијих јединица, у потпуности попуњена професионалним припадницима. Још тада, на самом почетку пројектовања новог концепта индивидуалне и колективне обуке војника, из Прве бригаде су у Управу за обуку и доктрину стизали

најозбиљнији предлози и примедбе на предложена решења. Зато је и одлучено да се опитовање нових решења у обуци професионалних војника реализује у Првој бригади још 2008. године. Од тада је прошло готово пет година, генерације професионалних војника и кандидата за војнике оспособљене су, обучене и сертификоване по том, новом концепту и дошло је време за стране анализе.

– Свака три месеца у Првој бригади Копнене војске организујемо Саветовања о обуци, када сви учесници планирања, организације и реализације обуке оцењују квалитет извршавања задатака, реализованих у претходном тромесечју, анализирају задатке који су у току и планирају редослед реализације оних који нас тек очекују у наредном тромесечју – каже потпуковник Бранко Врапчењак, начелник Групе за обуку у Првој бригади. – Тим саветовањима руководи командант бригаде, а свој допринос дају сви они који су на било који начин ангажовани у процесу обуке. Своје примедбе износе како планери и организатори обуке, тако и непосредни извођачи, инструктори. Након анализе редовних активности на нивоу бригаде, команданти јединица реферишу о реализацији задатака проистеклих са претходних саветовања и анализа, већ реализованих у батаљонима и четама. Сврха тих саветовања је конкретизовање смерница за даљи рад у процесу обуке, евентуално препланирање одређених садржаја обуке, сагледавање проблема у њеној реализацији, везаних првенстве-

но за расположива материјално-финансијска и материјално-техничка средства.

Саветовања о обуци

На крају сваког тромесечног саветовања командант бригаде дефинише задатке за све нивое планирања, организације и реализације обуке у наредном периоду да би се достигао захтевани степен оспособљености, у складу са додељеном мисијом и тежишним задацима датим у Директиви и Смерницама за обуку. Тежишне задатке бригади додељује Команда за обуку, а команда бригаде исто то чини за ниво батаљона. Команда батаљона онда одређује мисију и тежишне задатке чета. Тако се одговорност за планирање, организацију и реализацију обуке даје командантима и командирима јединица у којима се она и изводи.

С обзиром на озбиљност и посвећеност команде Прве бригаде обуци и свему што из ње произлази, не чуди што је прошле године најбоља јединица Копнене војске била управо из њеног састава. Командант 17. механизованог батаљона потпуковник Слађан Арсенић каже да обука у јединици којом командује заузима посебно место међу свим активностима и задацима које батаљон извршава.

– То су наше свакодневне, редовне активности, којима посвећујемо велику пажњу, свесни да је перманентна индивидуална и колективна обука војника и јединица најважнији предуслов за ефикасно обављање на-

НАПОРЕ

ших одговорних и значајних задатака. Прошле године реализовали смо 144 гађања, пешадијска, артиљеријска, оклопних јединица... Извели смо мноштво тактичких вежби, увежбавали тактичке радње и поступке одељења и вода у нападу и одбрани, заседе, с елементима маскирања... У обуци су заступљени сви њени садржаји, од тактичке и ватрене обуке, до физичке и стројеве, било да је реч о општој или стручној, специјалистичкој обуци, каже потпуковник Арсенић.

Доказане вештине

На полигонима, стрелиштима и вежбалиштима у кругу касарне у Бачкој Тополи и Сомбору, али и на стрелиштима „Десић“ и „Орашац“, као и на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“, припадници 17. механизованог батаљона редовно показују све своје умеће и с правом стичу признање које се додељује најбољој јединици Копнене војске. На часовима обуке у батаљону нема одсутних, чак ни кад је реч о старешинском кадру. Инструктори, искусни и доказани официри и подофицири, своје методичко и дидактичко знање стицали су на бројним курсевима, али и вежбама у земљи и иностранству, а честе контроле, провере и евалуације оспособљености из бригаде и Копнене војске показале су да нема случајног успеха. Јединице 17. механизованог батаљона увек су демонстрирале висок ниво оспособљености, па њихов пример организације и реализације колективне

обуке може да послужи и другим јединицама.

– По доласку из Центра за обуку, где су реализовали индивидуалну обуку, наши војници реализују колективну обуку која се, по Упутству за управљање обуком, дели на три периода различитог трајања – каже потпуковник Слађан Арсенић. – Током прва три-четири месеца, такозваног „жутог“, интензивног периода, обука је најинтензивнија, најнапорнија, најсложенија и с ње нема одсуствовања. У зависности од процене обучености јединица реализују се садржаји тактичке и ватрене обуке, а велика пажња посвећује се и физичкој обуци... Ту је најважнија трећа фаза, фаза тактичких вежби с бојним гађањем, којима се крунише дотадашњи напоран рад. Тако смо прошле године у периоду ин-

тензивне обуке имали чету за подршку, која у свом саставу има вод минобацача 120 милиметара и вод противоклопног лансирног оруђа *Полен 83*, с којима смо извели вежбе на терену, извршили евалуацију и програмска гађања. Све оцене с гађања биле су врло добре и одличне. Ове године у периоду интензивног обучавања имаћемо механизовану чету и с њом нас очекују вежбе на терену и дневна и ноћна програмска гађања. После тог најзначајнијег и најнапорнијег периода долази такозвани „зелени“ период, када се одржава достигнути ниво обучености, да би период годишњих одмора означили као „црвени“, када је и одсутност с обуке нешто већа него иначе – каже потпуковник Арсенић ■

ДРАЖИ ВОЈНИЧКОГ ЖИ

Изразито мотивисани за савлађивање и најтежих изазова и извршавање свих наређења својих инструктора, младићи и девојке на добровољном служењу војног рока од првог дана показују да им напорна индивидуална обука не пада тешко. Уосталом, обука је дидактички и конципирана тако да се са једноставнијих и лакших радњи прелази на сложеније и физички теже, па се првих дана уче углавном стројеве радње и навикава на један другачији, војнички живот. Како који дан пролази тако обука са оне најопштије прелази на нешто сложенију, савлађују се прве тактичке радње и поступци, добија се пешадијско наоружање, изводе прва гађања...

Осим по обиљу зеленила и предивним парковима, Сомбор је, не тако давно, био познат и по мноштву војника у плавим униформама Ваздухопловства и ПВО. Некада их је било и до пет хиљада годишње. На средокраћи између Апатина и Сомбора, у Првом центру за обуку Команде за обуку, данас се обучава тек нешто више од три стотине младића, међу којима је обично и десетак одсто девојака. Два пута годишње, у марту и септембру, долазе да одслуже добровољни војни рок и поред знања стеченог у средњим школама, стекну неке сасвим другачије, војничке вештине и знања.

Тако је већ неколико година. У Првом центру за обуку ових дана обучава се пета генерација војника на добровољном служењу војног рока. Изразито мотивисани за савлађивање и најтежих изазова и извршавање свих наређења својих инструктора, ти младићи и девојке од првог дана показују да им напорна индивидуална обука не пада тешко. Уосталом, обука је дидактички и конципирана тако да се са једноставнијих и лакших радњи прелази на сложеније и физички теже, па се првих дана уче углавном стројеве радње и навикава на један другачији, војнички живот. Како који дан пролази, тако се обука са оне најопштије прелази на нешто сложенију, савлађују се прве тактичке радње и поступци, добија се пешадијско наоружање, изводе прва гађања...

– Ова генерација војника на добровољном служењу војног рока заиста је изузетно мотивисана – каже потпуковник Лазар Остојић, командант Првог центра за обуку.

– После опсежне селекције изабрали смо најбоље, најприпремљеније кандидате, тако да нас не изненађује њихова жеља да током обуке науче што више и покажу се што боље. Уосталом, многи од њих су нам, још првог дана по доласку у касарну, рекли да им војнички позив није стран и да су од својих старијих другова слушали о њиховим војничким

данима. Кажу да им обука за војника представља још један животни изазов и тест личних способности, што, верујем, обећава да ћемо имати још једну добру генерацију војника. На крају, успех обуке зависи од иностраног залагања, како старешина Центра, посебно инструктора обуке, тако и војника који се обучавају. Што се нас тиче, ми ћемо им пружити све што имамо и можемо, да би знање које стекну током тромесечне индивидуалне обуке било што богатије и ефикасније. Уосталом, Први центар за обуку је изузетно опре-

мљен и кадровски и инфраструктурно, тако да су сви услови за успех обуке задовољени – каже потпуковник Остојић.

Први центар за обуку свакако заслужује свој назив. Не само да је опремљен изузетним вежбалиштима и полигонима који омогућавају реализацију чак и најсложеније ватрене обуке на стрелишту унутар касарне, што омогућава не тако мале уштеде, већ и значајно повећава безбедност обуке, него је и својеврсни родоначелник у организацији и реализацији новог концепта обуке. То му, свака-

ко, даје предност у односу на све друге центре за обуку Команде за обуку Војске Србије.

– Ми смо били међу првима који су обучавали професионалне војнике по новом концепту обуке – истиче потпуковник Остојић. – Индивидуална обука професионалних војника, кандидата за војнике и војника на добровољном служењу војног рока разликује се од оне која је реализована са некадашњим регрутима. Иако су садржаји углавном слични, јер се ради о основној војничкој обуци, о савлађивању почетних стројевих радњи, основних радњи с оружјем, употреби једноставних борбених средстава и опреме, гађањима аутоматском пушком и другим личним пешадијским оружјем и најједноставнијим тактичким радњама и поступцима, разлике ипак има у приступу обуци и њеном планирању и организацији. Овде се, током првих шест недеља, реализује почетна обука војника свих родова, а затим, док већина одлази у друге, специјалистичке центре на наставак стручне обуке, код нас остају војници који се обучавају за војноевиденциону специјалност стрелца и настављају сложенију пешадијску обуку. Та друга фаза индивидуалне обуке односи се на специјалистичку, стручну обуку, када су тактичке радње и поступци сложенији, а гађања компликованија. Сада се појединац обучава као члан тима, послуге, посаде у извршавању борбених задатака, савлађује тактичке радње у заседа, нападу, одбрани, обављање дужно-

сти органа обезбеђења и унутрашње службе...

Током шест недеља индивидуалне обуке искусни инструктори у Првом центру за обуку инсистирају на поштовању свих норми и принципа обучавања који, онда, доносе и очекиване резултате. На крају, сертификати у рукама војника који су успешно завршили обуку сведоче о томе да њихови напори нису били узалудни и да су сви постављени стандарди поштовани. Током 180 радних сати научили су много, физички се оснажили, научили правила и прописе, извели тактичку вежбу с бојним гађањем, прошли неколико узбуна, осетили чари стражарске дужности, терена, логоровања...

Дани проведени на неком од 20 полигона којима Центар располаже, а затим и на стрелишту на којем се реализују сва програмска гађања пешадијским наоружањем, чак и ручним ракетним бацачем калибра 64 милиметра – зољом, донели су жељене резултате и војници могу да крену пут својих нових одредишта, на стручну обуку. Они који су некада служили војни рок у Сомбору, заправо у некадашњој касарни – аеродрому између Апатина и Сомбора, знају да ће и садашњим војницима, баш као и ранијим генерацијама, бити жао што напуштају једну од најомиљенијих касарни, с најлепшим смештајем и најбољом кухињом у војсци. И што одлазе из најлепшег и „највојничкијег“ града у Србији. ■

Снимио Даримир БАНДА

ОДГОВОРНОСТ ЗА ЕФИКАСНО

У Центру за мировне операције већ неколико година, по највишим светским стандардима, одвијају се курсеви, обука и припрема појединаца и тимова Војске Србије, предвиђених за ангажовање у међународним мисијама и операцијама под окриљем ОУН или Европске уније

У Центру за мировне операције у Београду, поред других, постоји и Одељење за обуку, у коме се надлежни баве преваходно планирањем, организовањем и реализацијом курсева и индивидуалном обуком припадника Војске који ће, евентуално, бити упућени у мировне мисије Уједињених нација или Европске уније. Њихова колективна обука у надлежности је Команде Копнене војске и одвија се претежно у Бази „Југ“. По речима мајора Ненада Тодоровића, заступника начелника Одељења за обуку, Центар за мировне операције бави се избором људи за мисије, њиховом обуком и припремом, а затим и праћењем њиховог рада у мисијама и анализом учешћа наших припадника у свакој од операција и мисија.

– Обављамо све оне задатке који су везани за другу мисију ВС, односно изградњу и очување мира у региону и свету, што је регулисано и Доктрином о одбрани. Кад је реч о обуци припадника Војске Србије, овде у Центру се одвија обука појединаца и тимова, док се обучавање јединица реализује у бази „Југ“ и у надлежности је Команде Копнене војске, мада ми учествујемо и у том делу обуке – напомиње мајор Тодоровић. – Према програмским документима Организације Уједињених нација, који дефинишу обуку особља за учешће у мировним мисијама, то је она врста обуке која има за циљ да допринесе имплементацији мандата мировних операција путем индивидуалне и колективне обуке особља, како би оно имало потребна знања, вештине и ква-

литете да одговори на изазове савремених мировних операција, у складу са принципима, политиком и смерницама Уједињених нација или Европске уније, односно организације под чијим се окриљем спроводи. Поред тога, појединци, тимови и јединице сваке државе, учеснице у мисији, том обуком се оспособљавају за извршавање предвиђених задатака ефикасно, професионално и у сарадњи с другим актерима у мировној операцији, уз демонстрацију темељних вредности и квалитета који се траже од особља у мировним операцијама.

Истичући да је поменута дефиниција оквир захтева који се постављају и пред Центар за мировне операције, као планере и реализаторе обуке припадника Војске Србије, ангажованих у мировним мисијама и операцијама, мајор Тодоровић каже да је једном од резолуција Уједињених нација из 1994. године дефинисана одговорност матичних држава за обуку свог војног, полицијског и цивилног особља, које упућују у мисије.

– Припрема тих категорија особља реализује се у матичној држави, која онда и одговара за комплетну реализацију обучавања. Та обука, наравно, мора да се планира, организује и реализује према стандардима које је поставила Организација уједињених нација или Европска унија за њене мисије и операције.

У оквиру својих надлежности Центар је одговоран за планирање, организацију и реализацију различитих врста националних и међународних курсева из домена индивидуалне обу-

ке људства за мировне операције. Они се одвијају у Центру, има их шест или седам годишње, и у складу су с потребама система одбране.

Други наш задатак је припрема и обука појединаца и тимова пре упућивања у мисије. Наиме, сви припадници Војске Србије који се упућују у неку од мисија, долазе у Центар за мировне операције на припреме за конкретну мисију и дужности и задатке које ће тамо обављати. Наравно, обука санитетског тима за Конго, на пример, разликује се од обуке истог таквог тима за неку другу мисију и земљу. Обука се везује за конкретну мисију и конкретне дужности у свакој од мисија и операција. Ако спремамо штабне официре за мисију у Либану, њихова припрема ће се унеколико разликовати од оне коју пролазе официри упућени у неку другу мисију, иако су им задаци исти или слични – нагласио је мајор Тодоровић.

Током припреме, планирања, организације и реализације курсева и других облика обуке, у Центру се поштују сви стандарди обуке, прописани у ОУН. То подразумева коришћење одређених брошура општег тренинг материјала за све категорије особља, или специјализованих материјала за обуку људства за поједине специфичне дужности, попут војних посматрача, официра за везу, полицијског вода или људства одређеног за командне дужности. Трећа врста материјала односи се на одређену конкретну мисију.

– Неке од тих брошура добијамо из Уједињених нација, док неке изра-

ОСПО СОБЉАВАЊЕ

Снимила Стефана САВИЋ

ђујемо сами, на основу искуства стеченог у мисијама у којима су учествовали и припадници Војске Србије. Због тога је један од наших задатака у Центру и праћење учешћа наших припадника у мировним мисијама и операцијама, анализа њиховог рада, упознавање са специфичностима сваке ротације... Поред израде и изучавања мноштва брошура, током теоријских курсева, у Центру реализујемо и практичну обуку појединаца и тимова. Инструктори за реализацију обуке и сами су завршили бројне курсеве, од којих неке и у иностранству, у међународним центрима у Шведској, Норвешкој, Финској, Канади, Аустрији, у Сарајеву... На тим курсевима стицали смо знања од људи који су већ прошли бројне миси-

је, као и поделили нека искуства из реализације, планирања и организовања обуке кадра за мировне операције.

Напомињући да је за успешно обучавање појединаца, декларисаних тимова и јединица веома значајно непрекидно праћење најновијих достигнућа у обуци, мајор Тодоровић каже да се у процес обуке људи планираних за мировне мисије уграђују како искуства страних армија, тако и наших најбољих, посебно специјалних јединица.

– Индивидуална обука, која се реализује у Центру за мировне операције, може да потраје и неколико месеци. После вишедневних и вишенедељних курсева и практичне обуке за предвиђене дужности и задатке појединца, чији су садржаји различити, за-

висно од мисије, историје конфликта, искуства оних који су већ били, прелази се у фазу колективне обуке. Она се изводи у бази „Југ“, у надлежности је Команде Копнене војске и до детаља оспособљава декларисано особље за ангажовање у мисијама. На крају, сви се поново враћају у Центар, где се обављају завршне припреме пред упућивање у мисију. Оне обухватају обавештајне, безбедносне, психолошке, војнострукне и друге садржаје. Дугогодишње искуство у организовању и реализацији обуке даје нам за право да се надамо и скорој сертификацији Центра за самосталну реализацију курсева, каже мајор Тодоровић.

СЕРТИФИКОВАНА ОБУКА

У Центру за обуку јединица за мултинационалне операције у Бази „Југ“ реализује се део обуке јединица Војске Србије предвиђених за учешће у мировним мисијама. Предмет обучавања су одређене технике и процедуре предвиђене Програмом обуке јединица планираних за ангажовање у мултинационалним операцијама.

У току непосредне припреме пре упућивања јединица Војске Србије у мултинационалне операције, поред обуке у матичним гарнизонима, део обуке реализује се и у Бази „Југ“, у одговорности Центра за обуку јединица за мултинационалне операције. Предмет обучавања су одређене технике и процедуре, планиране Програмом обуке јединица предвиђених за ангажовање у мултинационалним операцијама, а пре свега технике и процедуре у току патролирања (како пешачке, тако и моторизоване патроле), технике и процедуре на сталном и привременом контролном пункту, поступци у току осматрања са осматрачких станица, технике навођења хеликоптера, тзв. хелио-маршелинг...

Центар за обуку јединица за мултинационалне операције организационо и функционално је везан за команду Копнене војске. Његова намена је планирање, организовање и координација обуке, те контрола способности и евалуација јединица Војске Србије које се могу ангажовати у мултинационалним операцијама.

Планом развоја Базе „Југ“ предвиђене су три фазе у развоју Центра. Прва фаза односила се на 2012. годину, када је Центар имао национални карактер и служио за обуку јединица Вој-

ске Србије за учешће у мултинационалним операцијама, у Другој фази (од 2013. до 2015. године) предвиђено је да Центар добије регионални карактер и да се у њему, поред јединица Војске Србије, обучавају и јединице војски из региона, док је у трећој фази развоја Базе „Југ“ (од 2015. до 2017. године) планирано да Центар Партнерства за мир реализује обуку јединица Војске Србије и ПЗМ за мировне операције. У току је друга фаза и у Центру се изводи само обука јединица пред њихово непосредно упућивање у мировну мисију.

– Наша мисија у 2013. години је подршка упућивању јединица Војске Србије у мултинационалне операције, каже мајор Владан Милосављевић, командант Центра за обуку јединица за мултинационалне операције. Као Национални центар за обуку јединица Војске Србије за мултинационалне операције можемо да пружимо јединицама бројне садржаје, из којих издвајамо ватрену обуку, односно гађање из пешадијског наоружања, тактичку обуку, односно поступке у операцији обезбеђења конвоја, поступке и процедуре на контролном пункту, тактичко извиђање, патролирање и процедуре осматрања. Поред тога увежбавамо радње и поступке одељења, вода и чете у одбрани и нападу.

Од формирања Центра за обуку јединица за мултинационалне операције па до данас реализована је обука и непосредна припрема пешадијских водова Војске Србије, предвиђених за ангажовање у Мултинационалној операцији на Кипру у мировној мисији UNYCIIP и мировној мисији у Либану – UNYFIL . У протеклој години, у периоду од фебруара до септембра, реализована је обука пре упућивања јединица у мултинационалне операције, тзв. „preedeployment training“. Том приликом пружана је непосредна подршка пешадијском воду Копнене војске за упућивање у мултинационалну операцију у Либану – UNYFIL, који би обављао задатке – оперативне технике и процедуре у саставу шпанског контингента. Важно је напоменути да је тај пешадијски вод, пре упућивања у мултинационалну операцију у саставу шпанског контингента, одређени део обуке реализовао у Шпанији, одакле је упућен у мировну мисију. Такође, у наведеном периоду пружана је непосредна подршка пешадијском воду из састава Друге бригаде Копнене војске, предвиђеном за ангажовање у мултинационалној операцији на Кипру – UNYCIIP. Стрељачки вод предвиђен за ту мисију упућен је из Србије, преко Мађарске, на Кипар.

У периоду од 10. до 16. марта реализована је обука пре упућивања јединица у мултинационалне операције са стрељачким водовима Војске Србије предвиђеним за замену, односно ротацију, јединицама које су већ ангажоване у мисијама у Либану и на Кипру. Том приликом пружана је непосредна подршка пешадијском воду из састава Четврте бригаде КoВ, предви-

Центар за обуку ВиПВО

ТЕХНИЧКИ НАЈИЗАЗОВИЈА ОБУКА

ђеном за упућивање у мултинационалну операцију у Либану – UNYFIL. Центар за обуку јединица за мултинационалне операције пружио је подршку пешадијском воду из састава Петог батаљона Војне полиције, предвиђеном за ангажовање у мултинационалној операцији на Кипру – UNYCIIP.

По Годишњем плану рада Центра за обуку јединица за мултинационалне операције за текућу годину, у месецу јулу, један од тежишних задатака је и припрема пешадијске чете из састава Копнене војске за ангажовање у Либану.

Поред наведених садржаја обуке, реализује се и обавештајна и безбедносна припрема припадника Војске Србије који одлазе у мултинационалне операције, они се упознају са културом, обичајима и религијом земље где ће бити распоређени, изводи се психолошка и морална припрема за извршење задатка. Ову обуку реализују квалификовани инструктори из свих јединица Војске Србије, а пре свега инструктори који су провели одређени период у мисијама, као и старешине које су завршиле курсеве за инструкторе обуке за мултинационалне операције у страним земљама.

Поједине наставне садржаје извели су и инструктори оружаних снага страних земаља, на пример обуку у уништавању неексплодираних убојних средстава, коју је реализовао тим инструктора из оружаних снага Италије.

Евалуацију јединица Копнене војске предвиђених за ангажовање у мултинационалним операцијама реализује стручно оспособљен и сертифициован тим из састава Команде Копнене војске.

Иако се ради о индивидуалној обуци припадника „плавог” вида, може се с правом рећи да је од самог почетка сложенија и захтевнија од оне која се реализује у другим центрима. Ефикасна одбрана неба, наиме, захтева свакодневно и непрекидно праћење снажног развоја ваздухоплова и противваздухопловне технике и опреме, што изискује перманентне напоре како планера и организатора, тако и непосредних извођача обуке, искусних инструктора који садржаје обуке припадника ВиПВО прилагођавају времену и новим захтевима.

Почетком професионализације Војске покренут је и нови механизам обучавања припадника технички најзахтевнијег вида у Центру за обуку Ваздухопловства и ПВО. На аеродрому Батајница, од краја 2006. године, обавља се индивидуална стручно-специјалистичка обука професионалних војника, војника на добровољном служењу војног рока и подофицира на ефикаснији и савременији начин него до тада. У богато опремљеним кабинетима, на тренажерима и борбеним средствима, стичу се неопходна практична знања за посао који ће, по завршетку обуке, обављати у бројним јединицама ВиПВО. Поред друге фазе првог периода индивидуалне обуке професионалних војника и усавршавања подофицира, у Центру за обуку реализује се и спе-

цијалистичко усавршавање кадета Војне академије опредељених за каријеру у јединицама ВиПВО.

Истичући да су задаци које припадници ВиПВО обављају у својим јединицама технички веома сложени, командант Центра за обуку ВиПВО потпуковник Дарко Секулић напомиње да се на аеродрому у Батајници војници оспособљавају за 17 специјалности рода АРЈ и 7 специјалности Службе за ваздушно осматрање и јављање и Ваздухопловно-техничке службе.

– Поред њих, у нашем Центру обучавају се и кандидати за професионалне војнике, од којих ће неки касније наћи место у јединицама ВиПВО. Њихово оспособљавање подразумева специјализацију за обављање великог броја различитих делатности, родовских специјалности и специјалности служби – каже потпуковник Се-

кулић и додаје да своје место у специјалистичком оспособљавању имају и кандидати за подофицире, чија је свеобухватна обука већ заживела. – Оно што карактерише обуку у нашем Центру свакако је рад на борбеним средствима, на пример радарима, које ће војници касније користити у јединицама у којој оду. То значи да ће знања која овде стекну, моћи веома успешно да користе одмах по доласку у јединице, у којима се, најзад, наставља њихова колективна обука.

Обука која се реализује у Центру траје шест недеља и представља индивидуалну војностручну обуку, у коју спадају тактичка и ватрена обука и изучавање одговарајућих средстава и опреме, која се користи у јединицама ВиПВО. То је напредна индивидуална обука којом се стичу стручно-специјалистичка знања и вештине неопходни за одговарајућу војноевиденциону специјалност родова и служби ВиПВО, потребна за самостално руковање и употребу средстава ратне технике. Циљ обуке је стварање самоувереног и дисциплинованог војника, који је физички способан, стеченим знањима мотивисан и оспособљен да преживи на бојном пољу и извршава задатке као члан посаде или тима. ■

Уредник прилога
Душан ГЛИШИЋ

Снимио Игор САЛИНГЕР

Обука извиђача Прве бригаде на Копаонику

Снежни биваци

Припадници извиђачких јединица Прве бригаде из Новог Сада, Сремске Митровице, Бачке Тополе и Панчева извели су обуку у скијању и тактичку обуку у зимским условима на Копаонику.

Део новопримљених професионалних војника који се први пут сусрео са вожњом на скијама је, уз помоћ старијих колега - искусних инструктора, у потпуности овладао програмом основне школе скијања, док је напредна група извиђача утврђивала захтевнија знања и вештине.

Извиђачи Прве бригаде су на обронцима Копаоника, далеко од скијашких стаза, извели и обуку у преживљавању где су, боравећи у иглоима и разним типовима бивака, стекли основна знања неопходна за живот и рад у природи при ниским температурама. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Самоходни хаубички артиљеријски дивизиони Копнене војске

„Гвоздике“ погађају мету

Основни носилац артиљеријских дејстава Копнене војске јесте Мешовита артиљеријска бригада, али велики значај имају и бригадне артиљеријске јединице, намењене за подршку бригадама у нападу и одбрани. Реч је о самоходним хаубичким артиљеријским дивизионима Прве, Друге, Треће и Четврте бригаде Војске Србије, који ватрену подршку јединицама остварују самоходним хаубицама 122 милиметара 2С1.

Артиљерију многи називају краљицом битке зато што без артиљеријске припреме и артиљеријских дејстава нема успеха пешадијских, оклопних и осталих јединица. Она је један од родова с најдужом традицијом у Војсци Србије, а њен настанак повезан је и с формирањем Артиљеријске школе, Тополивнице у Крагујевцу и првих артиљеријских јединица у српској војсци. Артиљерија је и данас, у савременим условима ратовања, значајна за оперативне способности и укупне борбене могућности наше копнене војске и војске у целини.

Основни носилац артиљеријских дејстава Копнене војске је Мешовита артиљеријска бригада, али значајне су и бригадне артиљеријске јединице,

намењене за подршку бригадама у нападу и одбрани. Реч је о самоходним хаубичким артиљеријским дивизионима Прве, Друге, Треће и Четврте бригаде Војске Србије, који ватрену подршку остварују из ватреног оруђа самоходне хаубице 122 мм 2С1 – „Гвоздика“.

Сваки дивизион има команду, командни вод и ватрене батерије, а посаду основног борбеног оруђа чине командир одељења, возач, нишанџија, пунилац и додавач. Прецизност ватре пре свега зависи од припреме почетних елемената за гађање и координата циља, увежбаности посаде, исправности оруђа и функционалности система везе. Самоходни хаубички артиљеријски дивизиони из Бачке Тополе, Краљева, Прокупља и Врања имају сличну или готово исту организацијску структуру, обуку и проблеме.

Такмичарски дух

Друга бригада Копнене војске, којом командује бригадни генерал Маринко Павловић, има 11 батаљона и дивизиона, стационираних у Краљеву, Ваљеву, Рашки и Новом Пазару. Касарна „Јован Курсула“ у краљевачком насељу Јарчуљак је место на коме живе и раде припадници 23. самоход-

ног хаубичког артиљеријског дивизиона, формираног 2007. године од људи и технике некадашње 252. оклопне бригаде.

Дивизион је потпуно професионализован, што је према речима заменика команданта мајора Дејана Никитовића унапредило обученост људи, њихову одговорност и мотивисаност за рад. На прецизност и ефикасност артиљеријске ватре приликом подршке дејствима оклопних, механизованих и пешадијских јединица ипак одлучујуће утиче целокупан рад командног вода, предвођеног капетаном Владимиром Луковићем, у коме се обучавају рачуначи, топографи, везисти и

војници осталих специјалности. Важно је нагласити да су оруђа у дивизиону исправна, што се постиже квалитетним радом посада током основног одржавања, ангажовањем припадника логистичког батаљона Друге бригаде и упућивањем оруђа на генерални ремонт у Технички ремонтни завод „Чачак“.

Ватреним батеријама у том дивизиону командују мајор Миро Савић и капетан Милан Максимовић. Прва батерија завршила је интензивни део обуке и евалуацију обучености одељења и водова на вежби „Крапанџа“, где су се припадници састава увежбавали за рад батерије на маршу и приликом подршке оклопно-механизованим јединицама у нападу или одбрани.

Командир вода и заменик командира батерије поручник Александар Симић задовољан је што су старешине и војници на евалуацији постигли боља времена у нормираним радњама него раније. Захтев да за два минута припреме артиљеријска оруђа за палбу или да за двадесет минута заузму ватрени положај није лако испунити. Да би то остварили, уложили су много труда и времена.

Припадници друге батерије учествовали су на показној вежби „Механизована чета у одбрани“ и постигли врло добре резултате. Између прве и друге батерије годинама се гаји такмичарски дух. „Обука се изводи на борбеним средствима, хаубицама и командно-оклопним транспортерима. На тај начин професионални војници одлично науче да употребљавају ар-

ГВОЗДИКА

Самоходна хаубица 122 милиметара 2С1, руске производње, настала је осамдесетих година двадесетог века. Познато је да артиљеријска оруђа теоретски и практично могу да трају и по 100 година, тако да је борбена вредност популарних „Гвоздика“ још увек велика. Реч је о моћном артиљеријском оруђу, које има домет петнаест километара и с којим добро оспособљена батерија избаци у минути више од пола тона челика и прекрије прецизном ватром простор величине фудбалског игралишта. Оруђе је изузетно прецизно, веома покретљиво, а карактерише га и брзо заузимање ватрених положаја. „Гвоздикама“ се уништавају и неутралишу жива сила и непријатељева ватрена средства, руше отпорне тачке, жичане и друге препреке и праве пролази у минским пољима.

тиљеријска оруђа” каже заменик команданта мајор Дејан Никитовић.

Касарна артиљераца „Јован Курсула” била је позната по лепоти и уређености, али су, нажалост, објекти у њој значајно оштећени током земљотреса у Краљеву, новембра 2010. године. Припадници 23. самоходног артиљеријског ракетног дивизиона вредно су радили да би, уз помоћ стручних служби, све вратили у некадашње стање. Такође, за 40 дана рашчистили су многобројне рушевине, превезли триста тона грађевинског материјала и пружили значајну испомоћ приликом извођења грађевинских радова на оштећеним објектима становника тог краја.

Тимски рад

Самоходни хаубичко-артиљеријски дивизион Треће бригаде, којим командује мајор Саша Петров, смештен у Прокупљу, формиран је 2007. године од припадника и технике мешовитог артиљеријског дивизиона 211. оклопне бригаде.

„Задовољан сам радом дивизиона”, каже мајор Петров и додаје да је реч о јединици у којој је недавно дошло до значајних промена кадровске структуре услед организацијско-формацијских промена. „Нови људи су се уклопили у наш систем рада, сагледали могућности борбених оруђа која имамо и већ остварили запажене резултате”, наводи командант.

Најбољи показатељ квалитетног и професионалног рада прокупачких артиљераца јесу резултати које постижу на бојевим гађањима на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде”. Гађања изводе с једанаест хиљада метара, а успешна су само ако сви пројектили погоде артиљеријски циљ површине сто пута сто метара.

Припадници командног вода прокупачког дивизиона успевају да одрже скоро потпуну исправност борбених возила, а без квалитетног рада рачунача, топографа, радиофониста и радиотелеграфиста, не може се ни замислити успешно извршавање задатака артиљеријске подршке јединца Треће бригаде Војске Србије. Ипак, сви у дивизиону раде, обучавају се и постоје

због самоходне хаубичко-артиљеријске батерије, која је основна ватрена и тактичка јединица.

Према речима командира батерије капетана Милоша Вукашина, јединицу чини командни и ватрени део, а до одличних резултата на бојевим гађањима долази се дуготрајном, сложеном и интензивном обуком старешина и војника, али и исправношћу борбене технике. „Најважније је да су сви припадници јединице оспособљени за дужности на које су постављени, јер се тек тада може очекивати да успешно реализују и сложена артиљеријска гађања. Имамо обучен професионалан састав, тако да у периоду интензивне обуке највише увежбавамо уиграност посада”, наводи капетан Вукашин.

Током обуке у батерији влада истински такмичарски дух – посаде се надмећу у правилности и брзини изведених радњи и поступака приликом опслуживања оруђа. Тренутно је друго одељење другог вода, којим командује старији водник Марко Милошевић, најбоље у батерији.

Командири одељења су кључни за рад посаде, јер воде рачуна о раду свих чланова. Наравно, уколико нишанција није добро увежбан може доћи до грешке. Стога се за нишанције бирају најбољи професионални војници. Нишанција десетар Дејан Петровић је и после петнаест година рада у Војсци задовољан послом. Много кра-

ће, двогодишње искуство, има разводник Душан Младеновић, али и велике амбиције – при крају је студија криминалистике и безбедности, а завршио је и лидерски курс за подофицире.

Млад кадар

У 43. самоходном хаубичком артиљеријском дивизиону из Врања велика пажња придаје се искуству кадра. И командант дивизиона потпуковник Бобан Тошић је годинама пре тога обављао дужност заменика команданта, а садашњи заменик мајор Зоран Јовановић био је командир прве самоходне хаубичке артиљеријске батерије, која је неколико година проглашавана за најбољу јединицу Четврте бригаде Војске Србије.

Хаубичка артиљеријска јединица из Врања формирана је 2007. године од расформираних мешовито-артиљеријских дивизиона и хаубичко-артиљеријских дивизиона из 78. моторизоване, 52. мешовите артиљеријске и 243. механизоване бригаде. Припадници јединице смештени су у касарни „1300 каплара”. Основни задаци дивизиона јесу изградња и одржавање оперативних способности, обучавање Команде и основних јединица за извршавање наменских задатака и припрема и ангажовање основних јединица за пр-

жање помоћи цивилним властима у нацији последица природних непогода и катастрофа.

Припадници дивизиона су просечне старости тридесет година, али имају завидно искуство у реализацији обуке. Испунили су прописане стандарде за обављање функционалних дужности и извођење вежби. На „Пасуљанским ливадама” та јединица наше војске недавно је реализовала две тактичке вежбе с бојевим гађањем. Команда Четврте бригаде и Команда дивизиона су за залагање и постигнуте резултате у обуци и на гађањима наградили командира друге батерије капетана Јовицу Антанасковића, најбољег командира одељења старијег водника Стојана Стојановића и нишанцију разводника Александра Мирковића.

„Када су посаде добро увежбаване, значи да имамо добар вод и добру батерију. Један од циљева обуке јесте и да чланови посаде стекну максимално поверење један у другог. Много значи што смо обезбедили да нам сва борбена техника буде смештена под надстрешницама, што омогућава боље одржавање, исправност артиљеријских система и продужавање века трајања”, тврди потпуковник Бобан Тошић.

Мешовити хаубички артиљеријски дивизион има инструкторе и сертификаторе који могу, у складу с потребама, да обуче, преобуче и издају уверења о положеним испитима за многобројне војноевиденционе специјалности. Стога многи професионални војници имају по три „веса”, попут разводника Лидије Младеновић која је оспособљена да обавља дужности стрелца, топографа и метеоролога.

Припадници поменутог дивизиона из Четврте бригаде нису само успешни када је реч о артиљеријским гађањима, већ постижу и запажене спортске резултате – у малом фудбалу и гађању из аутоматске пушке. У сарадњи с Командом бригаде, сваке године организују и меморијални турнир „Младен Ранђеловић”, као сећање на преминулог колегу. Петорица припадника су и чланови фудбалског клуба „Небески анђели”. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Ко ће одговарати за оружја будућности?

Губљење људскости

Пише Марко САВКОВИЋ

Напредак технологије понудиће „паметније“ машине које је могуће програмирати да траже и уништавају, док ће, суочене са растућим захтевима ангажовања, војне и политичке елите тражити таква решења која ће гарантовати мањи ризик по војнике у подручју операције

Непрестаним развојем система за глобално позиционирање, различитих типова сензора, средстава везе и компјутерских процесора, те њиховом уградњом у беспилотне летелице, поједини произвођачи дошли су на корак до постигнућа пуне аутономности овог типа наоружања и војне опреме (НВО).

Аутономност – колоквијалним језиком речено – значи да више нема „човека за управљачем“, односно, да је компјутерски програм тај који одлучује о отварању ватре и деловању по положају непријатеља. Такав развој догађаја представљао би нову револуцију у војним пословима.

Предмет интересовања овде су како беспилотне наоружане летелице којима управља човек (и које су увелико у употреби), тако и аутономни, роботизовани системи који се тренутно развијају за потребе дејства на води, земљи и у ваздуху.

У новембру 2012. године Human Rights Watch (HRW) и Правна клиника Универзитета Харвард припремили су извештај „Губљење људскости: случај против робота убица“, који је првен-

ствено посвећен етичким дилемама даљег развоја и евентуалне употребе роботизованих система.

Потпуно аутономна оружја још увек не постоје. Међутим, оружане снаге појединих земаља развијају, или су већ развиле одговарајуће прототипове. Својеврсну „трку“ предводе САД, које следе Кина, Немачка, Израел, Јужна Кореја, Русија и Велика Британија. Роботизовани системи могли би се наћи у њиховом наоружању за 20 до 30 година.

Напредак технологије понудиће „паметније“ машине које је могуће програмирати да „траже и уништавају“, док ће, суочене са растућим захтевима ангажовања, војне и политичке елите тражити таква решења која ће гарантовати мањи ризик по војнике у подручју операције.

Ово се, према проценама аналитичара, неће десити одједном. Најпре ће бити распоређени аутономни неборбени системи. То могу, рецимо, бити средства транспорта намењена евакуацији. Затим ће она бити унапређена и то уградњом средстава одбране, која испрва могу бити само пасивна (различити експлозивни реактивни оклопи на пример). Најзад, када тако нешто постане прихватљиво, аутономни системи могу бити наоружани са циљем како самоодбране, тако и вођења офанзивних операција.

Ови системи испрва не морају бити у потпуности аутономни. Човек се као руковалац може јавити у улози „мере сигурности“, неког ко ће одобравати сваку појединачну одлуку коју компјутерски програм донесе. Поједини аутори, међутим, изражавају сумњу да ће тако и остати, односно, да машине од момента издавања наређења неће постати у потпуности аутономне.

Које су моралне и правне дилеме употребе аутономних система наоружања?

Замислимо (професионалног) војника у подручју операције. Он или она на дневном нивоу мора доносити тешке одлуке, које могу резултирати трагичним последицама. Да ли ће машина бити способна да уочи разлику између цивила и бораца? Да ли ће бити способна да одмери могућу „коллатералну штету“, односно процени колики губитак невиних живота је прихватљив како би се постигао одређени војни циљ? Хоће ли машина бити способна да препозна када се неко предаје, или је пак спреман да се преда? Најзад, ко је одговоран за поступак машине? Шта ако дође до какве грешке у програму? Да ли је онда крив програмер?

Војници вођени погрешним расуђивањем или погрешном политиком могу проузроковати ужасне људске жртве. Управо ова несавршеност човека и „гура“ ка решењима која подразумевају већи ослонац на технологију. Међутим, чак и у стриктном ланцу командовања могуће је испољити типично људске особине, које су недостижне машинама: самилост, рецимо, или способност и спремност на компромис.

Став аутора извештаја „Губљење људскости“ је да је човекова контрола неопходна како би се будуће жртве свеле на

минимум. Брз развој и примена аутономних система НВО угрозио би цивиле, олакшао полазак у рат земљама које поседују таква оружја, и онемогућио (обесмислио) процесуирање ратних злочина. Дакле, кључни проблем употребе описаних система НВО је у укидању сваке одговорности за учињено дело, чиме би се грубо нарушили принципи међународног хуманитарног права.

Једноставно, прети ризик да у случају ратног злочина, нико не буде позван на одговорност. На претходно постављено питање о способности, истраживачи ХРВ дају недвосмислен одговор: машине (роботи, компјутерски програми) не би, узимајући у обзир тренутно расположиву техно-

логију, могле да успоставе јасну разлику између цивила и бораца. Такође, не би могле да одмере могућу „коллатералну штету“, односно процене колики је ризик по цивиле прихватљив ради постигнућа војног циља. Најзад, аутократе широм света могле би новоосвојену, односно набављену, технологију употребити против сопственог народа.

Зато је ХРВ позвао на преиспитавање одлука о развоју, производњи и употреби потпуно аутономних система наоружања тако што ће владе најпре регулисати ово питање унутар својих граница, а затим сачинити нацрт међународног споразума којим се забрањују „роботи убице“, како их ХРВ назива.

Поставља се питање, да ли је универзална забрана аутономних система наоружања исправан приступ?

Ово није прва глобална кампања коју ХРВ предузима са циљем забране једне врсте наоружања. У партнерству са Међународним црвеним крстом 1996. године успели су у намери да забране тзв. заслепујуће ласере. Важно је нагласити и то да се ХРВ не залаже за забрану наоружаних беспилотних летелица. Тачно је да ова организација често критикује начин на који се оне користе (посебно у погледу ликвидација без претходног судског поступка), али не сматра да их треба забранити, све док је човек и даље тај који бира мету и повлачи обарач.

Противници универзалне забране предлажу другачије решење, односно усвајање националних норми са циљем уређења режима употребе система наоружања за које се основано претпоставља да ће у ближој будућности постати аутономни.

Јасно је, дакле, да ће одмеравање и заштита друштва, односно политичке заједнице и њених грађана, представљати кључни изазов у сасвим извесном преласку на све аутономније системе наоружања. ■

Аутор је истраживач у Београдском центру за безбедносну полицију

НОВЕ КЊИГЕ

Моћ и утицај ВОЈНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Књига „Моћ и утицај војне дипломатије – мисије Владимира Велебита 1943–1945“ аутора др Милана Терзића, у издању Медија центра „Одбрана“, осветљава борбу војне дипломатије партизанског покрета за време и после Другог светског рата у мисији за међународно признавање „нове“ Југославије.

На представљању књиге у Дому војске у Београду, рецензенти др Мира Радојевић и др Милан Ристовић истакли су да је реч о важном сегменту наше новије историје. Владимир Велебит, који је предводио Војну мисију Народноослободилачког покрета, одиграо је веома важну улогу, сврставајући се на основу остварених успеха у сам врх војне дипломатије.

Дело које је настајало више од две деценије својеврсно је сведочанство како о личном, тако и о политичком односу Владимира Велебита и Јосипа Броза Тита, као најважније државничке фигуре у том раздобљу наше историје, који је

поклонио поверење човеку у кога је партија врло често и сумњала.

Рецензенти су, такође, одали признање аутору јер је користећи историјску грађу остао доследан да сваки догађај осветли са гледишта обе стране, негујући изворе и стално додајући нове чињенице.

Аутор историчар др Милан Терзић истакао је да је Владимир Велебит у пресудним моментима у току и након Другог светског рада водио мудру политику, сусрећући се са најважнијим људима тога времена.

У књизи су и интервјуи које је аутор водио са Владимиром Велебитом и Милованом Ђиласом, члановима војних мисија, а њихова сећања, успомене и утисци о људима и догађајима, вредан су историографски извор. ■

Б. МИЉИЋ
Снимила С. САВИЋ

Филозофи о ТАЈНАМА МИРА И РАТА

Говорећи о књизи „Мудрост и мач – филозофи о тајнама мира и рата“ аутора пуковника др Илије Кајтеза, у којој се проблематика мира и рата анализира са становишта хронолошког развоја филозофске мисли од освета људског друштва до савременог доба, рецензенти професори др Владимир Цветковић и др Мирослав Младеновић истакли су, на представљању књиге у Дому војске у Београду, да је у њој сабрано професорско искуство аутора са најмудријим филозофским мислима.

Век који је за нама, сложили су се рецензенти, остао је забележен као век разарања, ратова и жртава, и стога је неопходно на основу прошлости истражити, које су димензије и карактеристике рата, као класичног феномена, у новом веку. То је важно, закључили су, јер су и рат и мир одлика једне појаве - човека.

Према речима пуковника Кајтеза, дугогодишњег професора на Војној академији, књига је посвећена његовим студентима, као и свима који желе да се упусте у „спознају врлети филозофије“. Како је истакао, дело је настајало више од деценије, а његовој важности суд ће дати читалачка и стручна јавност.

Он је посебно истакао да би „свет без идеја, утопије и снова стварања био мање чаробан, мање леп, мање добар, морално више посрнуо и духовно и културолошки много-струко сиромашнији“.

– Порука књиге може се проширити на сваку људску делатност и делање и сваки део човековог живота, и да у колико имате идеју, план и визију, утопију, сан – својим смелим сновима дајте праву наду, својој унутрашњој и затомљеној снази прибавите потребан и пуни смисао – рекао је пуковник Кајтез. Овим делом у издању Медија центра „Одбрана“, аутор се обраћа најширем кругу академске популације, а бројним цитатима обимне изворне грађе књигу је обдарио општеобразовним карактером. ■

Б. М.
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Петер Хандке посетио Галерију Дома Војске

ДОЖИВЉАЈ КАРАКТЕРА ЉУДИ

Добитник овогодишње награде „Момо Капор“, аустријски писац Петер Хандке обишао је изложбу цртежа, пастела и илустрација тог прослављеног сликара и писца која је под називом „Успомене једног цртача“ отворена у Великој галерији Дома Војске.

ОДЛИКОВАЊЕ ЗА ЗАСЛУГЕ

Председник Србије Томислав Николић доделио је аустријском писцу Петеру Хандкеу, Златну медаљу за заслуге у јавним и културним делатностима.

Аустријски писац рекао је том приликом да су слике Моме Капора ремек дела која изражавају везу између писања и сликања, а та веза је веома узбудљива.

– Могао бих да их посматрам јако дуго, а нарочито портрете песника. То нису карикатуре, то је нешто још боље, то је доживљај карактера тих људи – истакао је Хандке.

У знак сећања на посету, директор Медија центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић уручио је аустријском књижевнику монографију „Војска Србије“.

Хандкеу је за дело „Моравска ноћ“ уручена сребрна плакета, коју трећу годину за редом додељује Задужбина „Момчило Момо Капор“. Награду је у Скупштини града уручио пред-

седник Управног одбора академик Матија Бећковић.

Академик Бећковић је том приликом подсетио да је велики песник Волфганг Гете пре два века поручио да „народ (српски) који има такву поезију не заслужује да буде роб“ и навео да је „Хандке у том погледу достојан наследник Гетеовог духа, јер не брани само Србе већ и српске земље“.

У свом обраћању на српском језику лауреат је упоредио Капора и аустријског писца Петера Алтенберга, да су обојица били одлични хроничари својих градова, Беча, односно Београ-

да, али да је Капор писао и о природи, селу, потоцима, кокошкама, ватри у пећима, чорби, Елизабет Тејлор и Мајклу Тоду.

– Оно што их обојицу чини посебним је да и Алтенберг и Капор стварају од језика музику, један од немачког, други од српског – оценио је Хандке.

Председник жирија Рајко Петров Ного, обрађујући одлуку која је донета једногласно, истакао је да је „Моравска ноћ“ згодно име за прекодиране архајске приче, за српску „Хиљаду и једну ноћ самоће“.

Б. МИЉИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Галерија Дома Војске Србије

СРЕДИШТЕ ЛИКОВНИХ ЗБИВАЊА

Излагачка делатност Дома Војске Србије у Београду има дугу традицију. Утемељена је још 1945. године, на иницијативу Бранка Шотре, првог послератног руководиоца те установе, познатог ликовног ствараоца и оснивача Факултета примењене уметности у Београду.

У Галерији је до сада организовано више од петсто изложби еминентних ликовних стваралаца. Својевремено је одржано и осам квадријенала на тему „НОБ у делима ликовних уметника“ и више тематских изложби „Војска у делима ликовних уметника“.

Од 1953. године изложбе се организују у галеријском простору који је данас познат као Велика галерија, а 2011. године уређена је и такозвана Мала галерија Дома Војске Србије, у којој се реализују пратећи програми изложби у

У ЧЛАНСТВУ МУЗЕЈСКОГ ДРУШТВА СРБИЈЕ

Музејском друштву Србије, струковном удружењу музејских радника, музеја и музејских установа, приступила је и Галерија Дома Војске Србије на годишњој скупштини те асоцијације одржаној 25. марта у Војном музеју

Циљеви Музејског друштва Србије, које окупља више од 50 музеја и музејских установа, су дугорочно развијање и унапређивање музејске струке, музеологије и других сродних стручних и научних области, очување, заштита и презентације културне баштине и заштита професионалног и друштвеног статуса чланова.

Великој галерији, ауторске и групне изложбе ликовних стваралаца и изложбе фотографија из архиве МЦ „Одбрана“.

– Новим излагачким концептом Медија центра, који се примењује од краја 2010. године, у Галерији Дома Војске Србије организују се репрезентативне изложбе у сарадњи са музејима, галеријама, задужбинама, легатима и другим институцијама културе у Србији. Изложбе су

наишле на изванредан пријем ликовне публике и повратиле углед који је галерија некада имала – истиче потпуковник Славољуб Марковић, директор Медија центра „Одбрана“.

Своје богате ликовне збирке у Дому Војске представили су до сада Галерија слика „Сава Шумановић“ Шид, Војни музеј, Уметничка галерија „Надежда Петровић“ Чачак, Задужбина „Момо Капор“, Спомен-збирка „Павла Бељанског“ Нови Сад, Историјски архив Пожаревац, Модерна галерија Центра за културу Лазаревац, Градски музеј Вршац, Музеј наивне и маргиналне уметности Јагодина, колекционар Драгољуб Милићевић, Галерија Матице Српске Нови Сад, Културни центар Нови Пазар и народни музеји из Зрењанина, Ниша и Пожареваца.

ИЗЛОЖБЕ ШИРОМ СРБИЈЕ

Репрезентативан избор слика из збирке у поставци „Поетика и судбина 20. века“, чији су аутори Никола Кусовац, историчар уметности и Милорад Бубања, дугогодишњи кустос Галерије Дома Војске Србије, представљен је до сада у Новом Саду, Нишу, Београду, Зрењанину и Јагодина, а у 2013. години су већ уговорена гостовања у Вршцу, Лазаревцу и другим градовима у оквиру размене програма и сарадње са институцијама културе.

НОЋИ МУЗЕЈА

Од 2010. године Медија центар „Одбрана“ учествује у „Ноћи музеја“, једној од најзначајнијих и најпосећенијих културних манифестација у нашој земљи. Атрактивни програми у Дому војске сваке године привуку пажњу више од 5.000 посетилаца.

Изложбе и бројне пратеће програме у протекле две године посетило је више од 120.000 људи, што Галерију Дома Војске Србије сврстава у ред најпосећенијих изложбених простора у Београду.

установе – објашњава потпуковник Марковић, наглашавајући да многа од тих дела никада нису излагана и доскора су представљала велику непознаницу чак и за историчаре уметности.

У Уметничкој збирци Галерије Дома Војске налази се неколико значајних остварења насталих током прве половине 20. века, као што су слике Влаха Буковца, Љубе Ивановића, Саве Шумановића и Марина Тартаље. Ипак, окосницу њених вредности представљају дела српских и југословенских уметника настала после Другог светског рата па све до распада Југославије. Међу њима су најзначајнија дела Мила Милуновића, Јована Бијелића, Љубе Бабића, Косте Хакмана, Петра Лубарде, Зоре Петровић, Милана Коњовића, Крсте Хегедушића, Мице Тодоровић, Вилима Свечњака, Марка Челебоновића, Николе Мартиноског, Мајде Курник, Миодрaга Б. Протића, Милана Поповића, Александра Томашевића, Лазара Вујаклије, Пеђа Милосављевића, Антона Гојмира Коса, Франца Михелича, Винка Грдана, Недељка Гвозденовића, Миће Поповића, Љубице Цуце Сокић, Ксеније Дивјак, Воје Станића, Миленка Станчића као и вајара Сретена Стојановића, Ристе Стијовића, Матије Вуковића, Небојше Митрића и других великана ликовне уметности.

Реновирано дело опремљено по савременим музеолошким стандардима

– Уметничка збирка Галерије Дома Војске располаже са више од 1.500 дела ликовних стваралаца свих генерација са подручја некадашње Југославије. Колекцију углавном чине својевремено откупљена дела и поклони уметника који су некада излагали у Дому војске или који су учествовали у ликовним колонијама у организацији ове

У плану је стручна обрада уметничких дела и припрема каталога збирке, који ће је приближити и потпуније представити љубитељима ликовне уметности и стручној јавности. Збирка се чува у реновираном депоу који је опремљен по савременим музеолошким стандардима. ■

Народни херој, генерал Лазар Радаковић, стогодишњак**ВОЛИМ ЖИВОТ**

Носилац „Партизанске споменице”, три ордена за храброст и више од двадесет одликовања, своју војничку каријеру започео је у Војсци Краљевине Југославије, а онда се, на „позив партије и другова”, прикључио народноослободилачком покрету

Већ 43 године је пензионер. Одувек је здраво живео, није пио алкохол, због чега се пред Титом свађао са Ранковићем који га је терао да „ударе по једну домаћу”. Бринуо је, пре рањавања, да другови не помисле да се боји, а тек пре двадесетак година упознао је партизана који га је замало убио бајонетом једне ратне ноћи, мислећи да је италијански официр. Као рецепт за дуг и здрав живот препоручује одсуство секирације која „све лоше изазива” и размишљање о будућности

– Није баш да сам начисто здрав. Сто година је то. Имам извесне недостатке. Боли ме нога ту... Мало сам се повредио, пре неки дан, код берберина. Али, ја нормално живим, не пијем алкохол никакав. Нормално, дијетално више једем – спанаћ, пиринач, грашак, боранију, блитву, месо већином пилеће, неки пут узмем мало сланине, исечем на ситне комадиће, јер имам протезу, па некада тешко жваћем. И тако ја ту живим – старачким, али одлучним гласом команданта прича генерал Радаковић у свом стану, у једном од новобеоградских блокова.

Овај дични Личанин је 12. априла прославио 100. рођендан, што се, да није мало лошијег слуха, не би могло приметити, али не намерава да остане на томе, јер му је тетка умрла у 106, а ујак у 101. години „тако да нам лоза са мајчине стране има дуг живот...”.

Већ је 80 година прошло од како је први пут обукао униформу – поднаредничку, у Војсци Краљевине Југославије.

– Тридесет друге године отишао сам у Артиљеријску подофицирску школу у Ћуприји. Тамо сам завршио школовање и постао поднаредник и отишао у Љубљану, па у Марибор, као краљев војник. Кад је започело бомбардова-

ње Београда, налазио сам се у Смедереву, био сам у штабу за утврђивање граница. Па сам пошао, кад је објављена мобилизација. Ратни распоред мој је био у Марибору. Већ кад сам кренуо, група нас, колима, Немци су били у Загребу. И мене, и другове, заробише у Сесветама. И свезаше нас и одведоше у штаб армије у Илици. Био сам четири дана у затвору, па сам једне ноћи побегао, чаршафима низ прозор. Стигао у родно место, Могорић, 20 километара од Госпића. Ту сам се повезао са омладином, сељацима, радницима и комунистима. И припремали смо се за напад на непријатеља. Порушили смо мостове у том крају да не би окупатор туда прошао, јер Лика је била под Италијанима. Тако сам ушао у партизане.

Три ордена за храброст сведоче о јунаштву. Наочит и усправан, као што је и у стотој години, прошао је кроз рат. Права леђа и танак стас спасли су му живот. Да је био мало повијенији, у Славонском Броду, ко зна да ли би га данас било.

– Три метка. С бока. Немац опалио из тешког митраљеца. Однело део леђа. Мислио сам да сам готов. Плућна марамица ми ушивана. Носили нас на носилима. Ја сам их молио – немојте људи да се мучите, нађите негде сељачка кола, па ме тамо метите, да идем на операцију у дивизију. Имате тежих рањеника, оперишите њих, а ја могу да сачекам још! Тако је било. Била је то љубав, другарство. Нисам желео анестезију, нек најживо шију, требаће другима...

Да ли сџе у раџу ђомишљали да ће сџе доживеџи сџоџу?

– Чим је човек у рату, његов живот сваког дана виси о концу. Можеш сваки час да погинеш. Ја сам био један од храбријих бораца. Мени је тада био жао што нисам рањаван. Имао сам планинску пелерину, сва је била избушена, а мене не погоди тане. Казао сам, мислиће људи – овај је страшљив, али ето, дошло је и то. Ножем сам прободен овде... Пред кичме нож је прошао, војнички.

Немачки?

– Не, наш.. партизански! Ноћ је била, ја сам узео коња од италијанског команданта кога сам убио, повео коња.. Другови су били у заседи поред пута и мислили да сам Италијан, па ме човек, партизан, пробо бајонетом.. Срећа је да није опалио, јер је имао метак у цеви. И ја викнем – кога друже бодеш?! Он извуче нож и склони се. Никада нисам знао који је. Чували су га другови, јер су се бојали да ће

САВЕТИ ЗА ДУГОВЕЧНОСТ

– Здравно да једе. Нек се не секира за сваку ствар. Секирација све изазива. Што га је нервирало, да одбаци... Да много не размишља оно што је било, што је прошло. Него да гледа будућност.

ШЕТЊА И ОДМОР

– Устанем ујутру, најпре попијем лек пре јела, и онда идем у купатило, ако треба сам се обријем.. Вратим се у собу где ме Сека обуче, помогне. Мало ја, мало она... Више она. Сека, жена која о мени брине кад синови нису ту, већ спремила доручак. Доручкујем, после седнем овде, упалим телевизор – шта има ново. Попијем лекове, и онда даље све.

Док нисам повредио ногу, пре двадесетак дана, кад је лепо време прошетам ту једно шест стотина до седамсто метара, испред зграде. Кад је време рђаво имам ове направе овде за шетање по стану и тако прођем око шездесет пута вамо и тамо, по стану. Одморим се, попијем мало воде. Седнем, узмем новине. С наочарима. А за ова ситнија слова имам лупу, па читам. И тако. У 8.15 кад се заврши дневник, ја отидем да се спремим за спавање.

бити убијен, стрељан... А, негде пре двадесет година, један пуковник ми каже – ја сам те пробо оне ноћи! И рече ми да је послат у пратећи батаљон, да се издвоји. И каже, хвала ти! Да ти честитам на јунаштву твојем.

Где сџе се срели?

– Ја сам становао у овом блоку преко, с њим. Комшија. И ја убио дивљу свињу у лову и она свиња велика, а он има празан замрзивач и ја однео оно месо њему, да стоји код њега, и он ми призна све. То су ти интересантни догађаји. То је живот.

Јесџе ли се среџали са Титџом, разговарали?

– Више пута. Тито био на Брионима, ја као командант дивизије сачекао га у Делницама. И рапортирам му како на територији дивизије нема ништа новог, а он пита – а што ти побеже један војник у Мађарску? Ето како је водио рачуна и о једном човеку. Ишли смо и у Кумровец, у родно место његово. И тамо су Загорци припремили ручак, а пре ручка ми се навратили у једну кафану. Тито, Ранковић и ја седимо. И пита Тито – Радаковићу, шта се ти свађаш са Ранковићем? А ја му кажем – ћера ме да попијем ракију! А ја не пијем ракије! Личанину шунке и сланине, да се наједе, а немој га терати да пије ракију...

Видео сам га и кад смо поправили стање с Русијом, кад је Хрушчов долазио. Онда је Тито покупио све нас генерале и били смо на двору с њима. Каже, ми морамо сада у школама нашим решавати задатке и отварати и према истоку и према западу, а раније су сви били према западу, због Стаљина.

Био сам на сахрани, у почасној стражи. Сузе су ми ишле кад сам стајао. Веома ми је био жао. Сви светски владари били на сахрани...

На линији партије

– Ја сам био члан партије стално, сто посто лојалан, док је постојала та организација. И супруга. Веровао сам у идеале те партије, веровао сам у Тита, његов проглас који зове народ да брани земљу и пришао сам му из уверења. И нисам никада издавао, нити везан за Русе нити за друге, јер многи су отишли на Голи оток, они који су се колебали, против Тита за Стаљина.

Кад је избио рат 1991. године имали сте другова широм Југославије. Како сте то доживели? Да ли Вам је било жао земље за коју сте се борили?

– Који се то човек борио, а да му није жао Југославије? Тај је издајник свог народа. А ја нисам издајник него сам за свој народ и за оно за шта сам се борио. То и даље заступам. И сад бих дао живот за своју земљу. Ја сам тај рат веома тешко поднео. Познавао сам другове који су били за Југославију. Велики проценат је отишао на супротну страну. Шпегел из Хрватске, био ми је друг, па онда Тус, био сам с њим често. У Босни је био Џемо Шарац, отишао је тамо са Алијом, ми са својима смо остали, а заједно смо ратовали, заједно били по школама... Ја сам то веома тешко поднео..

Јесте ли били створог официр?

– Према људима ја сам био доста строг, ништа нисам опрашто, сваком сам у очи рек'о. Друго је време било. Ја

долазим у чету где сам био командир. Набавио сам цигарета преко организације из Госпића. Поделим цигарете људима и кажем – идемо у акцију. Треба ми 15 добрих бораца који ће са мном на пругу Госпић – Грачац – Сплит, да је порушимо. Тако смо радили. У рат сам ушао као наредник краљеве војске, а први чин у партизанима био је мајор. Тек ослобођењем Београда уведени су чинови, само су се носиле ознаке пре тога, као командант батаљона, или бригаде – колут један, круг... То су биле ознаке.

Војнички позив је за мене био задовољство. Рад са људима, омладином.. Волео сам то, заљубио се у то.

После рата дошла су и одликовања. И Орден народног хероја.

– То је прво унапређење после ослобођења земље. Изашао сам из рата као потпуковник. Био сам први послератни командант б. личке дивизије. После извесног времена сам отишао на школовање у Русију, остао годину дана – '47. отишао, а вратио се кад је изишла Резолуција Информбироа. Продужио сам школовање на Вишој војној академији, две године је трајало. После тога на службама у Сиску, у оклопној дивизији командант, па завршио Школу народне одбране и распоређен за команданта Оклопне дивизије у Скопљу, око 1958. Ко ће се тачно сећати године. Тамо сам добио чин генерала, па отишао за команданта подручја, такозваног корпуса у Приштини. Ту сам био четири године, па прешао у Београд где сам био начелник једне класе у тадашњој Вишој војној академији и заменик начелника. Пензионисан сам одатле, као генерал-потпуковник.

Као стогодишњак, били сте у прилици да „испрайтише“ многе пријатеље и саборце. Јел' вас још остало?

– Имам пријатеља од 80 до 88 година, али нико нема старији од мене. Био је ту до скоро Божо Лазаревић, који је умро, био Купрешанин... Супруга је преминула почетком прошле године у 88. години. У рату сам се оженио. И она је била партизанка. Радила у одреду у мом селу. Била секретарица. Изабрао сам најлепшу партизанку. Ко цвијет. Висока.. (показује слику) Имала 18 година, преварих је. Имам синове. Двојицу. Један живи у Београду, економиста, радио у привреди, а други у Сомбору, пуковник у пензији. Ја сам почасни председник Удружења бораца и пријатеља б. личке дивизије. И ти људи ме обилазе и зову. У суботу имали скупштину и држао сам један мали говор, и тако... Тамо сам најстарији.

Седамдесетак људи је у петак, 12. априла, било на стотом рођендану Лазара Радаковића. Пожелели му здравље и срећу. И да надживи тетку.

– Да умрем сутра, не би ми било жао. Али, волим да живим и борим се. Живот је леп. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ДОМ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Браће Југовића 19, тел. 3234-702

Ликовни програм, тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије (радно време: сваког дана сем недеље од 11 до 19 h)

15. 4. у 14⁰⁰ Велика галерија –

Отварање изложбе „Јунаштвом у славу“ – „Балкански ратови у делима ликовних уметника“, из Збирке Војног музеја и „Српски војник у Првом балканском рату 1912–1913“ у сарадњи са Војним музејом, Српским академским кругом и ЈП „Службени гласник“. Изложбу ће отворити историчар проф. др Радош Љушић.

16. 4. у 19⁰⁰ Мала галерија – Отварање изложбе таписерија Загорке Стојановић „Мандорла једне иконе“.

Изложбу ће отворити Зорица Златић Ивковић, историчар уметности.

Предавања

Велика галерија – Пратећи програм изложбе „Јунаштвом у славу“.

16. 4. у 17⁰⁰ „Душан Шијачки –

Балкански рат у слици и речи“, Боривој Миросављевић.

17. 4. у 17⁰⁰ „Дочек српске војске

у Београду после ослобађања Старе Србије“, др Раде С. Н. Рајић.

18. 4. у 17⁰⁰ „Балкански ратови и

уређење ослобођених крајева Србије“, проф. др Милош Јагодић и проф. др Милош Ковић.

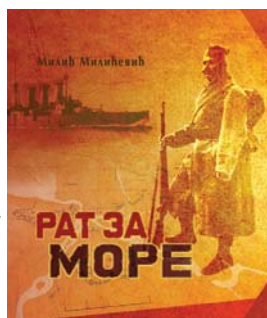
23. 4. у 17⁰⁰ „Српски војни санитар у Балканским ратовима“, др Александар Недок.

24. 4. у

17⁰⁰ „Рат за море“, др Милић Милићевић.

29. 4. у

17⁰⁰ „Заборањени хероји“, Немања Девић - Српски академски круг.

Филмски програм

30. 4. у 17⁰⁰ Велика галерија – Пројекција филма „Кумановска битка: крв и магла“, SENSE Production.

Књижевни програм

тел. 3201-728

16. 4. у 14⁰⁰ Свечана сала – Пројекција књиге „Два века војске у Браничеву“ пуковника мр Миливоја Пајовића и мр Јасмине Николић. О књизи говоре: др Бојан Димитријевић, др Миле Бјелајац и аутори.

22. 4. у 19⁰⁰

Атријум Свечане сале – Пројекција књиге „Александар В. Суворов“ др Радета С. Н. Рајића. О

књизи говоре: др Радован Томановић, мр Милосав Секулић, архимандрит Исаија Јокић, мр Радослав Шуљагић и аутор. У програму учествују: гуслар Никола Кулић и Наташа Јаковљева Тодоровић.

24. 4 у 19⁰⁰

Атријум Свечане сале – Пројекција књиге „Свећа на погрешном простору“ Бранка Опачића. О књизи говоре: Радомир Смиљанић, књижевник, мр Растко Јевтовић, књижевник, проф. др Зоран Килибарда, проф. др Жељко Иваниш, Саво Штрбац, адвокат и аутор. Уметнички део програма: проф. Живојин Велимировић, виолина и Зоран Симоновић, глумац.

25. 4. у 17⁰⁰ Велика галерија –

Пројекција књиге „Српске комите 1903–1912“ Стевана Симића. О књизи говоре: свештеник Милорад Средојевић и др Дмитар Тасић.

26. 4. у 17⁰⁰ Велика галерија –

пројекција књиге „Бој изнад векова – сто година од Кумановске битке“. О књизи говори: Мишо Вујовић, директор и главни и одговорник „Пронцип прес“.

Музичко-сценски програм

тел. 3201-728

18. 4. у 19⁰⁰ Свечана сала –

„Наша деца 2013“, традиционални концерт Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ поводом Дана Војске Србије.

19. 4. у 17⁰⁰ Велика галерија –

Гусларско-поетско вече. Учествују: гуслар Саво Контић и ученици VI београдске гимназије.

25. 4. у 19⁰⁰ Свечана сала – „Стру-

не“, концерт Академског камерног хора „Лицеум“ из Крагујевца у оквиру манифестације „Дани Крагујевца у Београду“. На програму су композиције словеначких аутора који су живели или живе у Србији. ■

Седам деценија од Битке на Неретви

Борба за рањенике

Непрестана борба од 20. јануара до 1. маја 1943, према времену и простору, ангажованим снагама и бојевима, према жестини и губицима, превазишла је све дотадашње операције од почетка оружаног устанка. И поред зла које је починио, непријатељ није успео да сломи вољу народа и војске да истраје у борби за слободу. Немајући другог избора, Главна оперативна група НОВЈ бацила је у Неретву тешко наоружање, возила, тенкове и кабасту опрему заплену од непријатеља. Крећући се кршевитим уским стазама, изложени непрекидном дејству авијације и артиљерије, број рањеника и болесника повећао се на 4.000. Велику невољу задавао је и тифус, који је захватио и борце који су носили рањене.

С обзиром на то да се слободна територија у западном делу Југославије крајем 1942. године простирала од обалног дела Јадрана до долине Саве, Немци су одлучили да разбију такозвану „Титову државу“ још у току зиме, пре него што се НОВЈ повеже са савезницима. С тим циљем Хитлер је команданту Југоистока поверио вођење операције против партизанских снага. На састанку у Риму, 3. и 4. јануара 1943, одлучено је да се изведу три операције: „Вајс-1“, за уништење јединица НОВЈ на простору између Карловца, Огулина, Книна, Приједора и Глине, „Вајс-2“, за уништење партизана између Дрвара, Ливна, Јајца и Кључа и „Вајс-3“, за разоружање четника у Херцеговини и Далмацији.

Непријатељу је наређено да две немачке дивизије, једна од Карловца,

а друга од Санског Моста, брзим наступањем према Босанском Петровцу „пресеку ослобођену територију“ и „чврсто држе поседнуте комуникације“, како би спречиле маневар партизанских јединица. Предвиђено је да тај задатак остваре немачке 714, 717, 369. и 7. СС „Принц Еуген“ дивизија, делови 187. дивизије, две домобранске бригаде, делови италијанских дивизија „Бе“, „Ломбардија“ и „Сасари“, усташко-домобранске снаге (четири батаљона) и веће групе четника, укупно око 45.000 немачких, 24.500 италијанских војника, око 5.500 усташа, те 4.000 домобрана и 1.500 четника. За почетак операције одређен је 20. јануар 1943. године.

Слободну територију у западној Југославији бранили су тада делови Првог босанског и Првог хрватског корпуса. Три дивизије (1. и 2. пролетерска и 3. дивизија) налазиле су се

под непосредном командом Врховног штаба, док је 9. дивизија била у формирању, изван непријатељевог обруча. Чим је почела офанзива, Врховни штаб почео је са реализацијом својих ранијих идеја о „продору јединица НОВЈ у источне области Југославије“. По наређењу врховног команданта, корпуси су добили задатак да „штите слободну територију и успоре надирање непријатеља“, а Главна оперативна група (поменуте дивизије) „да одмах пређе у противофанзиву, разбије непријатељеве снаге у долини Неретве, а затим преко Херцеговине, Црне Горе и Санџака избије у јужну Србију“. Та одлука је, касније, имала стратегијски значај.

Немачка 7. СС „Принц Еуген“ дивизија, наступајући од Карловца, за пет дана избила је у Слуњ и Велику Кладушу. За то време 717. дивизија прешла је Сану код Врхпоља, али је

убрзо заустављена снажним отпором 5. дивизије НОВЈ, док је 2. домобранску бригаду одбацила 4. бригада 6. дивизије. Десно крило 369. дивизије задржали су 7. дивизија и Банијски одред. Због активности 4. славонске дивизије на прузи Загреб–Београд, 1. пролетерке дивизије према Бањој Луци и 4. крајишке дивизије на Козари, немачка 714. дивизија није могла испољити већу активност. Ни италијанске дивизије нису оствариле планиране задатке. Када је злогласна дивизија „Принц Еуген“ избила пред Слуњ, Врховни штаб употребио је 8. и 7. дивизију да затворе правац према Бихаћу. Ипак, Немци су 27. јануара извршили продор и угрозили Бихаћ.

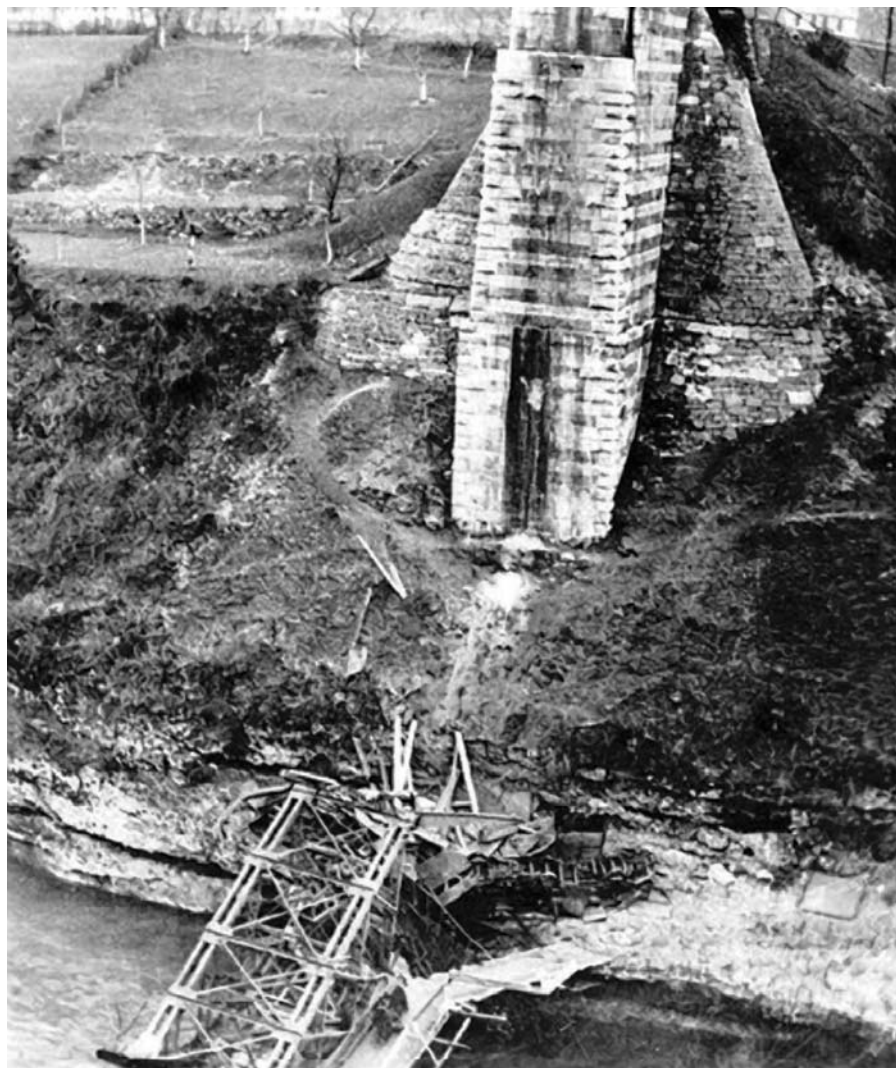
Немци су били уверени да ће јединице НОВЈ, после губитка Бихаћа, упорно бранити Грмеч, па су тамо упутили три своје дивизије, а италијанску дивизију „Сасари“ ка Босанском Петровцу, како би „одсекла“ јединице НОВЈ које су се браниле у Лици. После тродневних тешких борби против 7. дивизије на Рипачком кланцу и код Липе, главнина 7. СС дивизије пробила се и 6. фебруара заузела Врточе. Врховни штаб је, за то време, повукао

7. дивизију на Оштрељ, а 5. фебруара наредио 1. босанском корпусу да се повуче с Грмеча. Италијанске јединице заузеле су Кореницу и Удбину. У времену од 15. до 21. фебруара дивизија „Сасари“ претрпела је велике губитке, па се проређена повукла у Книн. С њом су се повукли и четници, који су претходно заузели Срб.

Неуспех непријатеља

Непријатељ није остварио план „Вајс-1“. Врховни штаб је, на саветовању у Дувну, 8. фебруара, одлучио да с 1, 2. и 3. дивизијом оствари планирану противофанзиву и у три етапе избије на Неретву, Дрину и Лим. У духу те замисли, 2. дивизија је, с деловима 9. дивизије, заузела Посушје и Имотски, избила на Неретву и заузела Дрежницу 16/17. фебруара. Две бригаде су задржане за одбрану према Мостару, а једна је упућена ка Јабланици, док је 9. дивизија протерала усташе из Вргорца, Љубушког и Широког бријега. Наступајући од Горњег Вакуфа ка долини Неретве, 3.

дивизија је заузела Прозор, Острожац и Раму. Врховни штаб упутио је 1. дивизију према Иван седлу, како би обезбедила бок снагама у противофанзиви.

Главна оперативна група је у десетодневним оштрим борбама разбила италијанску дивизију „Мурђе“, овладала долином Неретве (сем Коњица) и тако створила услове за даљи продор према Дрини. Међутим, тада су настали нови проблеми. Требало је сачекати рањенике, који су кренули из Дувна тек 19. фебруара. Пошто су многи од њих, око 3.500 бораца, ношени на рукама, кретање је било веома споро. План операције „Вајс-2“ предвиђао је да четири немачке дивизије, садејствујући с пет батаљона италијанске дивизије „Бергамо“ и два усташка батаљона, „униште јединице НОВЈ на подручју између Босанског Петровца, Ливна, Јајца

и Кључа“. Због настале ситуације Немци су одустали од разоружања четника, рачунајући на њихову „помоћ италијанским и немачким јединицама“. Из историјских докумената може се видети да је Дража Михаиловић прихватио да помогне италијанским снагама, сматрајући да је дошао „повољан тренутак за коначно уништење партизана“. Заложиио се да покрене све оне које су четнички штабови могли да „мобишишу“ у Црној Гори, Санџаку и Херцеговини, па је окупио око 18.000 људи.

Према долини Неретве Немци су упутили две борбене групе из 718. дивизије („Фогл“ и „Анакер“), а Италијани из Мостара две колоне, у којима је било по 2.500 четника. „Анакер“ је, уз подршку авијације, преотео Иван седло од 1. пролетерске бригаде, а једним делом се пробио у Коњиц (22. фебруара). Четничке и италијанске сна-

ге, које су наступале од Мостара, задржала је 2. дивизија код Дрежнице.

Ситуација Главне оперативне групе НОВЈ била је критична. Нашавши се у оперативном окружењу, уместо покушаја пробоја, она је морала да сачека колону рањеника и болесника, који су се налазили између Прозора и Равног. Да несрећа буде већа, најпогоднији пут за пренос рањеника, преко Коњица, био је блокиран. Већ 25. фебруара 7. СС и 369. дивизија кренуле су према Ливну, потисле 8. и 12. крајишку бригаду с Оштреља и продрле у Дрвар. Чим је стигла у рејон Горњег Вакуфа, 717. дивизија је с групом „Фогл“ прешла у напад, 28. фебруара заузела гребен Караулице и почела спуштање према Прозору. Иако је 3. крајишка бригада привремено одбацила непријатеља, опасност за рањенике није отклоњена. Група „Анакер“ ушла је у Коњиц 27. фебруара.

Тражећи излаз из настале ситуације, Врховни штаб је у Грачаници, код Прозора, 28. фебруара одлучио да 1, 2. и 7. дивизија и 1. далматинска бригада 3. дивизије, „изврше противудар код Горњег Вакуфа“, при чему ће 5. и 10. бригада 3. дивизије и 2. далматинска бригада 2. дивизије „порушити мостове на Неретви и спречити спајање непријатељевих снага“ које од Мостара и Коњица надиру према Јабланици. Првом босанском корпусу наређено је да не дозволи продор ка Ливну, Главном штабу Хрватске да упути две бригаде у помоћ 1. босанском корпусу, а 6. источnobосанској бригади да избије на планину Игман и дејствује у позадини немачке 718. дивизије.

Врховни штаб уводио је у борбу јединице 1. и 2. пролетерске дивизије одмах након пристизања. Приликом непријатељевог спуштања ка Драшеву дошло је до сусретне борбе на Вилића гумну с 4. пролетерском бригадом. Настао је оштар бој, прса у прса, где је 4. пролетерска успела да разбије немачке јединице. За тај успех на Вилића гумну Бригада је добила писмену похвалу врховног команданта, а бој је упамћен као леген-

даран. Правовременим увођењем појачања Врховни штаб је зауставио даљи продор непријатеља ка Прозору, а потом 3. марта организовао двоструки обухват центра немачког распореда код Горњег Вакуфа. Нападајући са седам бригада и неколико батаљона, 4. марта одбачена је 717. дивизија, група „Фогл“ и 5. усташка бригада ка Бугојну. Обострани губици били су велики. Тиме је, коначно, отклоњена непосредна опасност за рањенике код Прозора.

Но, нова велика опасност долазила је од 7. СС и 369. дивизије, које су 5. марта избиле у Ливно и Купрес. Оне су при наступању успеле да окруже Штаб 1. босанског корпуса и неколико стотина рањеника на Шатор планини. Рањеници су трагично страдали, а Штаб корпуса с јединицама пробио се према Рибнику, јужно од Кључа. Против Главне оперативне групе, која је имала око 20.000 бораца, биле су усмерене четири немачке дивизије, две усташко-домобранске бригаде, око 20.000 четника и 5.000 италијанских војника.

Прелазак преко Неретве

Оцењујући ситуацију као критичну, Врховни штаб је 5. марта издао заповест за прелазак преко Неретве. Ноћу, уочи 7. марта, 2. дивизија је прешла реку код Јабланице, разбила четничке снаге на левој обали реке и учврстила мостобран. Истовремено, чета инжењераца подигла је пешачки мост, па је између 8. и 9. марта отпочео пренос рањеника на леву обалу реке. Услед дејства непријатељеве авијације и артиљерије, рањеници и јединице трпели су губитке. Дивизија је после разбијања четничких појачања, 11. марта избила до Борачког језера. Пошто је у три минула дана одбацила делове 718. дивизије и четнике ка Коњицу, 3. дивизија је 10. марта прешла Неретву код Острошца и затворила правац од Коњица. Врховни штаб је за пренос рањеника употребио 9. дивизију и заробљене италијанске војнике. До 16. марта све јединице и рањеници били

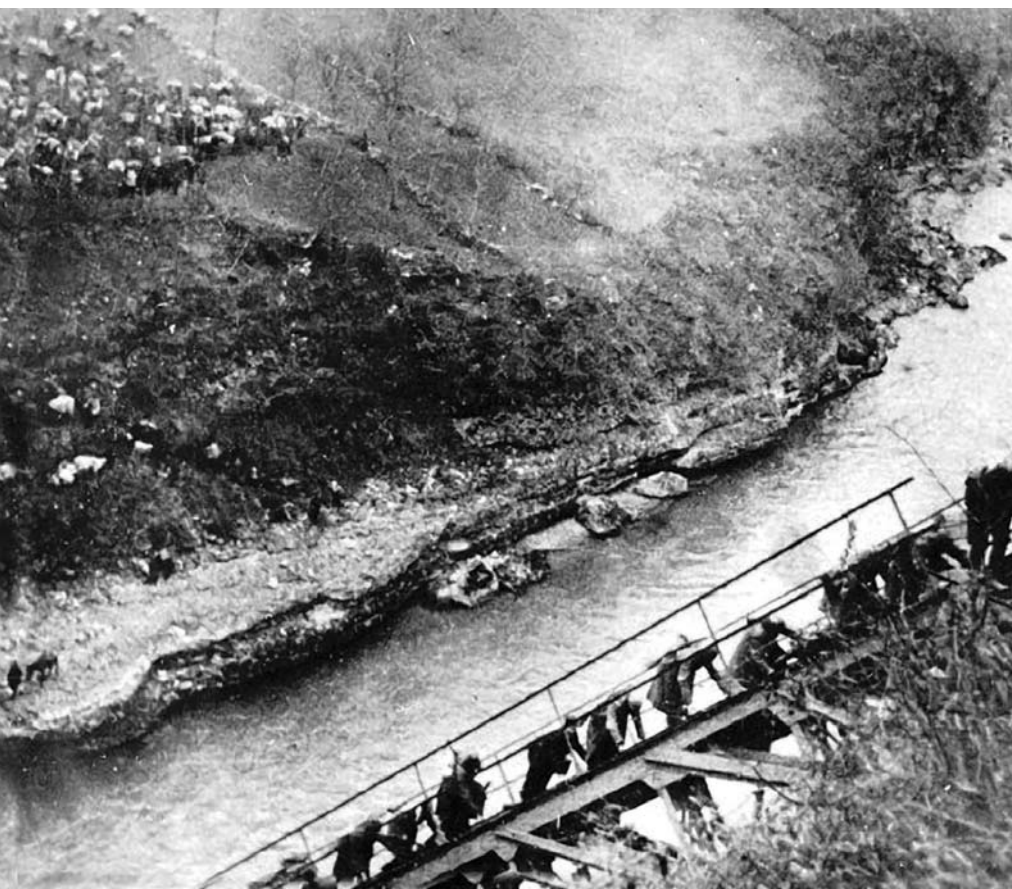
су на левој обали реке. Само дан касније на Неретву су избиле делови немачке 718. дивизије.

Немајући другог избора, Главна оперативна група бацила је у Неретву тешко наоружање, возила, тенкове и кабасту опрему заплењену од непријатеља. Кретала се кршевитим уским стазама, изложена непрекидном дејству авијације и артиљерије, а број рањеника и болесника се повећао на 4.000. Велику невољу задавао је и тифус, који је захватио и рањенике и борце који су их носили. У ситуацији када су јединице на пустом и суровом простору остале без хране, Врховни штаб је настојао да оперативне снаге што пре избију на простор Невесиња и Калиновика. Друга дивизија и 1. пролетерска бригада успеле су да разбију бројне четничке снаге код Ћићева и Главатичева.

И 3. дивизија, успевши да савлада четничко-италијански отпор, избиле је 20. марта планину Црвањ, код Кифиног села, потукла четнике, а два дана касније, после разбијања четничке и италијанске одбране, ослободила Невесиње. За то време 2. дивизија, с 1. пролетерском бригадом, наставила је продор према Улогу и Калиновику, борећи се против групације од близу пет хиљада четника. На велику несрећу српског народа, борба партизанских снага с четницима претварала се у обостране јурише и контрајурише, с великим губицима. После пораза, четници су се у расулу повукли према Фочи. Био је то један од најодсуднијих сукоба партизана с четницима Драже Михаиловића. После тог пораза људство четничких јединица нагло се осипало, бежећи својим кућама. Војнички разбијени и у доброј мери деморалисани, четници су доживели и политички крах. Од тог пораза никад се нису опоравили.

Из „битке за рањенике“, НОВЈ је изнела крупне војничке и политичке резултате, који ће имати далекосежни значај за даљи унутрашњи развој и међународни положај народноослободилачког покрета. ■

Крсман МИЛОШЕВИЋ

Пише Крсман МИЛОШЕВИЋ

Седам деценија од Стаљинградске битке (3)

Противофанзива усред зиме

Тмурног 19. новембра, тачно у 7 часова и 30 минута, око Стаљинграда се проломила ураганска ватра артиљерије. У велику противофанзиву кренуле су совјетске трупе Југозападног и Донског фронта. „Каћушама” се придружило око 3.500 топова и минобацача, који су „бљували ватру” на три уска сектора пробоја ширине 28 километара, уништавајући одбрамбене објекте противника, његове ватрене тачке и живу силу. Артиљеријска припрема трајала је бескрајних 80 минута, проузрокујући противнику тешке губитке, уз застрашујући пратећи учинак. Према писању неких мемоариста, „немачки и румунски војници су се на коленима молили богу да их спасе руске артиљерије”. Само првог дана Совјети су испалили 689.000 граната. Читаве формације противника искакале су из ровова и других заклона, панично бежећи на све стране. Све је личило је на пакао.

У току снажне новембарске офанзиве Црвена армија разбила је 12 дивизија из две румунске армије, чије су команде убрзо схватиле бесмисленост даљег отпора. У немачкој одбрани створена је бреша у ширини од 300 километара. совјетска врховна команда непрекидно је подстицала Рокосовског да његов Донски фронт „енергичније наступа”, али Немци су се упорно бранили, спречавајући све покушаје окружења. Обруч створен око немачких трупа имао је огромне размере. Укупна дужина спољашњег фронта износила је око 450 километара, а највеће растојање између унутрашњег и спољног фронта достигало је око 100 километара. „Купамо се у сопственом сосу”, јавио је 24. новембра командант Групе армија „Б” генерал Херман Хот, командант опкољене 4. тенковске армије.

У врло критичној ситуацији, Хитлер се из подземних бункера код Винице вратио у своје старо седиште у Растенбургу (Пруска). Иако је совјетска противофанзива узимала маха, он је размишљао о „даљим офанзивним корацима према Уралу, Кавказу и Неви”. Нико од његових најближих сарадника није се усуђивао да му саопшти све непријатније вести које је Јодл поверавао фелдмаршалу Кајтелу. Како су извештаји о развоју ситуације на Дону и Волги били све драматичнији, у врховној команди схватили су претећу истину, па је одлучено да се формира Група армија „Дон” (фелдмаршал Манштајн), у коју су укључене скоро све трупе јужно од средњег тока Дона, па и Фон Паулусова 6. армија. У њен састав брзо су пребациване и друге јединице лоциране у Немачкој, Француској, Пољској, на Кавказу. Нова група армија имала је око 30 дивизија, не рачунајући већ опкољене трупе код Стаљинграда.

УЛТИМАТУМ

Догађаји у јануару 1943. године дали су одговор на све дилеме које су мучиле Фон Паулуса. У ултиматуму маршала Рокосовског њему је предочено да је потпуно опкољен, да су јединице које су му упућене у помоћ уништене, да ће их оштра руска зима и мразеви десетковати. Постављена су му два услова: први, да све јединице 6. армије престану са отпором и, други, да предају сво наоружање, борбену технику и војни инвентар. Свима је гарантован живот и безбедност, а после рата повратак у Немачку или било коју другу земљу. Немцима је тако дата могућност да избегну катастрофу која им је претила. После два покушаја совјетских „парламентараца“, Фон Паулус је одбио ултиматум.

Немачка врховна команда и Хитлер лично сматрали су да 6. армија не сме да капитулира. Но чак и у „котлу“ долазило је до неслагања појединих официра и генерала. Фон Паулус је послао генерала Хубеа да врховној команди лично „рапортира“ о стању на бојишту. Хубе се вратио са налогом да се „настави отпор“. За то време у врховној команди Црвене армије ужурбано су прављени планови за коначан слом и заробљавање 6. армије.

Угледни и у најтежим биткама већ доказани ратни командант фелдмаршал Манштајн добио је наређење да у операцији „Зимска олуја“ разбије совјетски обруч и спасе Фон Паулусове трупе. Хитлер, Кајтел и Јодл били су изричит и захтевали да 6. армија „настави борбу у обручу“, док је немачке јединице не деблокирају споља. Тек када је формирао штаб Групе армија, Манштајн је схватио да је добио немогућ задатак. Две тенковске дивизије упућене из Француске, са задатком да одблокирају Фон Паулусове јединице, зауставили су француски партизани, а транспортну авијацију онемогућили су совјетски ловци. Како су дани одмицали, совјетске снаге стицале су премоћ над немачким. Све жешћи зимски услови отежавали су снабдевање армије у обручу. И док је Хитлер и даље инсистирао да се „Стаљинград чврсто држи“, Команда 6. армије одрекла се тог задатка, чиме је одлучила о својој судбини. Све што се у „котлу“ око Стаљинграда с њом даље догађало, а посебно након неуспеха 4. оклопне армије у деблокирању, била је само самртничка борба.

Обруч око немачке војске код Стаљинграда имао је пречник од око 200 километара. Немачка Група армија „Б“ створила је нови фронт, односно спољашни обруч, који је имао три задатка: први, да ослаби притисак Црвене армије; други, да пробије совјетски обруч и отвори коридор за извлачење 6. армије и трећи, да од уништења спаси јужно немачко крило. Једини начин за снабдевање 6. армије био је ваздушни транспорт, чије су могућности биле ограничене због ваздушне блокаде. Обруч се, у међувремену, све више стезао, а положај 6. армије погоршавао. Совјети су у операцију укључили са истока 57. 62. и 64. армију Стаљинградског фронта, са севера 24. 65. и 66. армију Донског фронта, а са запада 21. армију Југозападног фронта, ојачану са два тенковска корпуса. Читаву совјетску групацију снажно су подр-

жавале 16. 17. и 8. ваздушна армија, чији су авиони извршили око 6.000 борбених летова.

Совјетска команда дуго је сматрала да се у обручу налази 85.000–90.000 војника, али касније се испоставило да је немачка групација око Стаљинграда имала више од 330.000 војника. Упркос свим напорима, Фон Паулусова 6. армија, у обручу, није могла избећи катастрофу. Из дана у дан она је преживљавала све драматичније тренутке. У првим данима децембра трупе Донског и Стаљинградског фронта жестоко су удариле по Фон Паулусовим снагама које су се жилаво браниле. По ангажованом људству и наоружању, била је те скоро изједначена борба све док Манштајнова група армија „Дон“, која је имала две јаке формације, није веома опасно запретила Совјетима. За успех немачке операције „Зимска олуја“, 6. армија морала је да задржи своје положаје на Волги, изврши пробој и споји са трупама генерала Хота, које су биле ван обруча.

Две Хотове тенковске дивизије прешле су 12. децембра ујутро у напад ради деблокирања 6. армије и успеле да пробију одбрану совјетске 51. армије. За три дана Немци су напредовали 45 км у правцу Стаљинграда и знатно се приближили Фон Паулусовој армији, па је у „Вучјој јами“ дотадашњу забринутост заменило славље. Због тога је совјетска врховна команда одустала од удара на Ростов, а трупе Југозападног фронта усмерила на разбијање Мајнштајнове групације „Дон“. На тај критични сектор Совјети су убацили 2. гардијску армију (Малиновски). Хитлер је тражио да се „напрегну све снаге“ и учини „нови скок“ према 6. армији, уз разбијање снага Црвене армије на Дону и Чиру. Да би спречио долазак Малиновског, Манштајн је убацио и своју последњу резерву, 17. тенковску дивизију. Немци су освојили коту 137,2 тек када су „сви црвеноармејци изгинули“.

Ураган на Тихом Дону и умирање 6. армије

По јутарњој магли 16. децембра трупе Југозападног фронта кренуле су у велику офанзиву на средњем Дону, а за њим убрзо и Вороњешки фронт. Пламен циновске битке захватио је цео јужни сектор Источног фронта, али се напредовање одвијало врло споро. После неколико жестоких окршаја немачке снаге почеле су да се повлаче у неред, па је направљен пробој широк 60, а дубок 40 километара. Кроз широке бреше јурнула је огромна маса совјетских тенкова, „поткопавајући“ немачку групацију „Дон“.

Када је уочи Бадње вечери већ наступила дуго очекивана катастрофа италијанске 8. армије, Совјети су извршили удар преко Дона према југу и запретили да ће одсећи Групу армија „А“ испред Кавказа. Немачки фронт на Дону и Чиру, дуг 340 км, био је потпуно разбијен, а Група армија „Дон“ изложена тешким ударима Југозападног и Стаљинградског фронта. За Манштајна је наступио најтежи догађај у рату. Немачки генералштаб одлучио је да одустане од било каквих офанзивних акција, хитно пређе у одбрану и настави са повлачењем угрожених трупа. Паника је захватила не само опкољене снаге у Стаљинграду, већ и оне којима је претило скоро опкољавање на Кубану и јужно од Дона. Офанзивне операције Југозападног, Стаљинградског и левог крила Вороњешког фронта представљале су наставак офанзиве Црвене

БЕСМИСЛЕНО ЖРТВОВАЊЕ

На дан коначног удара совјетског Донског фронта на трупе 6. армије, Манштајн, као командант Групе армија „Југ“, затражио је од Хитлера да дозволи капитулацију Фон Паулусовој армији. Два дана касније (24. јануара) у немачки Генералштаб стигао је и телеграм Фон Паулуса: „Катастрофа је неизбежна. Ради спасавања преживелих, молим да ми одобрите да капитулирам“. Хитлер је одговорио: „Забрањујем капитулацију! Армија је дужна да држи своје положаје до последњег човека и до последњег метка“.

Већ дигавши руке од Стаљинграда и изгубљене Фон Паулусове армије, Хитлер је, одбијајући њену капитулацију, заправо, „куповао“ време до 30. јануара, када се у Немачкој прослављала десетогодишњица његовог доласка на власт. Нема сумње, он је кривац за бесмислену погибију на стотине хиљада немачких војника. На крају, тог 30. јануара 1943. године, док је у немачким градовима обележаван празник, центром Стаљинграда господариле су Шумиловљеве и Толбухинове јединице, а Фон Паулус и његов штаб су у подруму провели последњу ноћ. Командант 38. моторизоване бригаде пуковник Бурмаков опколио је зграду и заробио Штаб 6. армије. Ујутру 31. јануара у Паулусову просторију ушао је немачки генерал Шмит, тада стварни „господар“ 6. армије и пружио му лист папира, с Хитлеровим телеграмом: „Честитан вам додељивање чина фелдмаршала“. Био је то последњи телеграм немачке Врховне команде Фон Паулусу.

армије у рејону Стаљинграда, започете још 19. новембра. У децембарским борбама код Стаљинграда совјетска авијација оборила је око 3.000 противникових авиона.

Напокон, на предлог Јодла и Цајцлера, Хитлер је 29. децембра одобрио да се Групе армија „А“ и „Дон“ повуку „далеко назад“ и обједине под командом фелдмаршала Манштајна. Нова формација названа је Група армија „Југ“. Хитлерова даља настојања била су усмерена на то да „задржи 6. армију у њеној тврђави и створи услове за деблокарање“. То је изазвало велико олакшање у свим немачким штабовима на југу, изузимајући штаб Фон Паулусове армије. Његове снаге биле су у изузетно тешкој ситуацији. Резерве муниције, горива и хране биле су на измаку, а обруч се све више стезао. Од 12. јануара до 2. фебруара 1943. пошљике нису прелазиле 60–80 тона дневно. Разуме се, морали су да штеде муницију и гориво, а војници су добијали по 100 грама хлеба дневно. Да невоља буде још већа, није стигла ни зимска униформа, а време је било веома хладно. Свакодневно су губили близу 1.500 људи. У децембарским бојевима 6. армија је изгубила око 80.000 војника.

Предаја

Совјетски план за коначно ликвидирање 6. армије добио је назив „Прстен“. Операција је поверена трупама Донског фронта под командом Рокосовског. Тај фронт је

имао 39 пешадијских и седам ваздухопловних дивизија, 45 артиљеријских и минобацачких пукова, пет тенковских бригада и друге саставе. Трупe Донског фронта биле су надмоћније у артиљерији и авијацији, а противник у тенковима. Трећа, завршна етапа у Стаљинградској бици, операција „Прстен“, трајала је од 10. јануара до 2. фебруара 1943. године. Близу 7.000 топова, минобацача и „каћуша“ засуло је немачке положаје на дубини од 1,5 километар, што је био рекорд у дотадашњем рату против Немаца. Након тога јуриши су кренули са свих страна. Најславнија јединица из фазе обрамбене операције, 62. армија генерала Чујкова, имала је задатак да спречи непријатеља да преко залеђене Волге изврши пробој из обруча и избије на источну обалу. На свим правцима сламан је отпор Паулусових јединица. „Каћуше“ су бојиште претварале у праву кланицу и омогућиле тенковима „Т-34“ да „сморскају“ језгро одбране и натерају браниоца на панично повлачење.

Напади Донског фронта су се разбуктавали, па је већ 17. јануара пет совјетских армија стигло на прилазе Стаљинграду. Налазећи се у безизлазној ситуацији, Немци су се бранили фронтално. Ипак, после свега што су доживели у дуготрајном обручу, деморализација трупа 6. армије ширила се као куга. Како је капитулација била искључена, Фон Паулус је наредио да се „ватром протерају сви руски парламентарци“, па је настављено бесмислено проливање крви. Рокосовски је 22. јануара наредио да „цео Донски фронт крене у општу офанзиву“.

Нацистичке вође су после катастрофе немачке војске код Стаљинграда, прогласиле тродневну жалост у Немачкој, а слободољубиви свет се радовао. Готово шест и по месеци на големој територији Стаљинграда, Дона и Волге водила се натчовечанска битка милионских армија са десетинама хиљада топова, тенкова и авиона. Иако се у публикацијама срећу врло различити подаци о броју жртава зараћених страна, сматра се да су Немци у свим фазама битке, за 200 дана, од 17. јула 1942. до 2. фебруара 1943. године, изгубили више од милион и по људи, 3.500 тенкова, готово исто толико авиона и око 12.000 топова и минобацача. У периоду од 10. јануара до 2. фебруара 1943. године Црвена армија је разбила 22 непријатељеве дивизије. Трупe Донског фронта у то време заробиле су 91.000 Немаца, укључујући 2.500 официра и 24 генерала. На бојишту је остало 147.000 војника Фон Паулусове и Хотове армије и више од 5.700 топова, 1.300 минобацача, 12.700 митраљеза, 1.600 тенкова. Према најпоузданијим подацима, Црвена армија је имала 1.129.619 жртава, од којих је 478.740 неповратно изгубљено (убијени, умрли од рана и болести, заробљени). Ту нису урачунате цивилне жртве, чији број није тачно познат.

Само од бомбардовања током 200 дана погинуло је око 40.000 мештана града у коме је, после ослобођења, затечено само 1.515 људи, од укупно око пола милиона становника. Стаљинград је победу дочекао у рушевинама и згариштима. У тој бици нису поражене само елитне немачке трупе већ је слоњен и дух фашизма. После Стаљинградске битке свет је, иако још у рату, лакше дисао. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–30. април

Православни

27. април – Лазарева субота –
Врбица28. април – Улазак Господа
Исуса Христа у
Јерусалим – Цвети

Јеврејски

15. април – Јом Азикарон

16. април – Јом Ацмаут

28. април – Лаг баомер

ЛАЗАРЕВА СУБОТА
ИЛИ ВРБИЦА

Лазарева субота или Врбица слави се у суботу уочи празника (који увек падају у шесту недељу Часног поста). Посвећена је успомени на васкрсење Лазара из , кога је васкрсао из мртвих после четвородневног пребивања у гробу и на улазак у , где су га деца свечано дочекала и поздравила.

Овај празник са полувакрсним у великом је поштовању код Срба и многи га славе као своју . На дан Лазареве суботе се у православним храмовима у поподневним часовима служи вечерње и у цркву се уносе тек олистали врбови ластари. Пошто се врба освети, свештеник народу дели гранчице и затим се обавља трократни опход око храма са црквеним барјацима, рипидама и чирацима. Народ обилази око храма уз певање тропара Лазареве суботе.

Овај празник је искључиво празник деце. За тај дан мајке свечано обуку децу, чак и ону најмању, од неколико месеци и са њима одлазе у цркву, купују им звончиће везане на тробојку и стављају око врата, а венчиће на главу. Деца се радују, трче по порти и учествују у опходу око цркве. Младе врбове гранчице се односе кућама и стављају поред иконе и кандила.

Са овим празником почињу велики Васкршњи празници. ■

ЛАГ БАОМЕР

Лаг баомер је празник којим се обележава победа Бар Кохбе над Римљанима и престанак куге која је завладала међу ученицима Рабија Акибе у 2. веку пре нове ере. Зато се тај празник назива и празником ученика.

На Лаг баомер јеврејска деца и омладина одлазе у природу где организују игре војничког карактера с дрвеним луковима и стрелама, подражавајући ученике Рабија Акибе и устанике. У Израелу се на тај дан хиљаде верника упућују на гроб Раби Шимона бар Јохаја који се сматра аутором кабалистичке књиге Зоар. ■

Уз Дан Војске Србије

Милошев устанак

Почетак Другог српског устанка слави се од 2012. године као Дан Војске Србије због тога што овај датум - 23. април, представља још једну историјску прекретницу у стварању модерне српске државе и војске. Држава је створена уз употребу војске у ослободилачким ратовима, али и вођењем преговора и дипломатијом.

Након пропасти Првог српског устанка 1813. године и одласка Карађорђа Петровића у емиграцију, Турци су у Београдском пашалуку поново успоставили феудални поредак и завели велике намете у настојању да слома сваки отпор Срба. Док је прота Матија Ненадовић покушавао да за српско питање заинтересује велике силе, средином септембра 1814. у пожешкој нахији избила је Хаци-Проданова буна која је брзо угушена. Као најзначајнија личност међу Србима појавио се Милош Обреновић, кога је београдски везир именован за старешину Рудничке, а потом и Крагујевачке и Чачанске нахије.

Иако није учествовао у припремама за подизање устанка, Милош је на збору у Такову, на Цвети, 23. априла 1815. године изабран за вођу устанка. Током устанка сукоби с турском војском нису имали онај интензитет који је остварен у Првом српском устанку. Ратовало се искључиво на простору Београдског пашалука и то против војске београдског везира.

Тежиште устанка било је у рудничкој, ваљевској, чачанској и крагујевачкој нахији. Борбе су у току 1815. године биле жестоке, а Порта је слала катил-фермане (казнене пресуде) и наредбе за што брже и ефикасније кажњавање устаника. Поред борби за Чачак, које су са променљивим успе-

хом трајале око четрдесет дана, српски устаници су забележили победу код Палежа (Обреновац), Пожаревца и на Дубљу код Шапца, где је Милош 26. јула потукао Ибрахим-пашу.

Након што је султан на српске устанике упутио две војске, под заповешћу Марашли Али-паше с југа и Хуршид-паше из Босне, Милош се определио да прекине ратовање, а борба за стварање српске државе настављена је дипломатском битком.

Вештим дипломатским преговорима Милош је успео, крајем 1815. године, да закључи мир усменим договором са Марашли Али-пашом. Милош је признат за врховног српског кнеза, а Србија је добила облик самоуправе која је значила поделу власти. Србија је и даље остала турски пашалук, али је уз везира у Београду стајао кнез Милош, а уз кадије су били народни кнезови, који су прикупљали порез и предавали га Турцима.

Као вешт дипломата, Милош је, мирним путем, наредних 15 година поступно изграђивао аутономни положај Србије у оквиру отоманског царства и своју власт у Србији. Хатишерифима из 1830. и 1833. године Србији је и формално призната аутономија која је само озаконила већ постојеће стање. Коначну независност Србија је добила на Берлинском конгресу 1878. године. ■

др Миљан МИЛКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор/реизбор у звање наставника у
пољу друштвено-хуманистичких наука

I Избор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област *Стратегија* у звање ванредног професора.
2. Једног наставника за ужу научну област *Економија одбране* у звање ванредног професора.
3. Једног наставника за ужу научну област *Психологија* у звање доцента.

II Реизбор у звање наставника

1. Једног наставника за ужу научну област *Безбедности и заштите* у звање доцента.
2. Једног наставника за ужу научну област *Вогни саобраћај* у звање ванредног професора.
3. Једног наставника за ужу научну област *Војна техника и опрема јединица ВиПВО* у звање ванредног професора.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат професионално војно лице – за избор на рб. 1. и 2.
- 4) да је кандидат војни службеник – реизбор на рб. 1.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор/реизбор у звање доцента:

- 1) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.

Уколико кандидат нема трогодишње педагошко искуство у звању асистента потребно је да има: просечну оцену са студија најмање 8 и позитивну оцену са приступног предавања.

- 2) Најмање један рад ранга М23, М24 или М51.
- 3) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).
- 4) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

За избор/реизбор у звање ванредног професора:

- 1) Да кандидат после избора у звање доцента није оцењен од стране кадета односно студената оценом нижом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду.
- 2) Најмање пет радова ранга М23, М24 или М51, од којих се три могу заменити монографијом, од тога најмање три рада од последњег избора.
- 3) Оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод) односно руковођење или учешће у научним пројектима.
- 4) Објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима односно студентима.
- 5) Најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63), од којих најмање три од последњег избора.
- 6) Менторство најмање у два завршна рада.
- 7) Остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12)

Остале напомене:

Реизбор у звања доцента и ванредног професора вршиће се у складу са тачком 12. Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – *Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника*, који преузети са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs, <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=23402> или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРСИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подnose се на адресу Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звања наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблагоприятно поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. маја 2013. године. ■

ЈАВНИ КОНКУРС

за избор/реизбор у звање наставника у
пољу ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

I Избор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област *Математика* у звање доцента.
2. Једног наставника за ужу научну област *Заштитна од НХБ оружја* у звање ванредног професора.
3. Једног наставника за ужу научну област *Теорија кола и система* у звање доцента.

II Реизбор у звање наставника

1. Једног наставника за ужу научну област *Саобраћај* у звање доцента.
2. Једног наставника за ужу научну област *Саобраћај* у звање доцента.
3. Једног наставника за ужу научну област *Специјална возила и системи* у звање доцента.
4. Једног наставника за ужу научну област *НХБ оружје* у звање ванредног професора.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.
- 3) да је кандидат професионално војно лице – за избор на рб. 2 и 3. и реизбор на рб. 2. и 4.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор/реизбор у звање доцента:

- 1) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.
Уколико кандидат нема трогодишње педагошко искуство у звању асистента потребно је да има: просечну оцену са студија најмање 8 и позитивну оцену са приступног предавања.
- 2) Најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53.
- 3) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).
- 4) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

За избор/реизбор у звање ванредног професора:

- 1) Да кандидат после избора у звање доцента није оцењен од стране кадета односно студената оценом нижом од

оцене „добар“ више од два пута у протеклом петогодишњем периоду.

2) Најмање четири рада са SCI листе ранга М21, М22 или М23, од којих се један може заменити остварењем категорије М80 или М90 или радом ранга М51 или М52, од тога најмање два рада односно остварења од последњег избора.

3) Оригинално стручно остварење (пројекат, студија, патент, оригинални метод) односно руковођење или учешће у научним пројектима.

4) Објављен уџбеник, монографија, практикум или збирка задатака из области за коју се бира или мултимедијални садржаји са рецензијом намењени кадетима односно студентима.

5) Најмање пет радова саопштених на међународним или домаћим научним скуповима (М31, М33, М61, М63), од којих најмање два од последњег избора.

6) Менторство најмање у два завршна рада.

7) Остварене активности у најмање три елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12).

Остале напомене:

Реизбор у звања доцента и ванредног професора вршиће се у складу са тачком 12. Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs, <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=23402> или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са знаком „конкурс за избор у звања наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.
Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен до 15. маја 2013. године. ■

Макетарско такмичење Априлским херојима у част

Макетарско такмичење „Априлски куп“, које организују макетари 204. ваздухопловне бригаде са аеродрома Батајница, одржано је у Земуну, у Команди Ваздухопловства и ПВО која је била и покровитељ такмичења.

Такмичење је отворио потпуковник Александар Пипоски, командант 101. ловачке авијацијске ескадриле, а најбољима у по пет јуниорских и кадетских и 24 сениорске класе медаље је доделио командант 204. ваздухопловне бригаде бригадни генерал Предраг Бандић.

За најбољу макету на „Априлском купу“, проглашена је макета „Дакота са Жељаве“ коју је израдио Дејан Ранков.

Осим у уобичајеним категоријама, макетари су овог пута били кандидати и за освајање позиција у четири специјалне класе које су понеле имена наших славних pilota Михаила Петровића, Божидара Костића, Миленка Павловића и Зорана Радосављевића. Најбољи у овим категоријама били су Дејан Ранков (у првој и трећој), Душан Сурла у другој, и Александар Тумбин у последњој. Победницима у овим класама

пехаре су уручили чланови родбине чувених pilota.

Овогодишњи куп имао је и хуманитарни карактер пошто су се макетари и посетиоци манифестације придружили акцији сакупљања добровољног прилога за помоћ малој Тијани Огњановић.

Такмичење је организовано у оквиру обележавања 6. априла, дана када је 1941. године бомбардован Београд, а у знак сећања на све pilote који су дали живот за слободно небо над Србијом.

У такмичарском делу, осим појединачних учесника, присутни су били и клубови из Макетарског Савеза Србије. Организатори су обезбедили и део за берзу, кинозалу за промоцију ваздухопловних удружења и приказивање филмова са ваздухопловном тематиком. Гости „Априлског купа“ имали су прилику да разговарају са pilotима ветеранима нашег ваздухопловства.

Медија центар „Одбрана“ учествовао је на макетарској манифестацији „Априлски куп“ пружањем медијске подршке, а у изложбеном простору представљена су нова издања и сувенири. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Меморијални турнир „Играмо за 16“

Трећа бригада у Нишу, Радио телевизија Србије и Спортски савез Ниша организовали су традиционални четрнаести меморијални турнир у малом фудбалу „Играмо за 16“, посвећен погинулим у НАТО бомбардовању 1999. године.

До сада је ово такмичење организовано само у Београду, а овог пута турнири су одржани и у Пожаревцу, Крагујевцу, Ужицу, Зрењанину, Бору и Нишу.

На такмичењу у спортском центру Треће бригаде „Шивара“, учествовале су екипе Војске Србије, РТС-а, полиције, Спортског центра „Чаир“, градске управе и спортских новинара.

У финалној утакмици, екипа РТС-а победила је тим полиције и стекла право да се такмичи на финалном турниру у Београду крајем априла. ■

Успех кадета на веслачком купу Словачке

Кадети Војне академије Инослава Јанковић, Милица Луковић, Александар Перовић, Радован Тајсић, Срећко Стојилков, Милош Илић, Милош Живковић и Стефан Јовановић остварили су велики успех на 14. међународном купу Словачке у веслању на ергометрима, одржаном у Банској Бистрици.

У изузетно јакој конкуренцији селекција из Словачке, Чешке, Пољске, Мађарске и Белорусије, које су представљали активни веслачи, екипа из Србије освојила је четири медаље: једно злато, једно сребро и две бронзе.

Од осморо кадета, седморо се у Београд вратило са одличјем. Злато је припало Инослави Јанковић, сребро је заслужила Милица Луковић, док су бронзу освојили Александар Перовић и четворочлана штафета веслача из Србије. ■

TREFsport®

WWW.TREFSPORT.COM

SINDIKALNA PRODAJA PREKO AD ZABRANE NA 6 RATA

asics

NIKE

Reebok

CONVERSE

GAS FOOTWEAR

Levi's

adidas

PUMA

experiment

HEAD

apzone

LOKACIJE TREF SPORT PRODAVNICA:

- **BEOGRAD:**
Podzemni prolaz palate Albanija
Terazijski podzemni prolaz
Banjica, sportski centar, Crnotravska 4
Braće Jerković 81
Bulevar Kralja Aleksandra 253
Podzemni prolaz Terazije, ASICS Shop
Zemun, Glavna br. 38
- **OBRENOVAC:**
Miloša Obrenovića 70
Miloša Obrenovića 101
- **NOVI SAD:**
Zmaj Jovina 22
S.C. Spens, Sutjeska 2
Sentandrejski put 11, BIG Centar
- **ZRENJANIN:**
Svetozara Markovića 1
- **SUBOTICA:**
Matka Vukovića 1
- **PANČEVO:**
AVIV Park, Miloša Obrenovića 12
- **APATIN:**
Srpskih Vladara 1
- **VRBAS:**
Gustava Krkleca 13
- **KRAGUJEVAC:**
T.C. Plaza 1 sprat
- **KRALJEVO:**
Omladinska 13
- **NIŠ:**
Obrenovićeva 23
- **KURŠUMLIJA:**
Nemanjina 26
- **PROKUPLJE:**
Jug Bogdanova 18
- **UŽICE:**
Dimitrija Tucovića 36
- **KRUŠEVAC:**
Mirka Tomića 10
- **SOKO BANJA:**
Svetog Save 11
- **ČAČAK:**
Kuzeljeva 8
- **PIROT:**
Dragoševa b.b.
- **ZAJEČAR:**
Ljube Nešića 24
- **NEGOTIN:**
Đorđa Stanojevića 24
- **BOR:**
Kralja Petra Prvog br.9e
- **VALIEVO:**
Kneza Miloša 13
- **POŽAREVAC:**
Lenjinova 2
- **SMEDERVO:**
Knez Mihajlo 20

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ

УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321,

063/370-138

Телефакс: 013/345-930

E-mail: kotikdoo@gmail.com

– БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ,
ПРАТЕЋА ОПРЕМА

– АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ,
МОТОРНА УЉА...

– АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

– ПРОГРАМ „VILLAGER”,
КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ,
МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ

– ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ

– РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА

ОБАВЕШТЕЊЕ

Обавештавају се припадници 40, 40А и 35 ПВО класе СВШ ПВ и ПВО у Рајловцу, као и сви командири и наставници који су радили у овим класама да ће бити организовано дружење класића и обилазак школског центра у Рајловцу. Обилазак и дружење је планирано за 25. мај у Сарајеву.

Пријављивање заинтересованих је на број телефона 066/8716-349 Мики Марковић, а обавештења на број 064/1015-119 Драган Стојановић и 066/8717-295 Александар Јаснић.

Заинтересовани се могу пријавити до 10. маја 2013. године.

Медија Центар „Одбрана”

Браће Југовића 19, 11000 Београд

Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ШАМПИОН ФИДЕ

Адамс – Касимџанов
Триполи, 2004.

1.е4 ц5 2.Сф3 Сц6 3.Л65 д6 4.0-0 Лд7
5.Те1 Сф6 6.ц3 а6 7.Ла4 65 8.Лц2 Тц8

Свет је имао 2004. године два првака, Крамника у верзији Професионалних играча и младог Узбекистанца Рустама Касимџанова у верзији ФИДЕ. Касимџанов није био крив што му на мегдан за титулу нису изашли тада најбољи играчи света. Он је дошао, победио и инкасирао 100.000 долара. А ми гледамо како је добио одлучујућу партију финалног меча (4,5:3,5).

Енглез је имао иницијативу, надмоћну позицију, па и квалитет, али дух је и овога пута однео победу над материјом!

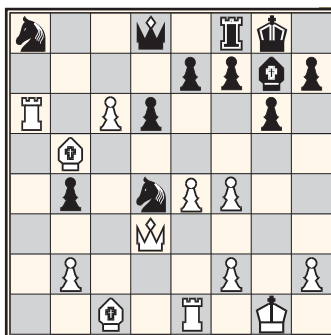
9.а4 г6 10.а65 а65 11.д4 цд4 12.цд4 Лг4
13.Сц3 64 14.Се2 Лг7 15.д5 Лф3 16.гф3
Се5 17.Ла4 Сфд7 18.Сд4 0-0 19.ф4 Сц4

Са квалитетом, бели је могао да се нада, но партија се игра по убрзаном темпу...

20.Сц6 Тц6 21.дц6 Сц5 22.Де2 С66
23.Л65 С63 24.Та6 Сд4 25.Дд3 Са8

Бели: Кг1, Дд3, Та6, Те1, Л65, Лц1, 62, ц6, е4, ф2, ф4, х2

Црни: Кг8, Дд8, Тф8, Лг7, Са8, Сд4, 64, д6, е7, ф7, г6, х7

Бели је сада потезом 26.Та7 могао да „обрне шаховску историју“, али је пожурио да узме заиста неважног пешака...

26.Та4? Сц7 27.Т64 Д68 28.Тд4 Лд4
29.Дд4 Д65 30.ф5 Тц8 31.Лх6 Се8 32.е5
Тц6 33.ед6 Тд6 34.Де5 Де5 35.Те5 Тд7

Позиција је приближно једнака, а сада ко се боље снађе.

36.Тц5 ф6 37.фг6 хг6 38.Ле3 Т67 39.Лд4
Кф7 40.Кг2 Сд6 41.Лц3 е5 42.Та5 Сц4
43.Та1 Т66 44.64 Сд6 45.Т61 Ке6 46.Лд2 ф5
47.Ле3 Т67 48.Лц5 Се4 49.Тд1 Тц7 50.Л66
Тц6 51.Ла7 Та6 52.Ле3 ф4 53.Лц1 Та4
54.Те1 Кф5 55.Л62 Т64 56.Ле5 ф3 57.Кф3
Ке5 58.Кг4 Кф6 59.ф4 Сф2 60.Кг3 Сд3

0:1

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

С
У
Д
О
К
У

	8				9	5	
			8	5	4		
	6		7	9			2
4	8						
		1		6			
2		9	4		1		
	4		6	2			
5	7					4	

Решење коњићевих скокова из прошлог броја: Кога су курјаци ћерали, тај се и зечева плаши; Ко не држи брата за брата, он ће туђина за господара.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16	
17									18										19			
○		20									21										22	
23				24									25									
26						27								28								
29								30									31					
32										33										34		
35			36										37									
38					39								40									
41						42									43							
44									45									46				
○		47									48									○		
49				50										51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: браздати, писанија, мај, е, Светомир, трабанти, у, Лаг, Сува Река, Кандахар, креде, анималан, тирани, анкетар, каматари, алај, сатрапија, академци, ст, ту, вреатар, катаракта, отке, лимарија, унатраг, Сионка, слакомаш, бигоза, инстинкт, пакирери, јар, в, наставак, староста, и, око, Тимотеја, мистичан.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Род копнене војске, 18. Игра са словима, 19. Чешка авио-компанија (анаграм од САЧ), 20. Становница Иријана, 21. На начин рибара, 23. Бивши енглески политичар, Ентони, 24. Основно правило, 25. Који садржи злато, 26. Хемијски елемент који може да се кује, 27. Легура бакра, мангана и никла, 28. Скупљати у јато, 29. Жлездasti израштаји (мед.), 30. Сушити косу феном, 31. Римски цар и мецена, Тит Помпоније, 32. Врста крушке, 33. Атонична особа, 34. Народни универзитет (скр.), 35. Наутичка миља (скр.), 36. Врста поврћа, пасхтрњак, 37. Име романсијера Веста, 38. Со мокраћне киселине (хем.), 39. Врста украсне биљке (мн.), 40. Јапански књижевник, Веда, 41. Место у којем је 23. априла 1815. године донета одлука о почетку Другог српског устанка, 42. Чулан, 43. Врло брзо, 44. Изазивачки, 45. Дворац недалеко од Трста, 46. Врста папуга, 47. Врста дрвене папуче, 48. Завод, установа, 49. Естонац, 50. Насађе у општини Косовска Митровица, 51. Спштати се низ степенице.

УСПРАВНО:

1. Примаћи се, 2. Хватач паса лугалица, 3. Ауто-ознака Аранђеловца, 4. Документ о завршеној школи, 5. Узвик за терање стоке, 6. Женско име, Јасмина, 7. Антоније одмила, 8. Кавгања, 9. Врста минерала (назван по Ирану), 10. Запад-исток (скр.), 11. Обзнањивање, проглас, 12. Име глумца Килмера, 13. Окрајак, 14. Име бивше глумице Нилсен, 15. Плава, индиго боја (тур.), 16. Извршити артикулацију, 18. Градић у Истри, 19. Велики котар, 20. Доносилац поклона за нову годину, 21. Градити канате, 22. Опис пута, итинераријум, 24. Анаптозно стање, утученост, 25. Подругљив, заједљив, 27. Богат маштом, 28. Соли титанске киселине, 30. Клесар, каменорезац, 31. Ликер од аниса, онајсаж, 33. Ароматично средство, 34. Добијати снагу, ојачавати, 36. Медитеранска биљка, акантус, 37. Насађе у општини Темерин, 39. Бубњар „Ролингстонс“, Чарли, 40. Ауто-мото савез Србије (скр.), 42. Град и лука у Израелу, 43. Живахан шкотски плес, 45. Двадесет-осмо и 10. слово азбуке, 46. Поред, при.

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

SPORT VISION JE NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU
PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

Za pripadnike vojske i ministarstva odbrane
uz administrativnu zabranu
svakog vikenda u aprilu i maju

-15%

popust na novu kolekciju

SAMO U SPORT VISION-U

na...

6 RATA
bez kamate
uz administrativnu zabranu

Radnje u kojima možete kupovati putem Administrativne zabrane

Beograd Multibrand MegaStore, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254
Beograd adidas Brand Store, Delta City, Jurija Gagarina 16; lok 214
Beograd Multi Brand, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 133
Beograd Sport Vision KIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16, lok 254a
Beograd Sport Vision KIDS, TC USĆE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 2.103
Beograd Reebok Brand Store, SC USĆE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.67
Beograd Multi Brand, SC USĆE, Bulevar Mihajla Pupina 4, lok 1.68
Beograd Champion Brand Store, TC USĆE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.43
Beograd adidas Brand Store, SC USĆE, Bulevar Mihajla Pupina 4; lok 1.69
Beograd Multi Brand, Bulevar Kralja Aleksandra 28-32
Beograd Multi Brand, Knez Mihajlova 21
Beograd Multi Brand, Knez Mihajlova 1-3
Beograd Multi Brand, Đeram Bulevar Kralja Aleksandra 168
Beograd Multi Brand, Požeška 67a
Beograd Outlet Bulevar, Bulevar Kralja Aleksandra 391
Beograd Outlet Arena, Bulevar Arsenija Černojevića 97a
Beograd Outlet Diskont, Bulevar Vojvode Mišića 10

Beograd Outlet Immo Centar, Gandijeva 21
Zemun Multi Brand, Glavna 25
Zemun Outlet Galenika, Batajnički drum 1/1
KIKINDA Multi Brand, Trg srpskih dobrovoljaca 30
BAČKA TOPOLA Multi Brand, Boljai Farkaša 2; lok 10
ČAČAK Multi Brand, Skadarska 12
JAGODINA Multi Brand, Kneginje Milice 3, lok 3
NIŠ MegaStore Obrenovićeve 42, TC Forum I sprat
NIŠ Multi Brand, TPC Kalča lokal A14
JAGODINA Multi Brand, Obrenovićeve 42, TC Forum lok 2.13
NIŠ Multi Brand, TC Stari podzemni prolaz L2
KRALJEVO Multi Brand, Trg srpskih ratnika 5
KRAGUJEVAC Multi Brand, TC Plaza, D. Tucovića bb, lok 231
KRAGUJEVAC, Dr. Zorana Đinđića 10
KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 26
KRUŠEVAC Multi Brand, Mirka Tomića 18
LESKOVAC Multi Brand, Trg revolucije 33

LESKOVAC Multi Brand, Bulevar oslobođenja 23
LOZNICA Multi Brand, Trg Nikole Pašića 4
MLADENOVAC Multi Brand, Braće Badžaka 2, lok 5, TC Merkator
NOVI SAD Multi Brand, NS Mercator, Bul. Oslobođenja 102 lok. 2N.20
NOVI SAD Multi Brand, TC Bazar, Bulevar Mihajla Pupina 1, lok 0.3
NOVI SAD Multi Brand, Zmaj Jovina 2
NOVI SAD Sport Vision KIDS, Bulevar Oslobođenja 102; lok M7
NOVI SAD Multi Brand, Majur Zmaj Jovina 26
PANČEVO Multi Brand, Miloša Obrenovića 12, lokal 5
SMEDEREVO Multi Brand, Karadordev dud E-2
SOMBOR Multi Brand, Kralja Petra 132
SUBOTICA Multi Brand, Rudić 1
UŽICE Multi Brand, Trg partizana 1
UŽICE Multi Brand, Dimitrija Tucovića 99
VALJEVO Multi Brand, Pop Lukina 1
ZAJEČAR Multi Brand, Svetozara Markovića 7
VOŽDOVAC, Multi Brand, Zaplenska 32, Lokal 1/21
KARABURMA, Multi Brand, TC Merkur, Mirijevski Bulevar 18 b

Obrazac za kupovinu putem Administrativne zabrane možete preuzeti na web adresi: WWW.SPORTVISION.RS/SR/CONTENT/20-PRODAJA-PUTEM ADMINISTRATIVNE-ZABRANE